

חכמת הלכות טרפות כלל מ"ו שער או"ה אדם

בדיקה כלל ונ"ל דוקא אם נפחת מעצמו מחמת תולי אבל אם נפחת ע"י הכאת קוץ וכיוצא בו ודאי דצריך בדיקה מדינא כמו בס"ל ל"ב סעיף ד' ולדין דאין בקיאיין טריפה. ואם נקבו נקבים קטנים שיש בהם הסרון מצטרף עם השלם שכיניהם ושיעורן כסלע (והפ"ט דעמו סלין מלטרף השלם) ואם אין בהם הסרון לא פסלו בגולגולת וצ"ע (סי' ל' יע"ט ס"ד ס"ק ד')

(ב) ובעוף המים כגון איזא ובר איזא אפילו לא ניקב העצם אלא כל שהוא טריפה דכיון שעורו רך אפילו בנקב כל שהוא סוף הקרום ליכנס. ובעוף היבשה מדינא שוה לבהמה דאינה טריפה עד שיהסר מגולגולת לפי ערך סלע בבהמה הגדול לפי גדלו. והקטן לפי קטנו. ואם הכתה אותה הולדה בשניה (דאינו ציד זל"ה חסור עצום דרוסה) או שהכתה בקוץ וספק אם ניקב המוח מדינא מהני בדיקה (כדליתא נט"ע סי' ל') אבל עכשיו שאין אנו בקיאים בבדיקה לכן כל עוף אפילו טיבשה כתרנגולת וכיוצא בה אם ניקב הגולגולת אפי' כ"ש טריפה מספק שמא ניקב הקרום של מוח (סס):

(ג) תרנגולת שניקב עצם הגולגולת ואח"כ נתרפא ונתחברו עצמות עד שאין ניכר שום סדק ונקב טריפה (פ"ט סס ס"ק ח') ונ"ל דאע"ג דכל טריפות שאינו מחמת עצמו מהני לה סתימה כדלעיל כלל י"ד סימן י"ח בטרפשי הכבוד. שאני התם דאנו רואין הכבוד שהוא ביטול אלא כ"ז שלא נסתם הנקב כיון דסוף הכבוד להגטל חשבינן ליה כאלו כבר ניטל ולכן כשנסתם אין סופו להגטל וכישר אבל הכא כיון דאין אנו בקיאים בבדיקה וא"כ היישין שמא כבר ניקב הקרום ומאי מהני סתימת הנקב שגולגולת שאפילו אם ידעין שנסתם הנקב שבקרום אפי"ה טריפה דהוי קרום שעלה מחמת מכה:

(ד) מין אוזיים שלאחר שמסירין הנוצות מעל ראשיהם נראה נומא על הגולגולת והעור שעל הגולגולת שלם וכאשר חותבין העור נראה בגולגולת כמין נקב וסדק ומגיע עד הקרום של מוח ויש סימן בראשיהם שיש על ראשה נוצות זקופים למעלה בעין כרבל (ונל"ח טעפליך) וניכר שמתולדותם הוא כך כי העצם במקום הסדק לא היה חד כמו שרגיל להיות כשהוא ע"י שבירה אלא היה חלק ושלם בכל סביבותיו וחיות יותר מ"ב חדש ומטילות ביצים. בתשובת צ"צ סימן ע"א מכשיר בפשיטות. והפ"ח בסימן ג' אינו מכשיר אלא בהפסד מרובה וכן כתב הכו"פ דבמקום דליכא פסידא יש להחמיר אם לא שכבר חיתה י"ב חדש או שהטילה ביצים אז המיקל לא הפסיד ות"ח יחמיר על עצמו (ועיין כלל י"ד סי' י"ג):

(ה) בד"א בחסרון הגולגולת אבל בהמה או עוף שנתרוצץ (פרט"י שהוכחה מכות רבות ולא נפחתה ויש שפירטו שהוא קרום לטנינה אע"פ שעדיין לא נטננה י"ח סנסדק ועיין עוד פירושים נחמ"ט) רוב עצם גולגולתה בין ברוב גבהה ובין ברוב הקיפה דהיינו מן העינים עד קרנים כל השטח הוא הגובה וההיקף של כל אותו מקום נקרא מקום רוב הקיפו ולפעמים נתרוצץ רוב אותו מקום מן עינים עד קרנים וזה נקרא רוב גובה אע"פ שרוב הקיפו קיים או שנתרוצץ רוב היקף אותו מקום אבל השטח מן עינים עד לקרנים שלם (ט"ז ס"ק ח') אע"פ שגם קרום העליון קיים טרפה וזו טרפה מחמת עצמה ולכן אפילו המקילין בנפחתה הגולגולת אפילו בכסלע (כ"ח ונעל העיטור עיין צטור ונ"י) אבל בזה כ"ע מודים דטרפה דיותר כאיב לה בנחבסה טכנפחתה (סס) דלא כלבוש וכ"כ הכו"פ וכן מוכח בריש אלו טרפות דפריך הגמרא למה לא קחשיב גולגולת שנחבסה והקשו בתוספות למה לא פריך דליהשב חסרון הגולגולת ומשום קושיא זו ס"ל לר"ת באמת דחסרון גולגולת אפילו יותר מכסלע כשר. ושאר הפוסקים וגם התוספות שם סבירא להו בחסרון כסלע טרפה והא דלא השיב להו היינו משום דחסרון הגולגולת אינו מהמת עצמו אלא מהמת הקרום (עיין בתוספות ונערוזין דף ז' בתוספות סס) ואם כן מוכח דגולגולת שנחבסה היא טרפה מחמת עצמה:

(ו) המוח יש לו שני קרוטים האחד הוא עליון והוא קצת עב ומחובר לגולגולת מכפנים והשני הוא הנקרא קרום התחתון שהמוח מונח בתוכו והוא דק מאד ואינו ניכר לגמרי ונראה כמוה עצמו (פ"א ע דף מ"ה ורע"י סס) אם ניקב התחתון נקב מסולש טרפה לכ"ע אבל אם ניקב העליון לברזו כשרה כן סתם ב"י בש"ע סימן

נ"א אבל אנו נוהגין ע"פ רמ"א דאפילו ניקב העליון לבד טרפה אם לא במקום הפסד מרובה וכן הסכים הפ"ח וכל האחרונים מחמירין אף במקום הפ"מ (סי' ל"ח):
(ז) אם יש בגולגולת נפוח ועצם הגולגולת שלם וכן אם זרד דם מהמת שנקרע העור והעצם קיים כ"ז כשר אפילו בעוף המים (ט"ז ופ"מ סס):

(ח) המוח עצמו אם נשפך כמים או כדונג אע"פ שהקרום קיים ואינו הסר כלום טריפה ואפילו לא נתמסס הרבה רק מעט ממנו אפ"ה טריפה שכיון שהתחיל להתמסס סופו להתמסס כולו וסופו שינקב הקרום אבל אם אינו נתמסס אלא שנרקב או נתמעך והמוח מתנדנד ואפילו חסר ממנו קצת כל שאינו נחסר עד שכיוצא בו בהושט השדרה אלו היה יוצא למעלה מידו נכפה ונופל כשר וכ"ז שעכ"פ נשאר המוח במהותו ומראיתו אלא שנתרכך ונעשה צלול כמים אבל אינו מים ממש:

(ט) אבל אם נמצא מים ממש במוח אפילו צלולים והמוח מקיף המים סביב שלא היו מים מגולים כלל אפילו לקרום כשרים אע"פ שנהסר מהמוח כשיעור המים דכיון דהמוח מקיפו אין סוף הקרום ליפסק והדר בריא וה"ה אם היו המים מונחים בתוך שלהופית (פירוש כעין כים) קטנה כיון שהמוח מקיפה שלא היתה מגולה אפילו לקרום כשרה אע"פ שהסר מן המוח אבל אם הישלהופית מונחת בין הקרום והגולגולת או בין מוח לקרום טריפה ודוקא בשלהופית דכיון שבבר גדלה ההולי כ"כ עד שנעשה שלהופית יש לחוש לנקיבת הקרום אבל אם נמצא מים בין קרום לגולגולת ואנו רואים שהמוח שלם בכל צדדיו ולא נחסר ממנו כלום דעת הט"ו והסכים עמו הכו"פ דכשר. ובהפסד גדול ויש צדדים בלא"ה להתיר או בתערובת יש לצרף דעתם לעשות ממנו ספק דפלוגתא (ולדנריהם ל"ל כמו שכתנתי דנשלמופית יותר מסתבר לאיסור ונהג"ח סי' י"ח משמע קלת כדנריהם סהרי כתב תחלה נעשה דלאנ"י זמים ואח"כ כתב נעשה דשלמופית וקיים דשלמופית מגולה או בין קרום לגולגולת ולא כתב סתם אצל אס היו מגולים דה"ל משמע דקאי גם על מים. משמע דזמים אע"פ שמונחין בין קרום לגולגולת כיון שהנוח שלם כשר אך מדנרי או"ה כלל נ"ד סי' ק' משמע דמים גרוע משלמופית סכת וז"ל נמלא אפי' מים זכים בתוך הנוח טרפה בכל ענין אפי' הן חוץ לשלמופית והמוח מקיף אותה כו' עכ"ל מדכתב זמים זכים טריפה בכל ענין וקיים אפי' בתוך שלמופית ונוח מקיף ש"נ דס"ל דמים גרוע משלמופית וכ"כ הס"ך נכ"ק ד' דמים גרוע ודנרי כו"פ תמוהים סהסכים לט"ז והעתיק גם דנרי הס"ך):

(י) אם פתחו הראש קודם שנודע הריעותא וה"ל ספק אם היו המים מכוסה במוח או לא טרפה (ועיין כלל י"ד סי' כ"ד) על כן יש לזהר בשפותחין הראש שיפתחוה בדרך שיכול לראות אם המוח מקיף אם ימצא שם מים ומ"מ אין צריך לבדוק אח"ז דסמכין ארובא ויכול להשליך הראש או למכרו לנכרי בלא פתיחה. ודוקא במקום שאין אנו רואים שום ריעותא לפנינו אבל אם יש כאן ריעותא דהיינו שהכהמה בחייה היתה מנענעת בראשה (סקורין סווינדעל) פשיטא שיש לאסור עד שיתברר בפתיחת ראשה (סס):

(יא) אם נמצא מים בראש כבש א' דמטרפא ביה ולא נודע מאיזה כבש הוא אם הוא הפסד מרובה והוא גברא שמכיר בעצמו שלא ישעה בדמיונות או יש לבדוק בחוש השדרה של כבשים וכל כבש שנמצא בו מים במוח שבראש יהיה מים בחוש הנמשך מהמוח לשדרה ותולין שהראש הוא מאותו כבש להתיר האחרות וכן אם מקיף הראש לצואר של אחד מהכבשים ונמצא ההתיכה דומה ומכוונת יפה יש לסמוך ע"ז להתיר האחרות ובלבד שיהי' מתון בדבר ויכנוף כל הבקאים שלא יבא לידי טעות ח"ו (סי' ק"ח ע"ט נט"ז):

(יב) אם נמצא תולעת בקרו' המוח והמוח קיים ואין בקרום התחתון רושם ולא קודם דם אפילו להסוברים דבניקב קרום העליון לבד כשרה מ"מ הכא טרפה מספק ואפילו בה"מ אע"ג דבריאה וקורקבן קי"ל בתולעים להכשיר דאמרין אחר שהיטה פירש שאני ריאה דבעוד שהבהמה חיה אי אפשר לתולעת לנקוב מתוך שהריאה מרחפת תמיד ובקורקבן קרומו קשה משא"כ בקרומי המוח כיון שהם דקים מאוד חיישינן שטא נקבו מתיים ואם לא נמצא רושם לא בעליון ולא

הכמת הלכות מרפות כלל מ"ו שער או"ה אדם

בתחתון והתולעים מונחים בין קרום עליון לגולגולת יש להכשיר בהפסד מרובה (לש"ל ופ"ח) אבל אם נמצא היוץ לקדרה כגון בחוטם אפילו פי התולעת לגבי היוץ וא"כ נראה שהיה על המוח מ"מ כשר מטעם ס"ס שמא נתהפך התולעת ולא ה" כמות ואת"ל הגיע שמא לא ניקב הקרום ואפילו בדיקה א"צ. ומ"מ אם נמצא רושם או קורט דם בקרום מרפה (פ"ח):

(יג) עצם שהמוח מונח בתוכו יש בו חלל גדול כמו קדרה ויש על פיה כלפי הצואר כמו ב' פולין. וכל מה שיש מהמוח בתוך הקדרה עד הפולין והפולין בכלל נידון בכלל מוח ונקיבת קרומו במשהו ומשם ואילך נידון כחוט השדרה ויתכאר דינו אח"ז:

(יד) חוט השדרה שנפסק רוב היקף עור ההוסה את המוח אע"פ שכל המוח קיים מרפה אבל בנקבים סמוכים זה לזה בהיקף אע"פ שע"י צירוף יהי רוב בהפסד מרובה אפשר להקל (עיין ס"ך ופ"ח) וכן אם נסדק העור לארכו ונשאר ממנו שלם מעט מלמעלה ולמטה כשר ואם לא נשאר כלום לא מלמעלה ולא מלמטה בהפסד מרובה יש להקל (כ"כ ה"כ"י וכ"ע נסתהמת הפוסקים ומס"כ הפ"ח טזכ"מ כ' דנעינן סיור ליתא חלל סהניח נקוסיח ועיין סס) (סי' ל"ג) נשברה השדרה ולא נפסק החוט בשדרה (סוף סי' ל"ג):

(טו) אם לא נפסק רוב היקף העור אע"פ שנפסק כל המוח שבפנים או שנתמעך המוח שבתוך החוט ומתנדנד הואיל ועורו קיים כשר וכן אפילו אם נחסר קצת מהמוח ונתרוקן אלא אם נעמידו יכול לעמוד כשר:

(טז) אבל אם נימס המוח כ"כ עד שנעשה כמים ואלו היה החוט נקיב היה יוצא או אינו נשפך אלא שנימס בשעוה עד שימצא החוט כשמעמידו בידו היה המעט שהיוץ לידו שוהה ונכפף ולא היה יכול לעמוד או שהוא עב וכבר אע"פ שלא נתרכך מבפנים אלא מהמת עוביו וכברו אם מעמידו אותו אינו יכול לעמוד מרפה דאז סוף הקרום לינקב:

(יז) חוט השדרה כשמגיע עד הירכים מתפצל פעול אחד לצד ימין ואחד לצד שמאל וכן בהרבה מקומות ועד פי הפצול הג' ועד בכלל הוא מעמיד הבהמה ואם נפסק עד שם דינו בכל דבר כחוט השדרה בכל המריפות שנוהג בחוט ואפי' אם נפסקו הפצולים מפרשה ראשונה ושניה מרפה שגם הם בכלל חוט השדרה אבל אם נפסקו חוטי פיצול השלישי כשר אבל פי פרשה שלישית דינו כחוט ואם נפסק שם מרפה ומפי פרשה ג' ואילך חשש כח השדרה וירכים מעמידו אותה ואפילו נפסק החוט אינה מתי (סס):

(יח) בעוף מרפות החוט עד בין האגפים דהיינו התחלת המקום שהם מהוברים בנוף כן סתם הב"י בש"ע ואנו מנהיגו ע"פ רמ"א להטריף עד מקום כלות שכיבת עצם המחובר לגוף אם לא בהפסד מרובה (סס):

(יט) בהמה או עוף שהיה אוחז על השדרה במקל והלך המקל על פני כל אורך השדרה כשרה דכיון שהלך המקל על פני כל אורך השדרה א"א שיכה בכח ולכן לא חיישינן שמא נפסק החוט אבל אם יש במקל קשרים חוששינן למקום הקשרים וכן אם לא הגיע המקל על פני כל השדרה אע"פ שהכה לאורך השדרה חיישינן שראש המקל במקום שהוא כלה מכה בכח וכן אם נפסק המקל בשעת הכאה לפי שבמקום שנפסק המקל עושה חבורה כמו בראש השרביט וכן אם הכה לרוחב השדרה חיישינן ובכ"ז חיישינן לריסוק איברים כדין נפולה ועיין לקמן כלל כ"ו וה"ה כאן והיינו אם נפלה לארץ מכה הכאה זו וי"א אפילו בלא נפלה לארץ אפי"ה יש לה דין נפולה לכל דבר ואם שחטה בתוך מע"ל מרפה אם לא הלכה. ואפי"ה אם הלכה ד' אמות הילוך יפה דבנפולה סגי בהכי ואין צריך שום בדיקה מ"מ בזה המיר טפי דעכ"פ צריך לבדוק בחוט השדרה כיון דעיקר כח הכאה היתה שם אלא דבזה אפילו בזמן הזה יש לסמוך על בדיקתנו ואם הלכה הילוך יפה ד' אמות ובדק בחוט השדרה ונמצא שלם כשר. (ע"ז ופ"ח וכ"פ):

(כ) בהמה או עוף שגזרת רגליה אם לא ידענו בה שום ריעותא מה שגזרת רגליה לא חיישינן שמא נפסק החוט דזה לא שכיח אלא תלינן שיש לה חולי שגרונא (ל"ל כלל רגלים) דזה שכיח ולכן א"צ אפי"ה בדיקה וכן הקונה אוזן מן השוק

47 חכמת הלכות מרפות כלל ט"ו שער או"ה אדם

השוק ואינה יכולה לילך או לעמוד מותר לשחטה מיד וא"צ לא שהיה מע"ל ולא בדיקה דתלינן שבא לה מכאב רגלים כיון דלא הוינן בה שום ריעותא ושגרונא שכיח ולעולם תלינן בדבר המצוי בין להקל ובין להחמיר (ועיין צטעכ חזקה ס"י ע"י וס"י כ"ח) אבל אם נודע שנפלה מרפה מספק לדין וגרע טפי מנפולה לקמן בדין נפולה דהתם מהני כשהלכה ד' אמות הליכה יפה אבל כיון שגוררת רגליה לא מקרי הילוך וא"כ היה צריך בדיקה וא"א בקיאיין כבדיקה (ס"ס) יב ונ"ל דאפילו לא נפלה ממקום גבוה י"ט כיון דיש לה ריעותא ואינה יכולה להלוך מרפה וכ"כ בתב"ש ואמנם מצאתי באמ"ו בנ"ב סימן כ"ב מסיים דהסומך על משמעות הט"ז בס"י כ"ח סק"א והש"ך ס"י ל"ב ס"ק י"ז דמשמע גם כן מדבריו דפחות ט"ז אין בו חשש אין לתפוס עליו בכך ואני לא זכיתי להבין ראיתו (ועיין צ"ח):

(כא) כבר כתבנו בכלל י"ד דאין שינוי מראה פוסל רק בריאה וכליות ולכן אם עוד של חוט השדרה הוא שחור והמות שבפנים הוא שלם בלא שום ריעותא כשר. אכן אם העור לקוי מהמת השנוי מראה ברוב היקף עור החומה את המות מריפה (עיין צ"ח צ"ח):

(כב) עוף שצווארו מעוקם כאילו היה המפרקת נשבר ונתרפא בודקין אותו אם החוט שלם בתוכו ואין בו ריעותא וריקבון וכיוצא בו בהפ"ט יש להכשיר ואם יש בו ריעותא מרפה דהיישין שמא נשבר מפרקת או נפסק החוט (ט"ז ס"י כ"ז):

כלל ט"ז. דין ושם וגרירת ולחיים. (ס"י ל"ג ול"ד):

(א) ניטל לחי התחתון (צענין סלין צו נסוס עקירת סימנים) ויכול לחיות ע"י שתוהבין המאכל בכית הבליעה כשר וכן בעוף שניטל חרטומו ויכול לחיות ע"י ומשמע אע"פ שניטל החרטום כולו חלק העליון והתחתון אבל ראיתי בפ"ט שכ' דגם בעוף אם ניטל העליון מריפה אבל אם ניטל לחי העליון בבהמה מריפה מספק ולא מצד עצמו אלא כיון שניטל העליון תכנס נשימת רוח הקד לריאה ויקרר אותה ותמות (ואע"פ שלא נזכר צט"ס ודיוקא דמתני' שמעינן דקתני צאלו כשרות ניטל לחי התחתון מנסנע אבל אם ניטל העליון מרפה וכיון דעריפות שלו הוא נסוס כילא ולכן לא חשיב לו צ"ע פ"ח ס"י ל"ג) ואם נימוק הלשון עד הטולטלת שהיא ערלת הגרון כשר אבל עם הטולטל מרפה (רוקח ופ"ח הניח צ"ע מנין להוסיף על העריפות):

(ב) ויש שניקב לחלל נקב מפולש אפי' כל שהוא הי"ז מריפה ומריפה זו חמור משאר מריפות דאין שהיטה מועיל עוד ואם שחטה הי"ז נבלה וכן כל ספק בשחיטה הי"ז נבלה וכן תורבין הוישט שניקב הי"ז מריפה ואם שהט במקום תורבין כיון שאינו מקום שהיטה הוי נבלה (עיין ס"י ל"ג צט"ד וס"י כ' צט"ד ס"ק ס'):

(ג) ב' עורות יש לו לוישט דבוקין זה בזה ניקב אחד מהם כשרה ניקבו שניהם מריפה אפילו אם הנקב אינו מפולש אלא שהם זה שלא כנגד זה אם הוא בענין זה שהם מרוח אחד דכיון דאכלה בו ופעיא בו (ר"כ טלועקת ווננסמת צו) אפשר שיודמן שהנקבים מתכונים ואפילו רחוקים זה מזה הי"ז כאלו כבר ניקבו שניהם זו כנגד זו (עיין ס"ד ס"ק ו') אבל אם הם כב' רוחות דבשום ענין לא יתכוונו אהדדי כשר וזכה חמור ווישט מישאר כל האברים שנקבו זה שלא כנגד זה כיון שאין הנקב מפולש כשר ובושט מרפה מטעם שכתבנו. וכבר כתבנו (כלל י"ד) דקרום שעולה על המכה אפילו הוא עב אינו נחשב לסחימה (סעיף ד'):

(ד) זה שאמרנו שאם ניקב מצד אחד כשר היינו כשניקר שהנקב בא מחמת חולי ובהיצון אינו ניכר שום חולי אבל מסתם תלינן שניקב ע"י קוץ ומהט דאע"ג דבשאר איברים בספק ע"י מהט או חולי מכשידינן מטעם ס"ס כטבואר כלל כ"א ס"י ה' ווישט שאני כיון דשכיח שכל הבהמות אוכלים קוצים תלינן במצוי דיותר שכיח ע"י קוץ מע"י חולי (ס"ד צנקה"כ ס"י ו"ט) ובין שניקב הפנימי ולא החיצון או להיפך אם לא תהוב שם קוץ ומחט לא מבעיא שאם מצא נקב בפנימי אע"ג שלפי הנראה אין בהיצון שום נקב אפי' מרפה דקיי"ל ווישט אין לו בדיקה מבחוץ אפי' לענין נקב דכיון דעור ההיצון הוא אדום כדלקמן בס"י ז' היישין שמא נכנס סיפה

חכמת הלכות טרפות כלל ט"ז שער או"ה אדם

טיפת דם בנקב וע"כ אינו ניכר אלא אפי' מצא נקב בחיצון ועוד הפנימי הוא לבן כדלקמן ויכול שם לבדוק אפי' לדין דאין בקיאיין טרפה דגם בזה אע"פ שהוא מקום ידוע אין בקיאיין בבדיקה (נ"ט וט"ז כו"ט) אבל דעת הש"ך סק"ז והפ"ח דכיון שהוא במקום ידוע גם אנו בקיאיין לבדוק בעור הפנימי עכ"פ וע"כ אם תחוב קוץ או מחט בושט מבחוץ ועדיין תחוב בו כיון שהוא מקום ידוע מהני בדיקה מבפנים אפי' לדין (ומ"ס הש"ך נסס הז"ח סוף ס"ק ז' דזנזקוס ידוע יש נדיקה לוושט אפי' לדין נ"ל שהוא ט"ס ול"ל וכ"כ הז"ח דלדכנה לענין הלכה כתב הז"ח צהדיא דאפי' זנזקוס ידוע אין לנו בקיאיין ואפילו בעור הפנימי):

(ה) עוף שבא לפנינו וצוארו מלוכלך בדם אע"ג דאין בזה חשש דרוסה כיון שלא ראינו דרום לפנינו כדלקמן כלל כ"ה כיון דעכ"פ צריך לבדוק נגד כל מקום המלוכלך בדם ה"ז במקום שאינו ידוע ולא מהני בדיקה מבפנים לדעת רמ"א וכן אנו נוהגין אבל לדעת הב"י בש"ע אע"ג דנמצא מחט בחלל טרפה ולא מהני בדיקה היינו משום שצריך לבדוק כל האיברים משא"כ בזה שא"צ לבדוק אלא הוושט לבד במקום שמלוכלך ה"ז במקום ידוע ומהני בדיקה מבפנים (סעיף ח):

(ו) הא דמצריכינן בדיקה בבא צוארו מלוכלך בדם דוקא כשנקרע הצואר מבחוץ אבל אם העור שלם מבחוץ אלא שאחר יחטיפה נמצא לכלוך דם סביב הוושט מבפנים אין שום חשש בזה אפי' לדין (ט"ז ס"ק י"ג).

(ז) עורות אלו של וושט שאמרנו החיצון אדום והפנימי לבן אם נתחלפו שהיצון לבן והפנימי אדום טרפה וכן אם היו שניהם אדומים או שניהם לבנים אע"ג דיש מכשירין בזה אנו קיי"ל לחומרא וטרפה שהרי אנו רואין שעור אחד נלקח ואין לך נקב גדול מזה (סעי' ה') וגם בזה חמור וושט משאר איבריין דקיי"ל דאפילו ניטל עור אחד כולו כשר דהשני מגין עליו אין סדמין בטריפות דקים להו לחז"ל דבוושט אין אחד מגין על חברו ודווקא שנתחלף כולו או רובו אבל אם החילוף רק במקצתו כשר (ס"ך ופ"ח) וכתב התב"ש דוקא בדליכא שינוי בעור ההיצון אבל בדאיכא מקצת אודם בפנימי ומשהו לובן בעור ההיצון אפילו זה שלא כנגד זה טריפה ולזה הסכים אמ"ו בנ"ב ומ"מ כתב דאם נמצא בפנימי קצת אודם א"צ להפש ולבדוק בעור ההיצון אם יש שם לובן. ועוד כתב שאם עובר האודם ע"י שממעך ברוק תלינן שנתאדם מחמת השחיטה ע"ש מה"ת ס" ט"ז:

(ח) נמצא קוץ בושט לארכו מסתמא אמרינן דלא היה תחוב כיון שבין דרך אבילתו ואהזוקי ריעוהא לא מהזיקינן. וה"ה אם נמצא מונח ברחבו ורואים שאינו תחוב בו כשר (ס"ך ס"ק ט"ז). ואם נמצא קורט דם מבחיץ דעת הש"ך והפ"ח לאיסור אע"ג דאינו תחוב כלל והש"ך והכו"ס מכשירין יונזקסד מרוב נ"ל דיש להקל כי ראיית האוסרין יש לדחות בקל כמ"כ הכו"ס):

(ט) ואם תחוב בו אפי' בארכו אפי' במקצת עור הפנימי שאפילו העור הפנימי לא ניכר משני צדדין מ"מ מקרי תחוב בו וטריפה ואפילו לא נמצא קורט דם לא מבפנים ולא מבחוץ אע"ג שיש כאן הוכחה שלא ניכר דאם איתא דניכר כיון שיש שם מחט שיכול למיסרך ביה היה מהראוי למצוא דם שם שהרי מטעם זה מכשירינן לקמן כלל כ"א בניקב מצד אחד ולא נמצא קורט דם מ"מ בוושט טריפה דכיון שאוכלים ומשקים עוברים תדיר אמרינן המשיקים שטפו את קורט דם והיישנין שטא הבריא (כ"ל סנהל ניקב הוושט) ונתרפא ואינו ניכר ולכן אפילו אם יפריד ב' עורות ורואין שאפילו הפנימי לא ניכר מעבר אל עבר אפי' טריפה (ס"ך ס"ק כ') ואין חילוק בין וושט לתורבץ הוושט:

(י) ולכן יש למנוע המנהג שנהגו במקצת מקומות שמלעיטין אווזות לעשות מהם שומן ויש מהן שמלעיטין בשבולת שועל וכיוצא בו ויש מהן שעושין עגולים מקטח ופותחין פי האווז ונותן המאכל לתוכו ותחוב המאכל באצבעו למטה ושניה הוא שנמצא בתוך הוושט כמין שחין יאבעכוועות שמכרטיין באצבעו או שהמאכל עצמו מטרט כיון שתודב לו הרבה בנת אחת או העגולים הם גדולים וסומכין את עצמם על דעת מקצת פוסקים דס"ל דלא היישנין שבא דבריא ומקילין אפי' בישב קוץ אם אינו נקוב מב' צדדים וגם אין שם קורט דם ואין לסמוך ע"ז כי רוב הפוסקים הולקין ע"ז ואם הלעיטו צריך לבדוק הוושט כולו בין מה שנישאר מהובר

חכמת הלכות טרפות כלל פ"ז שער א"ה אדם

לראש במקום שהיטה ולמעלה ובין כל הוושט כיון דשכיח ומצוי שיהיה ריעותא בוושט וא"כ דומה ממש לריאה שצריך בדיקה. ובדיעבד שלא בדקו הוושט ונאבד כשר בדיעבד אפילו עשו תקנה שיבדקו (ט"ז ס"ק כ"ג). ואם נמצא בתוך הוושט במין שחין ואבעבועות ולא מצא שום ריעותא בעור החיצון יש להכשיר דהוי ליה כניקב ע"י חולי דמכשירינן היכא דליכא ריעותא בעור החיצון (פ"ח ס"ח ט"ז) ואפי' אם שלטה הלקותא גם בחיצון במקצת עובי העור ואפי' ברובא מ"מ כיון דדמינן לקותא זו לחולי לא היישנין שטא נתרפא דדוקא בניקב ע"י קוץ היישנין לשמא ניקב ונתרפא משא"כ ע"י חולי (ט"ז ופ"ח). ונאמת עיקר הדבר תלה בתואר הדבר שמלעיטין בו שאם יש לחוש שנעשה נקבים מחמת המאכל כגון שעורים או שבולת שועל ועיגולים גדולים (ס"ט) ה"ז ספק קוץ או חולי וטריפה אע"פ שלא מצינו שום דבר תהוב בוושט כדלעיל ס"ד (וכנס ל"ט נ"ט כ"ט ט"ז) אבל כשאין לחוש שהדבר ההוא עשה נקב כגון שמלעיטין בעיסה או עגולים קצנים ואין בו קוצים מה"ת לחוש שניקב ע"י זה וכשר דבוה שייך מה שכתב המ"ז דהוי ע"י חולי (כו"פ):

(יא) אם נמצא מאכל בעוף במקום הסימנים בין קנה לוושט ועור החיצון הוא יפה טריפה כי א"א לבוא שם מאכל אם לא שניקב הוושט אא"כ יש במה לתלות בדבר המצוי (פ"ח). לפעמים נמצא כשפודין ב' עורות זה מזה יש ביניהן אבעבועות קטנות ודקות מאד וכמו גרגרי הרדל לבנים ואין בהם ליהא אם אין ריעותא בעור כשר (ל"י):

(יב) נפרד הוושט מהקנה ונתלדלו זה מזה ברוב שיעור ארכן טריפה (סעי' י):
 (יג) זפק שניקב גגו דינו כוושט ובנקב משהו טריפה. ואיזהו גגו זה שימתה עם הוושט כשיאריך העוף צוארו והוא מסוף הוושט עד מקום שכלה שיפועו של זפק (פ"ח ס"ט ט"ז) ונעור כתב כל מה שנמתח עם הוושט והוא המקום שמתחיל לישפע כלפי הוושט ונעשה על הזפק ככיסוי על הקדרה) אבל שאר הזפק שניקב מותר ואם ניטל הזפק טריפה אפי' נשתיר בו כדי שיוכל המאכל לעבור מן הוושט אל הקורקבן (סעיף י"ח):

(יד) ניקב המעי שבין הזפק לקורקבן נקיבתו בטשהו בקורקבן וכבני מעים דמעי זה שייך או לקורקבן או שהוא כאחד מן הדקין (פ"ח וכן נאלתי צאו"ה כלל כ"א צהדי"א דלא כס"ד סכת"א ונעור כתב כל מה שנמתח עם הוושט והוא המקום שמתחיל לישפע כלפי הוושט ונעשה על הזפק ככיסוי על הקדרה) אבל שאר הזפק שניקב מותר ואם ניטל הזפק טריפה אפי' נשתיר בו כדי שיוכל המאכל לעבור מן הוושט אל הקורקבן (סעיף י"ח):

(טו) אם יש ב' וושטים או ב' קנים טריפה דכל יתר כנטול דמי כמו שבארנו כלל י"ד סי' י"ג ואם הם מחוברים מלמעלה ומלמטה כאצבע כתב הפ"ה בשם הגהת מהר"ן שרמ"א הטריף והפ"ח מכשיר ואע"ג דכו"פ חרה עליו נ"ל כדברי הפ"ח יג ובבר אווים הזכרים יש כמו ב' גרגרות וטלבר שכל המין יש לו כך אלא שבאמת הוא רק גרגרת אחד רק שהוא משונה משאר שבסוף הגרגרת יש כמו כפתור ומשם מהפצל לשנים וכל חלק נכנס לריאה (כו"פ):

(טז) גמלה שנמצא תהובה בחזק בוושט ונאכל חצי העור הפנימי במקום שהיתה הגמלה תהובה שם כשר (עיי' פ"ח ס"ק י"ז):
 (יז) גרגרת שנפסק רוב חללה (פ"י טרופן הקנה ע"ז מנוענה וללד הלוא"ה אינו חלל קרום דק וחינה טריפה עד שיפסק רוב החלל ועובי הדופן אינו מסלים כרוז) וכן אם נפסק מלמטה למעלה שיש רוב חללה אע"פ שרוב עוביו קיים טריפה ואין שחיטה מועלת לו ואם שחטה הוי גבלה כדלעיל ס"ד ב' ולא נקרא גרגרת אלא עד למטה ממקום שחיטה לצד הגוף דאם נקבה שם טריפה במשהו כדלקמן ס"י כ"ג (ס"י ל"ד):

(יח) מדינא אם נקבה הגרגרת בהקיפה בין בנקבים שיש בהם חסרון או אין בהם חסרון לעולם מצטרפין אם הם ברוב רוחב הקיפה טריפה אלא דביש בהם חסרון מצטרפין אף הישלם שביניהם אם אין בין נקב לנקב כמלא נקב ואם עומדין באורך הקנה אזי באין בהם חסרון כשר כמו בנסדקה כס"י שאח"ז ואם יש בהם חסרון

חסרון מצטרפין לכאיסור עם השלם שביניהם ולפי שא"א בקיאיין כאיסור ולכן משערינן לעולם ברוב רוחב חלל הקנה ולדעת רמ"א והסכים עמו כו"ס ותב"ש דאפי' בבהמה משערינן רוב רוחב חלל קנה של עוף בינוני ודעת הש"ך ומ"ז דר"ל רוב רוחב קנה שלו אם גסה גסה ואם דקה דקה. ולפי שאין דינים אלו מצוים קצרותי (סעיף ז' ג' ד' ה'):

(יט) נסדקה כולה לארכה אע"פ שלא חסר ממנה כלום טריפה ואם נשאר ממנה כל שהוא במקום הראוי לשחיטה מלמעלה ומלמטה כשרה מפני שכל מה שהצואר נמשך הסדק סוגר והולך הלכך יחזור להתחבר ולהתרפאות ולא השבינן ליה לקרום שעולה מהמת מכה כיון שבודאי יתרפא ועומד לכך (וע' נס"ך סס"ק י"ג מה שכתב נס"ל והפ"ח כתב שהוא חונקל יתירה):

(כ) ניקב הגרגרת למטה ממקום שחיטה המבואר כלל ו' במיטתו טריפה דמשם ואילך גידון כריאה כדלקמן סי' כ"ג:

(כא) מצא גרגרת שנפסקה או חסר ואינו יודע אם נעשה כהיים או לאחר מיתה לדידן דאין אנו בקיאים בבדיקה טריפה והוי ספק נבלה:

(כב) אפי' במקום שלא נטרף מהמת הגרגרת כגון שנפסק או נחסר רק במשהו דכשר דוקא כשידוע שנעשה מהמת חולי או בשעת שחיטה ותפס הקנה בידו לבדו באופן שידוע בוודאי שלא נגע בוושט אבל אם סי' שמה נעשה ע"י קוץ או מחט לדידן דלא בקיאיין בבדיקת הוושט טריפה בכל ענין שמה ניקב הוושט דלא גרע מאלו היה צואר מלוכלך בדם כדלעיל סי' ה' ו':

(כג) הקנה בסופו משנכנס תחת החזה מתפצל ומשם יסוד והיה לשלשה ראשים האחד נוטה ללב והוא המזרק הגדול שיוצא ממנו לריאה וי"א שהוא שומן הזרד בין ערוגי ריאה. וא' נכנס לכבד היינו המזרק הגדול שבכבד והוא נקרא סמפונא רבא דכבדא. ואחד נכנס לריאה ושלשתן נקיבתן במשהו ועיין עוד כלל י"ז דין קנה הלב וקנה כבד:

סי' ל"ה ל"ז ל"ח ל"ט תמצא לעיל מכלל ט' עד כלל י"ד:

כלל י"ז. דין לב כבד ומרה (סי' מ' מ"א מ"ב):

(א) הלב יש לו ג' הללים ניקב לאחד מהן נקב מפולש טריפה ואפי' אם הלב טרפוש הלב (פי' כיס טהלנ נהנא צו) סותמו דכיון שנעשה ככובע לא מהדק אבל אם שומן הלב עצמו סותמו כשר כן כתב הב"י בש"ע וי"א דלא מהני סתימת שומן הלב ויש לחוש לדבריהם אם לא בהפסד מרובה יש להקל (סימון מ'):

(ב) ניקב ולא הגיע להלל אפי' ניקב נקב מפולש מצד לצד בעובי בשרו (ט"ך) כיון שלא הגיע להלל אם הנקב הוא מהמת חולי כשרה אבל אם ע"י קוץ או מחט בין שהוא מצד פנים לצד חוץ ובין שהוא מחוץ לפנים טריפה דאפי' שנמצא בחלל הגוף טריפה:

(ג) עצם שנמצא בלב אם כל צדדיו גסים ואין בו שום הדות כלל בשום צד מצדדיו יש להכשיר (ט"ך פ"ח וכו"פ) וע' פמ"ג בט"ז ססק"ד:

(ד) לב שהי' עליו כסוי מלא מים והלב כולו בתוכו קולפין אותה אם נמצא הלב יפה כשר דתלינן המים באו מהמת שניטם מן הכיסוי ונהפך למים (פ"ח סכ"ק ה'):

(ה) ניטל הלב בין ביד בין מהמת חולי טריפה ואם יש לתלות שניטלה לאחר שנפתחה התרנגולת אפי' בדרך רהוק תלינן ב"י אבל אם אין שום דרך לתלות בו טריפה (עיין כו"פ דלא כחטונת ח"ל) ואם נמצאו ב' לבבות לכ"ע טריפה כמבואר (כלל י"ד סימון י"ג):

(ו) קנה הלב י"א שהוא קנה שומן שיורד בין שתי ערוגות הריא' וי"א שהוא המזרק הגדול (פי' כעין קנה) שיוצא ממנה לריאה ובשניהם אם ניקב להללו במשהו טריפה מספק. ומיהו בקנה השומן שיורד בין ערוגות הריאה ללב רגילין להיות בו נקבים דקים וקטנים ובאמת הם אינם נקבים אלא שהם פיות הסמפונות והיינו רביתיהו וכשר אבל אם נמצא נקבים שלא במקום פיות הסמפונות טריפה במשהו (סכ"י ל"ד):

(ז) אם שומן הלב דהיינו הטרפיש דבוק בלב ואדוק מאד מפרידין אותו בסכין ואם נמצא קורט דם ומניע עד ההלל טריפה לכ"ע דאם אין מכה קורט דם מנין ומסתמא ניקב הלב עד ההלל. ואם נמצא קורט דם ולא הגיע להלל בהפסד גדול יש להכשיר אבל בלאו הכי אין להכשיר כלל (עיין כו"פ) ואם נצטרך הדם בעובי הבשר הרי הוא כקורט דם וטריפה:

(ח) סרכא או בועא שנמצא בלב או בקנה לב עיין כלל י"ד סימן י"ח:

(ט) ניטל הכבד טריפה דעת רוב הפוסקים שהטריפות מחמת עצמו. ולכן אפי' נשארה המרה תלויה בסמפונות טריפה (ולא ככס"א דס"ל טהטריפות נחמת המרה עיין פ"ח וכו"פ) אא"כ נשתייר כזית במקום מרה וכזית במקום חיות' שהכבד תלויה בו דהיינו תחת הכליות וי"א שהוא במקום הדבוקה בטרפיש ולכן צריך ג' זיתים אלו ושיעור זית הוא חצי ביצה (כדליתא זכ"ס ס"י תרפ"ו) וצריך שיהיו הזיתים הללו שליטין במקומן אבל מתלקט או כרצועות או מרודד. הי"ז טריפה מספק (שהוא חצוני דלא חיטטטא ועיין ס"י כ"ט זכ"ס וזכ"ס דאינו נכנס בגדר ספק לעשות ממנו ס"ס וזה דלא ככו"פ שכתב להכשיר זכזית החלוי בטריפת מרודד וכזית במקום כליות שלם מטעם ס"ס. וליתא יד ונהי שהוליא כן מרז"ס שכתב יראה לי שהוא טריפה היינו מטעם שכתב דהו"ז מרז"ס יש טרפות דאזלינן מספק לקולא ולכן כתב שזזה יראה לו לחומרא) והקרומות והגידין מצטרף להשלים הזית כ"כ הכו"פ. ואפשר שיש לסמוך ע"ז בהפסד מרובה ואם נישלו אלו ב' זיתים אע"פ שנשאר כל הכבד קיים טריפה (ס"י ונ"א ונש"ך ס"ק ג'). ואם נימוק הכבד דהיינו שנימוק ונעשה לדם דינו כניטל דסופו לירקב הכל ואם נשתיירו ג' זיתים הג"ל מחלוקת ב"ז האחרונים יש אוסרין ויש מתירין (ט"ז ט"ד):

(י) יבש הכבד עד שנפרך בצפורן דינו לכל דבר כניטל הכבד ואע"ג דמעיקר הדין לא נקרא יבש עד שתהיה נפרכת בצפורן אין אנו בקיאים בזה ולכן אם יבש כ"כ עד שאם משרטט בצפורן על בשר הכבד ונראה השרטוט בתוכה טריפה (ט"ך ופ"ח ט"ס):

(יא) אם הכבד קשה כאבן ולא נשתיירו בו הזיתים במקום הפ"ט יש להתיר (ועיין לקמן כלל כ"ח נס"י י"ג עד ס"י י"ט):

(יב) אם התליע הכבד אפי' במקום מרה ומקום חיותה ונשאר באותן מקומות כזית בשר לבד נקב התולע בשר ולא אמרינן כיון דאיתלע סופו להתליע כולו אבל אם לא נשאר כזית באותן מקומות הו"ז ממקום הנקב של התולעים טריפה: (יג) נעקר הכבד במקומות הרבה ומעורה בטרפשיהן כאן מעט וכאן מעט ועדיין כולה קיימת (כט"י) בשרה:

(יד) כבד שהיא נפוחה ועבה ונרקב יש לעיין בריאה אם לבנה היא כצמר גפן טריפה ואם אדומה כשירה דהדרא בריא (או"ה כלל כ"ח ס"י י"י) וכתב בל"י דר"ל בריאה פ"י במראה וקאי על הכבד אם היא לבנה כו' טריפה דאלו ריאה בלא"ה טריפה אם היא לבנה וכ' בהפ"ט יש להתיר כיון דכל הפוסקים לא הביאו דין זה. טריפה הכבד שניקב נקב מפולש בין בצד הכבד ובין בצד ימין ששם הוא רחוק מן הכבד טריפה. וטרפות זו אינו מצד עצמה אלא דמחמת הנקב סוף שתנטל הכבד כן קבלו הגאונים ולכן כל קרום שסתם הנקב בין מהמת מכה ואפי' בחלב סמא הכל מקרי סתימה וכשר. וכ"ש אם ניקב חצר הכבד שלא כנגד אויר הבהמה רק מצד הדופן דכשר שהדופן סותמו וכ"ש דאם נסרך מן הטרפיש לצלעות דכשר דאפי' את"ל שהיה בו נקב הרי נסתם אבל אם נסתם עם הטחול שלא כדרך הנחתה או בשאר סתימות שלא כדרך הנחתן טריפה (דליטה). ונ"ל דאם הכבד סותם הנקב לא מהני וצ"ע:

(טו) ואם ניקב חצר הכבד במקום דמשמשי ידא דטבחי כשר אם לא שניכר שהוא נקב ישן כמבואר כלל י"ד:

(טז) טריפה הכבד שנסרך לבית הכוסות יש לבדוק בכרס שבודאי יש שם קוץ או מחט שניקבה ועי"ז באה סרכא זו ואם עירו הפרש מתוכ' ולא בדקו טריפה ככל דבר שצריך בדיקה כיון שבודאי הוא כן ואמ"ו בני"ב פ"ת סימן כ"ב כתב דכוונת רמ"א ר"ל קרוב לודאי ושכ"כ בת"ח כלל פ"ט ס"י י"י שמא יש מהם אלא

חכמת הלכות מרפות כלל י"ז שער או"ה אדם

אלא דלענין דאם לא ברק מריפה אבל בדיקה מהני ועיין עוד מדין זה כלל כ"א סימן י"ח:

(יז) מחט או שאר דבר שנמצא במרפש או בכבוד אפי' כולה שמונה דינו כמחט שנמצא בחלל הגוף המכואר כלל כ"א:

(יח) נמצאו ב' כבדים בכהמה ובעוף או שנברא' הסרה בידי שמים מכואר כלל י"ד סי' י"א וסי' י"ב:

(יט) וכבוד של עופות שנחלק הכבוד לב' חלקים והלק א' גדול מחלק הב' אם חלק הגדול קיים עם קצת למטה מן המרה אפילו ניטל ממנו ג"כ בשיפולו כשר דכל ג' זיתים הם בהלק הזה ואם נרקב או ניטל החלק הגדול ממקום המרה או הדכוק לכליות או במקום שנתלה במרפשא יש להטריף אף אם השאר כולו קיים (ונ"י זכ"ל פ"ע ס"ק כ"ו ז"ס תשו' נ"ז סי' ק"ג) והלק הקטן ג"כ ניטל כלו כשר (כ"כ זמ"ז נהדיח) וסיים שם וז"ל אפי' לא נשאר במקומות הללו רק כזית אחד או פחות מכזית לית לן בה וכתב זה על כבוד של אווז וסיים שם והחכם עיניו בראשו לשער הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו:

(כ) קנה הכבוד שניקב במשהו מריפה כדלעיל סוף כלל ט"ז:

(כא) מרה שניקבה מרפה ואם הכבוד סותמה כשרה שזה סתימת מעיקרא ואם ניקבה הכבוד ג"כ כנגדה הרי אין כאן סתימה ואם לא נסתם הנקב מן המרה אלא מהמת שהוא סמוך לכבוד נראה כנסתם מרפה (סי' נ"ז פ"ח) ודין נסרכה למקום אחר או שיש לתלות שנעשה לאחר מיתה נתבאר לעיל כלל י"ד:

(כב) מרה שהיתה בולטת מבין הצלעות ולהוץ בין עור לבשר ונמצאת המרה שלימה ונפתחה ועלתה בנפיחה ולא נמצא נקב אם העור שלם מבהוץ לכ"ע הוי ס' מהמת קוץ או חולי כדלקמן כלל כ"א ואם גם העור ניקב מכואר שם דהפי' מחמיר ורמ"א מכשיר ואם נחוש מחמת שנסרכה לצלעות תלי' בפלוגתא כלל י"ד סי' י"ח והא לכ"ע יש להכשיר דכיון שיש מכה בצלעות תלינן דהסרכא מן הצלעות (פ"ח ט"ז ס"ק ג' ז"ס ז"ל):

(כג) נטלה המרה ביד או הסרה מתחלת ברייתה מרפה ואם הסרה קורע הכבוד שתי וערב וטועמו בלשונו אם ישעום טעם מר כשרה דעיקר חיות מן המרה היינו הליחה הירוקה והכיס הוא רק שומר לליחה וכיון שנבלע המרירות בכבוד ולכן כשרה ודוקא כשקרע תחלה ואז מצא טעם מר דנראה דנבלע במקומו אבל בלא קריעה לא מהני מה שטעם טעם מר די"ל שנטלה והמרירות נשאר ממה שהיה בו תחלה מרה (תז"ט ול"כ דמהני חף זלל קריעה כן ועיין כו"פ סינון נ"ז ותמלא דצרכים לאוין לנני סלמנן רק ונה סכתז טהוא סלונת סכיון דצ"ג מסופק צניטל חס טריפה ולכן כשיט טעם מר ול"כ היה לו מרה חמרינן העמר על חזקת כשרות לא הכנתי כלל דמה העמדה על חזקה יש כאן צדכז סמסופק צדין) ואם עדיין לא טעם טעם מר יצלנו בנהלים ואם גאבדה קודם שטעם מרפה כיון שהי' כאן ריעותא ברורזו אע"ג דאין שכית שתהא המרה נטולה (ונ"י כלל פ"ח) ויש מבשירין וא"כ עכ"פ הוי ספיקא דדינא וצ"ע ועי' בכו"פ ועי' בב"א והעיקר שיש להפש אצל טהול של עוף וסמוך לו ימצא על הרוב מרה קטנה עד למאד (כו"פ) ואם טעם טעם מר ואה"כ אינו מרגיש עוד מרירות תלינן שנתקנה וכשרה (פ"ח):

(כד) נמצאו ב' מרות אפילו אינן דבוקות מרפה דכנטולה דמי ואם היא אהת ונראית כשתים נוקבין אותה אם שופכות זו לזו א' היא וכשרה ואם לא ינפחו באהת אם גם הברתה תעלה בנפיחה זו או שהטילו מים באהת מהן וע"י כך נתמלאת גם הברתה מים כשרה דמסתמא מה שלא שפכו להדדי היה מעובי הליחה וה"ה אם הם ב' מרות נפרדו ומקום היבורן אחד וכשמגביה הצד האחד שופך אל השני דרך היבורן (פ"ח):

(כה) אע"פ שהם ב' מרות גמורות רק שבמקום דבוקן בכבוד כמו רוחב אצבע היו באהת כשרה ואפי' לא שפכי אהדדי וה"ה אם כשמתהילין הן ב' ולבסוף הם מתערבות ונעשו אהת כשירות:

(כו) היו פ' מרות בכבוד אהת הנה ואהת הנה וסמפון אחד שופך מרה לשתיהן וכשאדם זוקף אחד הזרת הליתה למקום שהסמפון מהלק מרה ושופך לשתיהן אבל

53 חכמת הלכות טרפות כלל י"ח שער או"ה אדם

אבל כשהן שוכבות כדרך שהן עומדות בחיי הבהמה אין שופכו' זו לזו בבהמת ישראל יש להכשיר כיון שהרבה פוסקים מכשירין לגמרי בב' מרות דהא ב' מרות טרפה דכנטולה דמי והרבה פוסקים ס"ל דוקא ניקב המרה טרפה אבל נישלה המרה כשרה (ט"ד):

(כו) מרה הגיכרת מעבר לעבר של בכד אי שפכי להרדי חדא היא וכשרה ואם לאו טרפה (סעיף י'):

(כה) בועה כמו בים קטן יוצא סמוך למרה תלויה בסמוך לה ולא שפכי אהרדי אם קרעוהו ולא מצאו כ"א מים זכים ולא היו מרים כשר דאין זה מרה אלא בועה ובועה אינו מטריף אלא בריאה (פ"ח):

(כט) מרה שנתרוקנה והבים תלוי במקומה כשרה שתולין שדרך הסמפון נשפך המרה ולא נקבה ומסתברא דהוי ריעותא להצריך נפיהה ואם תעלה בנפיהה לא חיישינן לניקב (פ"ח) (עיין חנ"ס). ובהפ"ט צ"ע. ואם יש לתלות שנעשה הנקב ע"י משמוש היד אפילו נפחה א"צ כן נ"ל פשוט:

(ל) מרה שהי' בים שלה נפוחה (כ"ל גיסוולנן) נ"ל דטריפ' דהוי כבשר שהרופא גורדו וא"א בקיאי' בזה וכ"ש אם הליחה הירוקה שכתוכו נהפך לעפשות ונרקב דטריפה שהרי עיקר טרפות המרה הוא בשביל הליחה כן נ"ל ועוד נ"ל דאפילו לא נהפך לעיפוש רק שנתקשה הליחה מן כאבן הוי לקותא וטרפה:

(לא) יש מיני עופות שאין להם מרה והם תורים ובני יונה ואילים והצבי מרה ישלו אינו בכבד אלא סמוך לזנבו ואם בא לפנינו עוף שלא נמצא בה מרה טרפה עד שיודע שהמין הזה אין להם מרה:

(לב) דין מחט וגרעין הנמצא במרה מבואר כלל כ"א:

כלל י"ח. דין המחול והכליות (מ"ג מ"ד).

(א) כריית המחול ראשו אחד עב והשני דק ככריית הלשון אם נישל המחול כשרה וכן אם ניקב חלק הדק או נחתך כשרה אבל אם ניקב בראש העב נקב מפולש בטישהו טרפה ואם ניקב נקב שאינו מפולש אם נשאר תחתו כעובי דינר זהב כשר פחות מכן ה"ז כמפולש וטרפה ואין אנו יודעין שיעורו של עובי דינר זהב ועכ"פ הוא פחות מהצי עביו של אותו מחול במקום שהוא עב בין דקה בין נסה (כ"פ דלא כפ"ח) דכיון דאנרינן חס נסאל כעובי כו' ומדקרי ל"י סיור ס"נ ססוא פחות מהליו) ואפי' בקצה הדק של צד העב אע"ג שהוא דק ס"ס כיון שהוא בהלק העב דינו כאלו ניקב בעוביו (סי מ"ג ונ"ז סס).

(ב) מקצתו של צד העב של המחול הוא דבוק לכרס וכזה לכ"ע דינו כמבואר בס"א אך אם ניקב המקצת מן העב שאינו מונח על הכרס נסתפקו האחרונים אם זה שייך לצד העב או לצד הדק והפ"ח כתב להקל בהפ"ט. והכו"פ הכריע דאע"ג דאין אנו בקיאים בעובי דינר זהב מ"ס אם הוא שיעור שלישי אצבע יותר נענין סס סכתא סמך לשיעור זה גדנר נפלא) בענין שיש לספק שמא הוא שיעור דינר זהב כשר דהוי ס"ס דשמא זה שייך לחלק הדק ואת"ל שהוא מצד העב שמא יש בה כשיעור עובי דינר זהב אבל אם נשאר בפחות מזה דאין כאן אלא ספק אחת טריפה (סס):

(ג) ניקב ולא נשתתיר כעובי דינר זהב ושומן כשר או כשר סתמו אינו סתימה דאע"ג דקי"ל דחלב שהור סותם היינו דוקא בדבר שנקיבתו במשהו אבל בזה כיון דצריך שיעור עובי דינר זהב מאן יימר דסתימה זו מועיל כעובי דינר זהב מבשר מחול עצמו (ט"ז וט"ך צסי' מ"ו סעיף ח')

(ד) נמצא במחול בועה מליאה מוגלא או מים עכורים וסרוחים או שאר לקותא שהבשר לקוי מחמת שינוי כיון שאין אנו בקיאי' בבשר שהרופא גורדו ולכן כל שהבשר נשתנה דיינינן כאלו נתמסמס וכן אם נקרע המחול או ניטק דכל זה דינם בניקב ודינם שוה שאם הוא בצד העב ומתחיל הלקותא מבחוץ אם נשתתיר כעובי דינר זהב כשרה ולא אמרינן שסופו לירקב הכל אבל אם הביטר שמבחוץ שלם מכל צד בלי שום ריעות' אף שמבפנים כולו לקוי בלא שיעור כעובי ד"ז כשרה

(ט"ז) שם סי' מ"ג סוף הכ"י חלל שכתב דומתפינא להקל והפ"ח וכו"פ כתבו להכשיר
כלל פקפוק ודוקא שהזכיר שלם מכל לך חלל אם לא נשתייך רק העור שעל גזי טחול
שמנקרין אותו טריפה שזה העור אינו נגוף הטחול) (ט"ז ס"ק א') אבל עור של
עצמו הדבוק בו נחשב מנגוף הטחול ואם הוא שלם מכל צד ה"ז אינו מפולש
וכשר (ע"ן פ"ח ס"ק א') ומ"מ אין להכשיר כ"א בהפ"מ וכ"כ מנ"י כלל פ"ט (ומה
שהק' צמנ"ט דל"כ למה קרע ולמה גרר מצפנים י"ל שהיה שם מראה לקוח מנחון
והיה לריק לגרר ולראות אם הלכותא שלם בעור): ין

(ה) נמצאו ב' טחולין שאינן מהוברין כלל כשר דכל יתר כנפול ונימל הטחול
כשרה וכן אם דבוקים יחד למטה בצד הדק אבל אם מחוברים בצד העב טריפה
לדעת רמב"ן שכתבנו כלל י"ד סי' י"ד ומ"מ בהפ"מ יש להכשיר (ט"ז):

(ו) טחול העוף עגול בענבה ואינו דומה לשל בהמה לפיכך אין הנקב פוסל בו
כן סתם הש"ע אבל כל האחרונים כתבו עכ"פ להחמיר לעצמו ולהתיר לאחרים
נראה שאין להקל כ"א בהפסד טרובה:

(ז) בהמה שנמצאו בה ב' טחולין ואחד ניקב בסומכה אם אינו ניכר אינו היא
עיקר טריפה ואם ניכר שהנקובה היא היתרת דעת הצ"צ להכשיר (והוא ע"פ מה
שכתב צמ"ע צכ"י מ"ד סעיף ז' ע"ש צמ"ז וס"ד) והפ"ח מטריף בכל ענין וגם הש"ך
שם הגיה בצ"ע ולכן אין להקל:

(ח) טחול שהקטינה מהמת הולי כשר וכ"ש כשנבראת כך קמן דאין שיעור
לגדלותה אבל אם ע"י הולי נימקה בסומכה אפילו אם נמלה אח"כ כולה טריפה
דאין תהזור לכשרותה (כו"פ סי' נ"ד):

(ט) דין אם נמצא נקב בטחול מתחילת ברייתה מבואר לעיל כלל י"ד סי' י"ב:
(י) נישלו הכליות כשרה ודוקא כשנישלו בידי אדם כולו כאחד או שנבראת כך
אבל אם נישלו ע"י חולי וה"ה בידי אדם שהתך מעט מעט טריפה דכיון שהקטינה
לפחות משיעור המבואר לקמן בס"י כ"א כבר נאסרה אין תהזור להכשירה כשנמרו
לכלות והסימן לידע אם נבראת כך או ע"י חולי בודקין הכיס שלהם אם הכיס
מלא חלב ניכר שזה החלת ברייתה וכשרה. ואם נמצא חלל ומקום ריק ניכר שהיו
לה כליות אלא שנימחו וטריפה (סי' מ"ד סעיף ו' הסכמת הט"ז והש"ך וכ"מ שהיא
מסקנת הפ"ח ומה שהקטנה מריאה ודופן סוממה כנר חירץ הש"ך. ומה שהקטנה מטריפה
הכזב נראה לי דלא קשה מידי דשאני הכא שאין לה טריפה ממת עלמה חלל ממת
הכזב וכיון שנסתם כשר):

(יא) כיון שנישלו הכליות כשר ולכן אם נבראת בבוליא אחד או בג' כליות
כשרה (ט"ז):

(יב) אע"ג דנימל כשר אבל לקחה הבוליא שנעשה כשרה המת שהבאיש
אחר ימים שאם תאחו במקצתה יתמסמס ויפול טריפה ונ"ל כיון שאין אנו בקיין
בבשר שהרופא גורדו ולכן כל שניכר שהבשר לקוי ורע הוא לקוח וכן אם נמצאת
בבוליא ליה אע"פ שאינה סרוחה או שנמצאו בה מים עכורים או סרוחים טריפה
אבל אם נמצאו בה מים זכים אפי"ן אם נמצאו המים הזכים בשלהופית קטנה
בבוליא לעולם כשרה (ט"ז):

(יג) אם נמצא מלאה מים שמראיהם רע אבל לא היו עבים ועכורים אלא
מראיהם כמראה דבש בש"ע כתב הב"י דכשרה ויש אוסרין אבל אנו הנוהגין ע"פ
רמ"א ק"ל כהאוסרין דהוי לקוחא וטריפה:

(יד) לקוחא שכתבנו דטריפה בבוליא אינו אלא דוקא אם מגיע הלקוחא על
הלובן שנכנס תוך הכליות תחת המתנים שיש מעורים בנידן באמצעית הבוליא
והוא במקום הריץ שבאותו מקום כאיב לה הרבה יותר מאלו נמלה לגמרי כ"כ
בש"ע. אבל דעת האחרונים הלקוחא ע"י מוגלא לא בעינן שיגיע להריץ אלא
דאפילו במעט מוגלא רהוק הרבה ממקום הריץ טריפה דכיון דיש שם מוגלא סופו
שידקב כולו (ש"ך ס"ק ה') והט"ז מחלק שאם יש בוועא בולטת מבהוץ ויש בה
מוגלא אפילו לא הגיע להריץ טריפה אבל אם לא היתה הבועא מבהוץ אלא
מבפנים צריך שהגיע הליחה למקום הריץ (ט"ז ס"ק ו' כ"כ צמ"ט דש"ל אך ל"ע שאף
שרש"ל כ"כ צמ"ט מ"ו צקילור פסקים ט"ז כ"י קתם דאפילו לא הגיע לבוליא טריפה

משנע (כ"ד) ובמים זכים אפילו הגיע בתוך הלובן כשר ובלבד שיהיה מקצת מן הלובן קיים אבל אם כל הלובן נהפך למים אפילו זכים טרפה (ט"ז ס"ק ח') ואמנם התב"ש כתב שאין להחמיר בהטמסה רק בנתמסמם ממש אבל בשינוי קצת וכ"ש שינוי מראה אין להחמיר אלא בשהגיע הריעותא עד החריץ אבל בטוגלא מחמיר ג"כ כדעת האחרונים דאפילו רחוק מן החריץ טריפה וכמו שכתבתי בס"י י"ד הגם הפ"ה מיקל כדעת הש"ע כבר דחה ראיותיו בטוב טעם הגם שהכו"ס ג"כ מחזיק דברי ש"ע יש לדחות ראיותיו ולכן אין להקל כ"א בדוחק גדול:

(טו) ואם הוכתה בכוליא במכת הרב עד שנבקעה לשנים וי"א אפי' לא נבקעת לשנים אלא שהוכתה בכה (ט"ז ס"ק ה' וס"ד ס"ק ז') אלא רבזה צריך שיגיע המכה תוך הלובן שהוא החריץ לכ"ע ואם לא הגיע לחריץ כשר לכ"ע ואם נחתך ממנה התיכה בנתת אע"פ שנחתך ע"י חרב אפי' אם הגיע המכה תוך החריץ כשרה:

(טז) אם ניקב הכוליא אע"פ שהגיע הנקב תוך החריץ כשר ודוקא שניקב ע"י מהם וכיצא בו אבל ע"י חולי לא גרע מנתמסמם וכ"ש לדידן דאין אנו בקי"אין במסמם (פ"ח) וכן בנחסר ע"י חולי דיש להחמיר (מנ"י כלל פ"ט ס"ק י' ועיין ס"ז ס"ק ז') ואם ניקב ע"י חולי שלא במקום הלבן אפילו בנתמסמם כשר (ט"ז ס"ק ז' וז"ע חס כוונתו דווקא לדעת המחבר דס"ל בנתמסמם דהיינו לקותא ע"י חולי לריך דוקא שיגיע למקום חריץ וח"כ לפי מה שכתבנו לעיל ס"י י"ד נכס האחרונים בנתמסמם אפי' רחוק מן החריץ טריפה ח"כ ה"ה כאלו כוונתו כיון שכתב הכ"ח דלמעשה לריך להתייטט וח"כ כיון דלהש"ע אפילו בלקותא לריך שיגיע למקום החריץ ולכן כתב דכשר וח"כ לפי מה שכתב הפ"ה דכיון דאין אנו בקי"אין בהמסמם יש להחמיר למעשה ואם כן יש להחמיר לגמרי כמו בלקותא):

(יז) נמצא בה דם דינו כמים וכשרה אפילו הגיע לחריץ שאין זו לקותא הואיל והיא כולה דם משא"כ במים שמראיתו רע לעיל בס"י י"ג ואם יש בלובן דם צ"ע שהרי שם אין דרכה להיות דם וא"כ לדמ"א דמטריף במראה דבש ה"ג טריפה (עיין ס"ד ס"ק ט')

(יח) כיון שעיקר חיות תלויה בלובן ולכן אפי' כל הכוליא קיימת אלא שהלקותא הי' רק בלובן טריפה ונ"ל אפי' רק במקצתה הו"ן ממים זכים דכשר במקצתה כדלעיל ס"י י"ד (עיין ס"ז ס"ק י' שכתב דכולה שלם צעיק מן לקותא אפילו במים ושם נס"ק ח' כתב דנמים זכים צמקתו כשר וז"ע):

(יט) בכל מקום שכתבנו שצריך שיגיע עד הלובן אם נאבד קודם שבדקו וא"י אם הגיע או לא טרפה בכל ספק טריפה (כו"ס):

(כ) נמצאו בכוליא אבנים כשרה כי דרך האבן לגדל בכליות ואם נמצאו במקום הלובן יש להכשיר בהם"ט (שם זט"ז וס"ד):

(כא) כוליא שהקטינה מהמת חולי בבהמה דקה עד כפול ופול בכלל טריפה ובגסה עד ענבה בינונית וענבה בכלל טריפה ואם היתה קטנה בתולדתה כשרה וכיצד יודעין זה. אם היא כולה מלאה ואין שם חלל סביבותיה ולא ריקוב כלל אז ניכר שכך היתה תהלת ברייתה וכשרה. ואם נמצא שם חלל בידוע שהקטינה וטריפה ואם מסופק בזה טריפה. אבל אם קודם שבדקו אם נשאר בה כשיעור נאבדה כשר דהוי ס"ס ספק שמא היה בו כשיעור ואת"ל שלא היה בו כשיעור שמא נתלדה כך מתהלת ברייתה כן ג"ל:

(כב) אם יש לה ג' כליות או יותר ואינן עומדות בשורה א' אלא א' עומדת למטה מהם שניכר שהיא יתרת והיתרת הזו הקטינה כשרה ואם כולן עומדות בשורה אחת כיון שאינו ניכר איזו היא יתרת נחלקו הפוסקים (עיין ס"ד ס"ק ט"ז ונש"כ שמהרש"ל כ' להיפך אינו כ"ל איפכא ממש חלל צדין זה כתב להיפך) והש"ה אוסר בבולן כיון דאפי' נימלו הכליות כשר אלא דהקטינו טרפה מטעם דנאיב לה א"כ אין חילוק בין כוליא העיקרית או היתרת. ונ"ל דה"ה בכל לקותא דינו שוה להקטינו דמ"ש:

(כג) אע"ג דבכל האיברים אין שינוי מראה פוסל בהם חוץ מריאה אבל בכוליא כיון דלקותא פוסל בה ושינוי מראה עכ"פ לקותא הוא ולכן שינוי מראה פוסל בה מ"ס

חכמת הלכות טרפות כלל י"ח שער אר"ה אדם

מ"ם כיון שדין זה דשינוי מראה לא נזכר בגמ' ולכן אינה טריפה אלא עד שיגיע ממש להריץ אע"ג דבלקותא ממש אפי' אינו מגיע להריץ טריפה כדלעיל סי' י"ד בדעת האחרונים (כ"כ זיט"ט הניחו הט"ז ס"ק ט"ו וכן מסמע מדברי הס"ך ס"ק י"ז) וכיון דכוליא נוטה לאדמומית לפיכך אם יש בה לובן הוי לקותא וכיון שמגיע מראה הלובן עד להריץ ממש אפי' שא"א לידע אם נכנס גם להריץ או לא מ"ם טריפה מספק אבל ירוקה כשרה ודוקא ירוק ככתי דהיינו שקורין בל"א בלא או גריץ (דכמו דגני ריאה הדך זריח ה"ה כלן ומ"ל להטור דמה שכתב צעה"ע וכל סינוי מראה ל"ל מלאות פסולות ומה שלא כי אדום מסוס דכוליא נוטה לאדמומית וזוה מתוך קו' הנ"י) אבל געל ושחור טריפה ואם האדימה כולה או מקצתה כשרה:

(כד) אע"ג דלענין מחול בעוף כתבנו לעיל סימן ד' להחמיר אבל בכליות אין טריפות בעוף לפי שהם סגורים בעצם ואין מגיעין שם בני מעים ועוד כיון שכל הטריפות תלו' בלובן ובעוף אין שם לובן והריץ (פ"ח) ולכן אפי' נפחה כוליתה כביצת תרנגולת ושהורה כדיו כשר (ט"ז):

(כה) בלובן הכוליא יש עליו קרום דק מלמעלה ולפעמים נמצא אותו קרום יצחור ותחת אותו הקרום מוצאין הלובן שהוא בריא כשאר כליות. כתב הפ"ח שבירושלים תוב"ב נוהגין להכשיר דהקרום לא נקרא חריץ ע"ש:

כלל י"ט. דין טרפות בבני מעים וב"מ יתירים וניטל השליא ושלחופית ושלל של ביצים (מ"ה מ"ו מ"ז):

(א) בהמה שניטל האם שהולד מונה בהוכה כשר ובעוף כיון שהיותו מועט אם ניטל המעי שהביצים מונחים בו יש מטריפין ולכן במקום שאין הפ"מ יש להחמיר (סימן מ"ה):

(ב) ואם ניקב או נימוק האם אע"ג דלפי הכלל המבואר בכלל י"ד דאם ניקב טריפה כ"ש ניטל וא"כ כיון דניטל כשר כ"ש דניקב כשר אלא דמ"ם י"א דדומה למחול דאע"ג דניטל כשר מ"ם - ניקב טריפה וה"ה הכא וכ"ש נימוק דיותר כאיב לה ניקב ונימיק מניטול. ולכן יש להחמיר אם לא בהפ"מ וכן בנחתך מקצתה. וה"ה אם נימוק הולד במעי בהמה דינו כנימוק האם (טס עיין נפ"ח):

(ג) תרנגולין שנמצאין בשלייתן ביצים סרוחים ונקרשין כשר (פ"ח טס):
 (ד) גטלה השלחופית שמי רגלים נקיים לתוכה לדעת הב"י בש"ע משמע להתיר בהפסד מרובה אבל להגמשיכין אחר הכרעת רמ"א טריפה דס"ל דהוא בכלל הבני מעים ואפי' בניקב ואם משתינה דם צריך לבדוק בשלחופית:
 (ה) מהט שנמצא בשלל של ביצים טריפה כדן נמצא בחלל הגוף ואם נמצא נוצות מבואר (כלל כ"ח סימן ה'):

(ו) ניקבו הדקין טריפה ואפילו ליהה שבהן סותמן (והוא הגלד העשוי ללמך מצפנים וגורלין אותו צחוק) ואפי' היא דבוקה בהן הרבה עד שאין יכול להוציאה ע"י הדחק וה"ה אפי' עלה בו קרום דקרום שעלה מהמת מכה אינו סתימה כמבואר כלל י"ד ואם שומן שעל הדקין סותם הנקב כשר כמבואר שם סי' י"ט אבל אם ניקב הכרכשתא (כ"ל מעי הדזוק צפי הטנעת) אע"פ שהשומן שעליו סותם לא הוי סתימה שאינו מהודק יפה (סי' מ"ו) ועיין לקמן כלל כ"ח מה שכתבתי בזה בשם כו"פ באיזה מקום אינו סותם אבל אם ניקב המעי הסמוך לקיבה שהוא תהלת המעיים אע"ג דקיי"ל שההלב שעליו אסור באורך אמה וא"כ הוי כהלב טמא ואינו סותם מ"ם כיון דמקצת גאונים ס"ל שהוא הלב טהור כמבואר שם סימן ה' ולכן לדין עכ"פ מהני לענין סתימה (פ"ח צק"ח):

(ז) הדרא דכנתא (פי' הנועים הדקין ספוגנים סניז לסומן שלהם) שניקב א' לחבירו כשרה שחבירו מגין עליו שהרי גם בשר שאצ"ו בתולדתו סותם כמבואר בכלל י"ד ואצ"ל אם ניקב לכנתא שהוא הלב טהור (מ"ו):

(ח) הלהול"י והוא מעי האחרון שממנו הדיעי יוצא (והיא הכרכשתא) והוא שזה בלא עיקום אם ניקב במשהו טריפה כמו שאר המעים והומר מהם שהשומן שעליו אינו סותם כד"א שניקב להלל הבטן דאז הוצא הדיעי דרך הנקב להלל הבהמה והמות

חכמת הלכות טרפות כלל יש שער או"ה אדם

ותמות אבל אם ניקב במקום שהוא דבוק בין הירכים כשר שהירכים מעמידין ופוחמין הנקב ואפי' נישל כל מה שדבוק בין הירכים כשר אם נשאר ממנו כמלא במדא דתורא והוא שיעור ד' אצבעות לשור הגדול ובדקה הגדול לפי גדלו כיו' והוא ב' אצבעות לשה ואצבע אחד לגדי ושלה (ונ"ל ד"ל אלנע פסוט סהרי כתב הס"ך נטס לאנ"ן דקיסוק המילון של אלנע הגדולה ללאן והוא ז' אלנעות ול"כ גס האלנעות סכתנ נטס רוקח כ"ל אלנעות פסוטים) ואם יש נקב באותם ד' אצבעות יש אוסרים במשהו וי"א עד שינמל רוב רחבו (ועיין פירושו נט"ך סי' מ"ו ונפ"ס סס ולפי שהוא מילתא דלא סכיחא לא האכתי) ודע דבעוף לא שייך כלל דין זה דדוקא כבהמה שהכרפשתא דבוק בין הירכים שייך לומר שהם פוחמין הנקב משא"כ בעוף ולכן בכל מקום שניקב טריפה:

(ט) סורכא יוצא מהדקין מבואר בדין כלל י"ד סימן י"ה ומ"ט לפעמים יש בועות הרבה ועל דין נסתמו המעים ואז היא טריפה וכ"ש תרנגולת שיושבת על ביצים להוציא אפרוחים יש להחמיר ביותר משאר עופות מכח חלישתה (סס). ויש לבדוק ע"י קש או נוצה אם נסתמו ואפי' בזמנה מותר לבדוק כיון דאין כאן נקב (ע"ז סס):

(י) יצאו הדקין להוץ והוחזרו מאליהן כשרה אם אדם החזירן אם ידוע בודאי שלא נתהפכו כשר אבל אם לא אסיק אדעתיה לדקדק בזה בשעה שהחזירן טריפה דהיישין שמא נתהפכו וכיון שנתהפכו טריפה דאינה יכולה להיות ולא מהני מה שהחזירן אח"כ כיון שכבר נתהפכו פעם אחת אין לו חקנה עוד (פ"ח סס). וה"ה אם לא יצאו ונמצאו מהופכין טריפה (סס ולן הסכים ז"ח וכו"ס דלא כס"ך):

(יא) נמצאו המעים בין עור לבשר ונמצא תפור שם יש לחוש שיצאו ונתהפכו אבל אם לא נמצא שם תפירה ולא ניכר שם שנקרע ולא היה ניכר בה שום ריעותא מחיים דהיינו שהיתה הולכת יפה בענין דאין לחוש לריסוק איברים כשרה ולכן אפי' בתרנגול מסורס שלא היה ניכר בו שום קרע ולא תפירה אע"פ שבני מעיו מקצתן דבוקים בבשר וסמוכים לעור אם היה הולך בטוב בחייו יש להכשיר בהפ"ט שסידרוסו אינו ריעותא כלל שכן הוא המנהג (ס"ך ופ"ח) אבל הכו"פ כ' דראוי להחמיר בתרנגול מסורס וכדעת הלה"ט:

(יב) תרנגולת שיצאו מעיה דרך הטבעת טרפה דא"א שיהזרו למקומן כסדרן דרך נקב צר (כס"ל זל"ו דף פ' ע"ג ול"ע נמינן י' דלס מזנו מאליהן כס"ל ול"ל דהס מייכי סהיה נקב גדול וכדלית' זגנ' דפקע כריסו):

(יג) מה שנהגו בכל המקומות שהנכרים מסרסים התרנגולים זכרים והופרין מקום הקריעה אין השש בדבר דהמתעסק בסירוס בקי הוא שאינו נוגע במעיים ואף אם בשעת הקריעה נופלין מעיו בין עור לבשר מאליהן יצאו והוא לא הפך במעיים ואף אם מכניסים בידים מסתמא יודעין להכניס בענין שלא יתהפכו (כו"פ נטס דמט"א וכ"ג):

(יד) מחט שנמצאת בדקין לארכו ואינה תחובה בה כלל יש להכשיר בהפ"ט דאמרי' שנכנס כך עם המאכל דרך הוושט ונכנס כך למעים אבל אם תחובה בעור הדקין טרפה כיון שעורן דק היישין שמא נקבה להוץ ואינו ניכר. ואם נמצא קורטום מבהוץ אפי' בנמצא לבד טרפה דאם אין מכה ק"ד מנין (פ"ח ונסי' מ"ח ס"ק כ"ז צניס הכוסות כתב דלס אינו תחוב אע"פ שנמלא ק"ד מנחוץ כשרה ל"ל דגני דקין כיון דהר"ן אוסר אפי' שנמלא לזר ואפי' אין ק"ד ולכן אע"ג דזזה לא קיי"ל כוותיה מ"מ נטס גס קורט דס מממיר ועיין לעיל כלל ע"ז סי' ט').

(טו) ב' דקין היוצאין מן הקיבה או מן הקורקבן וניכר שהוא ב' בני מעיים דעת הב"י בש"ע דבהמה במקום שאין הפ"ט צריך שיהיו מחוברים יחד במקום שיוצאין מן הקיבה קודם שיתחיל זה המעי לפרוד כרוחב אצבע גס למטה יתחבר יחד עם שאר הדקין כרוחב אצבע שלם. אבל אם אין כאצבע שלם מלמעלה ומלמטה טריפה ובמקום הפ"ט סתם הב"י בש"ע דאע"פ שאינו שלם מלמעלה ומלמטה כרוחב אצבע רק שיוצאים מן הקיבה כאחד וחוזרים ומתערבים ונעשה אחד מב' ראשו ובאצבע טובדלין כשר אא"כ אינם מתערבים כלל מלמטה וכיון שמתחלה יוצאים ממקום אחד ה"ז ב' מעים וטרפה בזו הוא לרעת הב"י. ולהנהיגן אחד

חכמת הלכות מרפות יש כ שער אר"ה אדם

הכרעת רמ"א אפי' בהפ"ט אין להכשיר בבהמה אפי' מתוברים מלמעלה ומלמטה כרוחב אצבע דוקא ולפי שיש עוד פוסקים דמ"ל דלא מהני מה שחזר ומתערבין אפי' אינם מובדלין באמצע רק באורך אצבע ולכן ראוי להחמיר עד שיהיו מתערבין למעלה אצבע וכן מלמטה ושלא יהיה ההבדל יותר מכאצבע והפ"ח כתב שכן ראוי להורות אם לא בהפסד מרובה (נ"ז):

(מז) וכ"ז בבהמה אבל בעוף אפי' לדעת רמ"א אפי' שאינם מתערבים כרוחב אצבע כיון שעכ"פ חוזרים ומתערבים מלמטה כשר ואפי' כמה ענפים יוצאים אם כולם חוזרים ומתערבים למטה כשר (ס"ד):

(יז) וכ"ז כשהם יוצאים כאחד מן הקיבה או הקורקבן דניכר שהם ב' מעים אבל אם מאמצעית הדקן יוצא מעי קטן וא"כ אינו יתרת הדקן כלל אלא דלדול בעלמא אפילו הוא ארוך כאצבע או יותר מזה אם הוא סתום בסופו כשר ככל דלדול שבשאר איברים כמבואר כלל י"ד ס"י מ"ו. ודוקא דלדול אחד אבל ב' דקן היוצאים בענין זה אפי' שהם סתומים מרפה ואם היותרת פתוח בראשו מרפה דאע"ג דאינה יותרת הדקן מ"מ לא גרע מניקבו הדקן ועוד שהרי הריעי גוסל לנוף ע"י מעי זה ותמות ובמקום שאין הפסד מרובה יש להחמיר אפי' בדק אחד וסתום בראשו (ס"ד ס"ס ונש"ך סק"ז יש ע"ס וכל"ל והסיני כי כיון שפירש יז"ל כי חלל צ"י מעים היוצאין מן המעי הארוך היולל מן הקורקבן כי כן הוא נלח"ן) ורש"י מכשיר בעוף בכל ענין ולענין תערובות יש לצרף דעתו:

(יח) וכל זה איירי במעי שיש בו ריעי אבל אם אין בה ריעי אפי' שהוא חלול אינו יותרת אלא הוא ורוד נמשך מן הכבד ולפעמים מסתבך למעים ונראה כמעי יתר וכשר (פ"ח נש"ך ס"י) אבל צריך דקדוק גדול בקיבוץ מנחים שיודעים להבין הענין על כורזו אם הוא בדומה ממש לדבריהם (י"ט):

(יט) תרנגולת שיש בה ב' נקביט מאחוריה שבהם היא מוציאה הריעי בודקן אותה אם המעי שבו יוצא הריעי הוא אחד לכך אלא שבסוף אותו המעי הוא מתפשט לב' מקומות כשר שאין זה יתור (פ"ח ס"ס):

(כ) בהמה שיש לה ב' בית הכיסות או ב' קיבות היוצאים במקום אחד והדרי ערבי כרוחב אצבע כשרה (ס"ד סק"ג) וכן אם יש לה ב' סניא דיבי (הוא ממונכ לדקין נכנס וסתום נלח"ס) שריסה ואי שפני להרדי כשרה שאז נראה שהוא אחד ואם נמצא באמצע הדרא דכנתא יתרת כעין סניא דיבי וצורתו כצורת סניא דיבי ומלא פרש אפי' שאינה במקומה ה"ז כב' סניא דיבי ומרפה (פ"ח ס"ס נש"ך ס"י) ומעי היוצא מבית הכיסות להמסס כשר דרביתיהו בהכי והיוצא מבית הכיסות לכרס מרפה דלאו היינו דביתיהו ויותרת הוא (ס"ס ס"י נ"ז):

(כא) בהמה שאכלה דבר שנוקב בני מעיה כגון כורפ של חלתית וכיוצא בו מרפה דקים לחז"ל שבודאי מנקב את המעים וה"ז כאילו כבר נקוב ולפי זה אפי' שחמה תיכף לאחר שאכלה מרפה (פ"ח ס"ס כ"ח) אבל אם אכלה עלין של חלתית כשרה שהעלין אינם חריפים כל כך ואינם מנקבין. ואם אכלה דבר שספק אם מנקב מרפה מספק. ואם אכלה עשב שקורין בלשון ערבי (כלך) וע"ז נמצא בבני מעים בהרות אדומות אין להכשיר אלא בבהמות ישראל (ס"ד ס"ס):

כלל כ'. דין קיבה וכרס והמסס וקורקבן (ס"י נ"ח נ"ט):

(א) קיבה שניקבה מרפה ואם חלב שעל היתר סותם הנקב כשרה אפי' דקי"ל חלב טמא אינו סותם ואנן בני בבל קי"ל דאסור משום חלב מ"מ כיון שבני א"י אוכלין אותו וא"כ אינהו מיכל אכלי [כו'] אפי' שאין אנו אוכלין אותו מ"מ לא חמיר כולי האי אפי' לדידן ומהני סתימתו אבל שעל הקשת שהוא חלב שאסור לכ"ע מן התורה אינו סותם (ס"י נ"ח):

(ב) כרס שניקבה מרפה ואין החלב שעליו סותמו לדידן האוסרים חלב שתחת הפריסה כמבואר לקמן וא"כ הוי חלב טמא ואינו סותם ואפי' דלבני ריינוס נוהגים היתר באותו חלב כמבואר שם מ"מ אינו סותם כיון דאנו אוסרין אותו מדינא להייב עליו כרת (פ"ז ס"י ס"ד ס"ק ס') ולהסוברים דאף חלב היתר אסור מדינא צ"ל

חכמת הלכות שרפת כלל כי שער אר"ה אדם

צ"ל כיון דרק בני דיינום נהגו היתר לא חשוב כגהנם כ"כ שנאמר אינהו מיכל אכלי כו' ואם היה הנקב בכרם למטה לצד הקרקע שרפה וודאי אבל אם הנקב מצד הצלעות נ"ל דאינו אלא ספק שרפה עיין בשור בהג"ה שם ובב"א:

(ג) וכן אפי' ניקב במקום שהמהול מונח על הכרם וסותם הנקב וק"ל דבשר נמי סותם כמבואר בכלל י"ד מ"ט כיון שעל המהול יש קרום שמנקרין אותו והוא חלב טמא לכן לא מהני כתיבתו (ס"י מ"ח ע"ז ס"ק ז') וא"ל דכשניקב גם הקרום ונשתייר במהול כעובי דינר זהב שיסתום המהול דא"כ מצינו לשרפה שיחזור להיתר דכיון דקודם שהגיע למהול שרפה אינו חוזר לכשרות כדאי (ס"י מ"ד ונ"ז ס"ס ס"ק י"ג):

(ד) תולעים שנמצאו בכרם כשר דמן הפרש הן גדילין או הבהמה אכלה אותן ואם נמצאו בו נקבים וניכרים שנעשו ע"י תולעים ואין ידוע אם נעשו הנקבים טהיים או לאחר מיתה פירשו כשר דאמרינן אחר שחיטה פירש כמו בריאה (ע"ז וס"ד ופ"ח ס"י מ"ח):

(ה) הכרם מיעוטו נחבא בין הצלעות שבהמה ורובו מונח על בשר הבטן ובשר הכטן חופה אותו ואם נקרע בשר זה אע"פ שלא הגיע קרע זה לכרם עד שיהיה הכרם נראה אלא כיון שנקרע רוב עובי הבשר הזה בארכו או ברחבו אורך טפח בבהמה גדולה אע"פ שאין רוב ארכו או בבהמה קטנה ונקרע רוב אורך אותו הבשר אע"פ שאין באורך הקרע טפח שריפה ואין חילוק אם נקרע לארכו או לרחבו דדינא שוה דבגדולה סגי בטפח ובקטנה ברובו אבל דעת האחרונים בהפ"ט דאם אינו מפולש אע"פ שנקרע רוב עובי העור לא מטריף אע"פ שהוא רוב אורך או טפח אא"כ הנקב מפולש רוב ארכו בבהמה קטנה או טפח בגדולה או ברחבו ויש להקל בהפסד מרובה (ס"ד ופ"ח) ואם הוא פחות מטפח בגדולה או רובו בקטנה אפי' מפולש כשר אם נעשה ע"י חולי ואם נעשה ע"י קוץ או מחט אפי' במשהו שריפה דחיישינן שמא ניקב איברים הפנימים (פ"ח) ואם ניטל אותו בשר אפי' ע"י חולי שריפה ואם נקדרה בעיגול עיין בש"ע ס"י ט"ח סעיף ד' וכבר כתבנו בכלל י"ד דאם הבשר רע דינו כניטל:

(ו) ואם נמצא נקב בבשר ההופה והעור קיים וידוע שזה נעשה מנגיחת הבהמות דהורי בריא כשרה לכ"ע (פ"ח נ"ט ס"ח):

(ז) דין זה דבשר ההופה לא שייך בעוף שהרי אין לו כרם ולכן אפילו נקרע העור של העוף והדקין שליטין אם ניכר הדבר שלא נעשה ע"י קוץ אלא ע"י חולי כשר (ע"ז נ"ט ס"י מ"ט):

(ח) מחט שנמצא בקיבה או בכרם דינו כמו שנבאר בנמצא בבהכ"ס בסמנים הסמוכים לזה אך י"א דכל הכרם דינו כהמסס לרש"י אך הרדב"ז ה"א ס"י ק"ג כתב בהדיא דכל הכרם עורו עב ואפי' לרש"י כשר והסכים עמו הפ"ח:

(ט) המסס ובית הכוסות דבוקים זה בזה וההמסס אין לו אלא עור אחד ובהכ"ס מקצתו עבה ויש בו ב' עורות דבוקים זה בזה והיינו הצד שמדובק בהמסס שם הוא עב ומקצתו דק ואין בו אלא עור אחד (ס"ד ס"ק י"ג) ואם נמצא נקב בהמסס או בית הכוסות אפילו במקום הדק וניכר שהנקב הוא ע"י חולי אם אינה מפולש הנקב מעבר לעבר כשר לכ"ע (דל"א כ"ח דס"ל דלכ"ט) צהמסס חפ"י ע"י חולי שריפה מל"ד ל' ס"ד ס"ק י"ג) דכיון שאין שם מחט וא"כ אי אית' שהיתה נקובה מעבר לעבר עדיין ה"י ניכר הנקב דלא חיישינן שמא ניקבה ונתרפא אבל אם הנקב ע"י קוץ או מחט יש חילוק שאם הוא בבהכ"ס במקום העב שיש לו ב' עורות אם אינו ניכר מעבר לעבר נקב מפולש כשר ולא חיישינן שמא כבר נקבה מעבר לעבר ונתרפא כיון שעורו עב לא חיישינן אבל אם ניקב ההמסס או בהכ"ס במקום הדק שאין לו שם אלא עור אחד הב"י סתם בש"ע דאין חילוק ולעולם כשר אם לא עבר המחט מעבר לעבר וכן אנו נוהגין בהפסד מרובה אבל שלא במקום הפ"ט אנו הנמשכים אחר רמ"א ק"ל כהפוסקים (דסיינו כ"ט) דס"ל כיון שעורן דק חיישינן שמא ניקב מעבר לעבר והזרה המחט לאחוריה ונתרפא הנקב ואינו ניכר ולכן אפי' אם בדק ואינו רואה שום ריעותא וגם לא קורט דם אפי' שרפה ומ"מ צריך שיהיה ק"ד מכפני דאל"כ נימא אחר שחיטה נתהב דאי איתא דקודם שחיטה נתהב

חכמת הלכות מרפות כלל כ' שער או"ח אדם

הוי ליה למצוא שם ק"ד כיון שיש שם מחט למסרך (טס ס"ק י"ד) ואפי' לדין שאין אנו בקיין בבדיקה מ"מ אנו סומכין על בדיקתנו כיון שאינו ניקב מב' צדדים (ט"ד טס ס"ק ל'):

(י) ואם נקבו המסס ובית הכוסות במקום שמחוברין יחד אע"פ שהנקב מפולש מזה לזה כשרה דהא בלא"ה שופכים זה לזה וכן אם אינו מפולש מזה לזה אלא שאחר נקוב כיון שהוא מקום חיבורן השני מגין עליו (פ"ח) אבל שלא במקום חיבורן אפי' נקבו ב' העורות במקום ששוכב ע"ג ההמסס ומדובק שם בשומן אינו סותם דהלב טמא הוא (ט"ד ס"ק י"ח):

(יא) אם ניקב אחד מהם נקב מפולש מעבר לעבר ע"י מחט או קוץ ועודנו תחוב בו בודקין אותו אם נמצא קורט דם סביב המחט בין בפניו בין בחוץ אפילו הוא רחוק קצת מן הנקב כרוהב קש וכ"ש עליו ממש (סעיף ט') או אפילו לא נמצא דם אלא שנמצא הלודה על פי המחט או סביבות הנקב (סעיף ט') דכל זה הוא הוכחה שהנקב הי' מחיים ומרפה. ואם נמצא הלודה באמצע המחט ולא על פיה וגם לא על בהכ"ס י"א דתלינן שהמחט היתה הלודה מקודם שבא לכהמה זכשרה ורוב אחרונים משריפין גם כזה דכיון דאנו רואין שניקב מעבר לעבר אלא שאנו מסופקים שמא לא עבר עד לאחר שהיטה ולכן בהוכחה קלה אנו משריפין (ז"ה וכ"ו ט"ד ס"ק ל"ה ופ"ס ס"ק כ"ג) אבל אם לא נמצא דם סביבות המחט לא מכפנים ולא מבחזין וגם המחט יפה שלא העלתה הלודה אע"פ שאנו רואים שהמחט עבר מעבר לעבר כשר. דיש כאן הוכחה שעבר לאחר שהיטה דאי מחיים כיון שיש שם מחט היה הדם נדבק בו (טס):

(יב) בד"א שלא מלחו ולא הדיחו דיכול לבדוק אחר ק"ד אבל אם כבר מלחו או הדיחו ואינו יכול לבדוק עוד אחר ק"ד או הלוד' דשמא ע"י המליחה והדחה הלכה לה או כשכבר נטלה ממש המחט דשוב אין יכול לבדוק אחר קורט דם ד"ל שהדם היה על ראש חור המחט וכיון שנקוב מעבר לעבר היא בחזקת איסור עד שתבדוק להוציא מחזקת איסור וכיון שאין יכול לבדוק מריפה וה"ה אם נאבד בית הכוסות קודם שבדק אחר ק"ד וכ"ש אם נמצא כמו שביל שנראה שעבר המחט מחיי' דמריפה אע"פ שלא נמצא ק"ד או הלודה. וכן אם נעשה ע"י חולי וניקב מעבר לעבר אפי' אין שם ק"ד מרפה דהוקא ביש מחט כיון שיש דבר שיסרך הדם אמרינן אי איתא דמתי' הוי ליה לאשכותי ק"ד אבל ע"י חולי כיון שאין כאן דבר שיסרך בו הדם עומדת בחזקת איסור שנעשה מחיי' (טס):

(יג) במדינות אלו נוהגין כהפוסקים דבזמן הזה אין אנו בקיין בבדיקות ולכן כיון שראינו שהמחט עבר מעבר לעבר אפי' לא נמצא לא קורט דם ולא הלודה מרפה ומ"מ בהפ"מ צ"ע (תסנ"ח כתב דלא נוהגין כן עיין ט"ד ס"ק ל'):

(יד) אם נמצא המחט תחוב בבית הכוסות או בהמסס ולא עבר המחט מעבר לעבר י"א דמן הדין חייב לבדוק מבחזין נגד פי המחט אם נמצא שם נגד פי המחט קורט דם או הלודה מרפה דבידוע שניקב כולו דאם אין שם מכה קורט דם מגין ואם לא נמצא נגד פי המחט אפי' נמצא ק"ד סביבות הנקב כשרה (ט"ד ס"ק י"ז) אפי' לא נשאר רק מעט מעורר התיצון שלא ניקב ואפי' ראש העב של המחט לצד חוץ וחודה לצד הלל בהכ"ס דכה"ג גבי כבוד מריפה כמבואר כלל כ"א סי' י"ד מ"ו משום דאמרינן דרך הוושט נכנס אבל הכא כיון שיש אוכלין ומשקין הם דוחקים את המחט אפילו צד העב שתכנס ותחבב בבשר ותולין במצוי שנכנס דרך הוושט לבית הכוסות ומשם נכנס לדופן בית הכוסות ולא הספיקה לנקוב מעבר לעבר (טס):

(טו) וכיון שצריך בדיקה אחר ק"ד ולכן אם מלחו או הדיחו או שנאבד בית הכוסות קודם שבדק אחר קורט דם מריפה דכיון שצריך בדיקה מדינא מהמת ריעותא אע"ג דלא דאינו שניקב רק מצד אחד מ"מ ריעותא הוא להצריך בדיקה ולכן אם א"א לבדוק מרפה כן סתם הב"י בש"ע בנטלח והודה (ט"ד ס"ק ל"ג):

(טז) אך י"א דאם לפי האומדנא נראה שאינו נקוב לחוץ א"צ לבדוק כלל מבחזין אחר קורט דם דעדיין הכהמה בחזקת כשרות קאי נגד הנקיבים האלו ואמרי' מסתמא לא ניקב מעל"ע ואע"ג דלא קי"ל הכי מ"מ אם הוא לפנינו סומכים על

בדיקתו ובדקין אם לא נמצא קורט דם או הלודה על פי המחט כשר דכיון דא"צ בדיקה אלא כנגד פי המחט אין כאן בקיאות גדול (ט"ז ס"ק ל"ג) ואם נאבד הבית הכוסות או שנלקח המחט משם או שמלחו והדיוח קודם בדיקה כיון שלפי אומדן הדעת לא היה הנקב מעבר לעבר וא"כ לדעת אותן הפוסקים א"צ בדיקה כלל ולכן בהפסד מרובה סמכין עליהם וכשר כתבנו לעיל סי' ט' דבהמסס אם נמצא קורט דם אפי' מבפנים אפילו ודאי לא ניכב מבהוי' מריפה לרמ"א במקום שאין הפסד מרובה (ט"ט):

(י) אבל אם אינו ידוע כלל אם ניקב מעל"ע או לא אפי' ע"פ אומדנא ונאבד או נלקח המחט או נמלה והודח מהלוקת בין האחרונים עיין ש"ך ס"ק כ"ה דיש מתירין בהפסד מרובה והט"ז והפ"ח אוסרין אף בהפסד מרובה ונ"ל דאפשר דיש להקל במקום הפסד מרובה מצעם שכתב הש"ך בס"י נ' לסמוך על דעת התוספות דאם לא איתרע חזקת' מחיים מוקמינן על חזקת כשרות:

(יח) ואם נמצא מחט או קוץ בהמסס או כבהכ"ס בהללו ולא נתחב בהן כלל כשר בכל ענין וא"צ בדיקה וכן אם נמצא מסמר וראש העב מזנח בתוך הקמטים של המסס באופן שאין ההוד מול עובי הדופן אע"פ שאינו ידוע אם היה תחוב בו כשר בלא בדיקה (ט"ז ס"ק י"ט) ואם נמצא קורט דם מבהוי' הט"ז כתב לאיסור והפ"ח כתב להכשיר. (והש"ך ס"ק ל"ח כתב לאיסור ולכ"כ לומר סכן כתב לדעת רמ"א חזק הוא לא ס"ל הכי סה"כ אפי' צושט כתב בס"י ל"ג ס"ק י"ז דכשר ונטיב על רמ"א) ומצאתי בג"ב סי' י"ט בדברי והסכ"י להיתר ואם נסרך לטרפיש הכבד צריך לבדוק אחר מחט דודאי יש שם מחט ואם לא בדק טרפה (מנ"י כלל פ"ט ס"ק ל"ח) ואם היה המחט תחוב בו נגד המקום שנסרכה מריפה דהסירכא הוי הוכחה דניקב מעל"ע (ל"ג) ואם יש הפ"ס ועוד כמה צדדים להקל צ"ע וע' בכ"פ סי' ט"א ואם אינו תחוב בו רק שנמצא מזנח בתוכו ונסרך יש להקל אבל דוקא בהפ"ס או סעודת מצוה שהרי אפילו בלא מחט כיון שיש סירכא אין להתיר בלא הפ"ס כדלעיל כלל י"ד (כו"פ ט"ט):

(יט) בית הכוסות שניקבו ב' עורות זה שלא כנגד זה כשר דכיון דמינה נייה לא יתמי' להדי' ואינו דומה לוושט לעיל כלל ט"ז (ט"ז צס"י מ"ט ס"ק א' ופ"ס):
(כ) מחט שנמצא בדופן בה"כ באורך ר"ל שאורך המחט הוא בדופן שאינם יכולים להבין באיזו צד פונה הקופה מריפה כיון דהללו רחב אי דרך הוושט עייל על הפרש מיבעי' לאשתכוחי ולפ"ז אין היתר במצד אחד כ"א כשהמחט מזנח בחלל ביה"כ ותחוב בו לא כשתחוב באורך הדופן (ט"ז צס"ס ח"י"ס והגהת ס"ד ורמ"ל) והפ"ח חולק ולא הביא ראיה לדבריו ומשמע לפ"ז דאפילו בדליכא קורט דם כיון דחיישינן שבא מבהוי' קפ"ן שמצא מחט תחוב בכרס אם הוא חריף לידע ולכוין בדברים אלו יש להחמיר ולאסור על פיו דכל שנמצא מחט רגלים לדבר ואיט אלא גילוי מילתא בעלמא וכן נכרי שהיה מתעסק בהוצאת הפרש מן הבהמה ואמר ראה שמצאתי מסמר זה תחוב בכרס הבהמה והראה לו מקום שאינו נטרף בו ה"ז כאלו נלקח המחט בס"י י"ז ודווקא כל זמן שעוסק בהוצאת הפרש ומצאו הישראל ואמר לו כן דאינו אלא גילוי מילתא אבל אם כבר פסק הנכרי מלאכתו והוציא מתי' הכרס ואחר כך א"ל שמצא מסמר אין צריך להאמינו (קק"כ ט"ט וע"ט צט"ז):

(כא) בהמה או עוף כשפתחו להוציא בני מעים זב מים רבים ובני מעים הכל יפה כשר דהוא חולשה כבאדם (סקולין וולסנעל זוכט) והוא מחמת נפוח ואין להרבות במריפות (כו"פ סי' נ"ח) ושכן משמע בתשובת ב"ה ודלא כפ"ח בס"י נ"א. י"א שהוא סכנה שיבוא האוכל ליהי' חולי זה ומ"מ צריך לראות שיהיה הבני מעיים והריאה הכל בטוב בלא שום שינוי והריאה צריך נפוח ואפי' בדיעבד מעכב (חנ"ט):
(כב) הקורקבן יש לו שני עורות דהיינו הבשר העב הוא אחד והכיס המזנח בפנים שקולפין אותו ומשליכין אותו הוא השני ואם ניקב זה בלא זה כשר עד שינקבו שניהם זה כנגד זה אבל אם ניקבון זה שלא כנ"ז בשרה ונ"ל דאם מנוקב בשיפוע דינו כזה נגד זה (מנ"י) ואם ניקב שלא כנגד החלל רק בעובי הבשר ע"י חולי אע"פ שהוא מעבר לעבר כשר (כדלעיל כלל י"ד סי' ט"ו) (סי' מ"ט):

ניקב

(כג) ניקב ושומן שעליו סותמו כשר וכ"ש אם לא ניקבו כל ב' עורות אע"פ שלא נשאר רק מעט מעור החיצון שלא ניקב דכשר ואם המהט לא ניקב לחוץ אלא שבמקום המהט יש לה בועא היוצאת לחוץ ומביב הבועא מלא שומן יש להפריף כיון שיש בועא ארוכה הבולטת לחוץ ודאי שכבר יצא שאילו לא ניקב עור החיצון לא נהייתה אותה בועא (מנ"י כלל ל"ה ס"ק ד') ואם השומן מביב המהט ולא ע"פ המהט בידוע שכבר ניקב לחוץ (סס) ואז אפילו נשאר מעט גם מהעור טרפה (מנ"ט) ושומן של אוזות שטלעיטין י"א דלא הוי סתיכה כיון שאינו בתולדה ואין נוהגין כן והרוצה יחמיר לעצמו:

(כד) אם נמצא מהט תחוב בו מבפנים דינו לגמרי כבית הכוסות בין לענין ניקב מצד אחד ובין לענין ניקב מב' צדדים ואינו אסור מדינא אא"כ נמצא עליו קורט דם או הלודה כדלעיל. ולענין הפ"מ לדין שאין אנו בקיאים בבדיקה ע"י לעיל סי' י"ג (ס"ד ופ"ק) והט"ז ס"ק י"ז כ' דבקורקבן כיון שעורו עב אפי' בלא ק"ד אסור אם ניקב מעל"ע:

(כה) מהט שנמצא בקורקבן וכולו נבלעת בעובי בשרו ונשאר כחצי אצבע מצד הכיס גם מצד החוץ שלא היתה המהט אוכלת ולא היה ניכר שום נקב לא לצד פנים ולא לצד חוץ תולין להקל לפי שדרך הוושט נכנס עם האוכלין אלא שנסתם הנקב דע"כ אחד מהנקבים נסתם ואם כן תולין במצוי המהט בא מבפנים והוי כניקב מצד אחד ואם אין עליו ק"ד מבחוץ כשר (נש"ך ס"ק ל"ט ע"ס וכן נ"ל חנ"ל חס"ט עליו ק"ד חפ"י כ"ר) ודינו ממש כבה"כ במ"י י"ד ט"ז י"ז. וי"א דעדיף קידקבן מבה"כ דאפילו להאוסרי' בבה"כ"ס וסבירי להו דכיון דניקב מצד אחד מהזיקנין ליה בחזקת מינקב ואם נאבד טריפה אבל קורקבן כיון שעורו עב לא מחזיקנין בחזקת מינקב (ס"ד נש"ס נש"ל) אך הש"ך ופ"ח וכו"ס חולקין על זה וסבירא להו דמדינא צריך לבדוק אחר ק"ד (עיין נש"ל טע"א חו"ה סי' ע"ז כתנמי דנ"ל דדעת הס"ד נס"ק כ"ח ונס"ק מ' להחמיר) ואם נמלח ונאבד טרפה שהרי יש מהמירין ואוסרין לעולם דאמרינן שמא ניקב הוושט ונכנס בקורקבן מבחוץ דאע"ג דיותר י"ל שנכנס דרך הוושט כיון שהבשר מבחוץ ראוי להתרפאות שעורו יותר רך בעור הפנימי שהוא קצת קשה ומאחר שאינו ניכר מבפנים בודאי בא מבחוץ (נאה"ג) ולכן אם מרגיש בפיו בשעת אכילתו שיש מהט בקורקבן כיון שאי אפשר לבדוק אחר ק"ד טרפה ואפי' כל התערובת אסור (ט"ז סי' מ"ח ס"ק י"ח):

(כו) ואם נמצא מהט בקורקבן לאחר הבישול ויוצא הרבה מקורקבן ובשעת מליחה וישיפה לא הרגישו כלום יותר מכתבר לומר שנתחב בו אחר שהיפה דאי אפשר שלא היו מרגישי' בו כלל (פ"ח)

(כז) כבר נתבאר כלל י"ד דהא דמצד אחד כשר דוקא כשניקב מבפנים אבל אם ניקב מצד חוץ ע"י קוץ ומהט טריפה אם ספק אם ע"י חולי או מהט כשר מטעם ס"ס כדלקמן כלל כ"א:

(כח) תולעים יוצאים מהקורקבן כשר דלאחר שהיטה פריש:

(כח) קורקבן שנמצא נקיב ונתערבו העופות מדמין שומן שבקורקבן לשומן התרנגולת של מקום חיבור הקורקבן ואם אינו דומה לשומן שאר העופות מותרין האחרים וכן כל כיוצא בזה ודוקא שיש הפרש גדול ביניהם (סימן ק"ח נט"ז): סימן ג' נתבאר בכלל י"ד:

כלל כ"א. דין מהט וקוץ הנמצא בחלל הגוף (סי' נ"ח):

(א) המאכל נכנס דרך הוושט לכרס ומשם לבית הכוסות ומשם להמסס ומשם לקיבה ומשם לדקין ומסוף הדקין שהיא הכרכשתא יוצא הריעי והן איברי המאכל ובין איברים אלו הנזכרים המחוברין בוושט ובין איברי הנשיטה וההיות שתלויים בקנה והם הריאה והלב מפסיק מחיצה והוא עור עב ההולך מן החזה עד בין הירכיים והיא נקראת טרפיש הכבר או חצר הכבר וכשקורעין אותה נראה הריאה והתלוין בו ואם קוץ או מהט נמצא בחלל הגוף או שתחוב באחד מן האיברים שנקובתן במישהו כגון לב וקורקבן וטרפישא דלבא וטרפישא יכבדא ודיקין וכיוצא

בהן מצד ההיצוץ ה"ז ס"ט דקוץ זה מהיכן בא את"ל שבלעו א"כ כבר ניקבו הדקין ואת"ל שנכנס מבחוץ הא קי"ל בקוץ שהגיע לחלל טרפה שמא ניקב אחד מאיברים הפנימים (זהו דעת הס"ע שכ"כ נהדי"ל נס"י מ"ח נטרפס"ל דכנד"ל וכ"כ נהדי"ל נס"י נס"י מ') ואמנם דעת הרבה פוסקים שהיא ודאי טרפה אפי"ן רק נמצא בחלל הרוב הנבלעין נכנסין דרך הוושט וא"כ ודאי ניקב הוושט ויצא יז וכ"ש בעוף דאין דרך להתחבך אפשר דלכולי עלמא הוי טרפה ודאי (ס"י כ"ח):

(ב) ופשיטא גרעין של תבואה או שאר זרעונים או אבן וכיוצא בו שנמצא בחלל הגוף דטריפה ונ"ל דבזה לכ"ע טריפה ודאית שהרי א"א לומר בזה שנכנס מבחוץ ואפי"ן בעוף שיש לו זפק לא תלינן דניקב הזפק ויצא דאמרינן כאן נמצא וכאן היה. ועוד שדרך הזפק א"א ליכנס לחלל הגוף (עיין נ"ח ס"י ז"ז). ודוקא שהוא בענין שאי אפשר לומר עכשיו נפל אבל אם אפשר לומר עכשיו נפל עיין כלל י"ד ס"י כ"א (ס"ט):

(ג) ואפילו ראינו שנתחב הקוץ והמחט בבהמה מבחוץ מ"מ טריפה מספק לכ"ע שמא ניקב אחד מאיברים פנימים בשעת כניסתו (ואם הוא ספק חס ניקב הנסר עד החלל עיין נ"ח ס"י כ"ה) לפיכך אם ניקב בקוץ לפנינו נגד אחד האיברים כגון שראינו שנכנס המחט מבחוץ נגד הלב ותחובה עתה בלב ולא נכנס בחלל הלב תלינן דלא ניקב רק כנגדו ולא במקום אחר וכשרה וכן כנגד כל האיברים. ואפי"ן לא ראינו כשנכנס המחט מבחוץ אלא שנמצא מחט תקועה מקצתה בדופן ומקצתה בלב וכיוצא בו ויש היכר בדופן שבאה מבחוץ נמי כשרה דע"כ נכנסה מיד מדופן ללב ונתקיימה כך דאם לא כן תמה על עצמך מי כיוונה לחזור וליכנס בדופן למקום שנכנס בו מתחלה מבחוץ לחלל הגוף ואם אינה תחובה בדופן אלא שניכר ריעותא בדופן לחוד במקום הפ"מ צ"ע (עיין ס"ט נס"ך ס"ק ג'):

(ד) ולפיכך כל האיברים שדינם שאם ניקב מצד אחד כשר כלב וקורקבן וכיוצא בהן אם נעשה על ידי קוץ ומחט אזי דוקא שהנקב מצד פנים ואם מצד חוץ דוקא כשנעשה ע"י חולי דאם ע"י מחט אפי"ן לא ניקב כלל טרפה כדלעיל ס"י א':

(ה) מצא נקב בלב וקורקבן וכיוצא בו מצד חוץ ואינו יודע אם הוא מחמת מחט וקוץ או ע"י חולי כשר דהוי ס"מ שמא על ידי חולי וא"כ אין כאן בית מיחוש כלל ואת"ל ע"י מחט שמא לא ניקב שום אבר רק נכנס מבחוץ ופגע תיבה באבר זה ינתחב בו (ס"ט נס"ע ועיין נ"ח ס"י מ"ע ס"ק ז' להשיג ע"ז מטעם דאינו מתהפך והכר"פ כתב דהכלל ס"ט אחד ועיין נס"ע כ"כ וחזקה ס"י נ"ז דאין זה מטעם אחד ונס"ך נכללי ס"ק ס"י ע"ו):

(ו) אם לא נמצא שום מחט ולא נקב באחד מהאיברים אלא שנמצא העור והבשר שנקבו עד החלל כשר ומכל מקום בזו צריך להחמיר לבדוק נגד הנקב אם לא נמצא שם ריעותא (ס"ך ס"ק ז') ונ"ל דאפילו עכשיו סמנינן אבריקה כיון דאינו אלא להחמיר ודעת הפ"ה כשהעור שלם יותר מסתבר שבא ע"י חולי ואם העור ג"כ נקוב יותר מסתבר שבא ע"י קוץ (נס"י נ"ח ס"ק ז' ונס"י מ"ג ס"ק ג'):

(ז) אם הקוץ או המחט לא ניקבו ולא הגיעו לחלל אלא שנמצא תחוב בבשר אפי"ן כולו טמון בבשר כגון בידך לא מיבעיא אם חזר המחט כלפי החלל וצד העבה מן המחט כלפי חוץ דכשר אלא אפי"ן אם צד העב כלפי פנים והחוד כלפי חוץ דיש קצת הוכחה שנכנס דרך פנים שהרי א"א שתנקוב בצד העב וע"כ נכנסה דרך הוושט ונקבה הדקין ויצאה אפ"ה כשר דדרך בהמה להתחבך בכתלים וע"י החיכוך דוחק ועובר אפי"ן בצד העב והה שכיח שע"י החיכוך הננים ולכן לא אולינן בזה אחר רוב הנבלעין כיון שיש לבהמה ג"כ חזקת כשרות דנשחטה הותרה ודוקא בבהמה אבל בעוף שאין דרכו להתחבך ולכן אם צד העב כלפי פנים טריפה שהרי א"א לומר ישנכנס מבחוץ שהרי בצד העב א"א שתנקוב אבל כשצד העב כלפי חוץ כשר שהרי יש הוכחה שנכנס מבחוץ דאי מבפנים היאך תנקוב בצד העב. ונ"ל דמ"מ אם ידוע שהעוף דהק ונכנס במקום צר אף בעוף כשר אבל בסתם לא תלינן בעוף שמא דהק ונכנס (פ"מ דל"ח נס"ז ס"ק ד') ודוקא שראש העב הוא עב כ"כ כנרעין תמרה אבל בפחות מזה יכול לנקוב אף בצד העב כדלקמן סימן י"ט:

חכמת הלכות טרפות כלל כ"א שער או"ה אדם

(ח) לפעמים בתוך האוונות נמצא בתוך השומן סמוך לבני המעיים נוצות ארוכות או במקום הפשטת העור מן הבשר נמצא חלל ובתוכו מונח כמו נוצות מקופלים וקרום מכסה עליהם ומקצתן בלויים ומקצתן תכניתן וארכן כשאר נוצות של אווז כשר דזה לא נעשה מחמת נקב אלא שהטבע לא הוציאן לחוץ ולכן גדלו מבפנים (ט"ז ופ"ח):

(ט) הא דמטריפינן דוקא בקוץ או מהט שהם דקים ואי אפשר לבדוק אתר נקב משהו אבל בקנה או חתיכת עץ וברזל עב כשר ע"י בדיקת האיברים נשקיבתן במשהו אם לא ניקבו כשר דכיון שהוא עב אי איתא דניקב היה ניכר ונ"ל דאפי' לדידן דאין אנו בקיין בכדיקה גוכל לסמוך על בדיקתנו דלזה א"צ בקיאות (כן נסנוע מדלל הגיס לנ"ח) וכן כתב הש"ך בסי' נ"ז בס"ק ל"ג בהרי"א.

(י) ודוקא בחלל הגוף או בשאר איברים אבל אם נמצא מחט בריאה ולב וכבד וטרה שהם תלויים בקנה ומן הקנה נכנס סמפונות בריאה וכן בלב שהקנה בסופו מתפצל ונכנס בלב וכן לכבד (כמנוחל כלל י" ס"ה כ"ג) ולכן ריאה שהרניש בה במשמוש היד שמהט בתוכה אם שליטה היא נופחין אותה אם עולה בנפיהה כשרה בין אם היא דקה או עבה בין אם נכנסה דרך חודה או דרך קופה (כ"ל כלש הנחט שהיא ענה) דאע"ג דאין דרך קנה לבלוע זרוב הנבלעין הוא דרך הווישט מ"ט כיון שהיא שליטה ועולה בנפיהה ע"כ לא ניקבה אלא דנכנסה דרך הקנה ומשם נכנסה לסמפונות שבתוך הריאה ומן הסמפונות נכנסה לבשר הריאה ואע"פ ישצד העב לצד חלל הבהמה לא אמרינן היאך אפשר לנקוב עם צד העב דכיון דבשר הריאה רך מנקב אפילו בצד העב וה"ה אם נמצא בתוכה גרעין של זית וכ"ש של תמרה (פ"ה). ומ"ט אם לא הרנישו שום מחט אלא שנפחו הריאה מחמת איזה סיבה ועלתה שפד בנפיהה ולא ראו שום ריעותא ואה"כ מצאו בו נחט כשהיא התוכה או אין להכשיר (ס"י ל"ז סעיף ע"ז ונש"ך ס"ה) ואם נמצא קורט דם מבהוץ אף על פי שעולה בנפיהה מריפה דאם אין מכה ק"ד מניין אע"כ שניקבה ועלה בה קרום והוא קרום שעלה מחמת מכה ואפילו לא נמצא קורט דם כנגד המהט כמש כגון שהמהט מלמטה והקורט דם מלמעלה רק שהיה באותו צד טרפה דע"י נענוע הריאה י"ל דנקבה וירד למטה אבל אם המהט בצד ימין והקורט דם בצד שמאל כשר (פ"ה) ואם ניקבה לחוץ אע"פ שלא נמצא קורט דם מריפה (ט"ך ופ"ח וע"ס החינוך טזין לילא לזית סטקות):

(יא) ואם מצאו בחתיכה דריאה בכל ענין מריפה. לא כבעי כשהחוד הוא בלפי הסמפון והראש העב הוא לצד חלל הבהמה דאולינן בתר רוב הנבלעין ומסתמא נכנס דרך הווישט וניקב הווישט ונכנס בחלל הגוף ומשם נקבה בחודה הריאה אלא אפילו אם נמצא ראש העב לצד הסמפון והחוד לצד חלל הגוף וא"כ י"ל דיותר מסתבר שלא נקבה הווישט אלא שנכנס דרך הסמפון ומחית לחוש שטא נקבה כבר לחוץ דק"ל אהזקי ריעותא לא מהזקינן אפ"ה מריפה דכיון דקרוטי הריאה דכיס ויש כאן ריעותא ברורה היישינן אע"פ שנכנס דרך הסמפון שטא כבר נקבה עם חודה כל הריאה ואה"כ חודה הראש העב לאחוריו דרך הנקב ולכן לא ראינו נקב מבהוץ וגרעין של זית דינו כמהט ופשיטא שכולת שועל דינו כמהט (פ"ח זק"ח סימן ע"ח) וגרעין של תמרה כיון שאין לו חוד כלל ואין דרך לנקוב כלל אפילו נמצא בחתיכה דריאה כשר דתלינן שנכנס דרך הסמפון (פ"ח ס"ה):

(יב) ואם נמצא מחט בסמפון הגדול של ריאה מדינא א"צ לבדוק כלל אפילו בנפיהה דודאי דרך הקנה נכנס דבאן נמצא כאן היה. אלא דבמדינתנו נוהגין כשיש קצת ריעותא נופחין הריאה אבל אם כבר נחתך הריאה וא"א לנפות כשר לז"ע (ס"ה):

(יג) אבל מחט שנמצא בכבד אין חילוק בין שבא לפנינו שלם או התוכה אלא דלעולם אם צד העב של המהט הוא לצד חלל הבהמה אפילו כולה טמונה בכבד אע"פ ש"ל שנכנס דרך הקנה ומשם לסמפון הכבד ומשם לכבד מריפה שהרי יש כאן הוכחה שנכנס דרך הווישט וניקב הווישט ויצא לחלל ומשם נקבה בחודה הכבד ונכנס דאי איתא שנכנס דרך הקנה והסמפון היאך היתה יכולה לנקב עם ראש

ראש העב את הכבד שהוא עב כבשר ואינו רך כריאה לעיל בסימן י (סס) סימן מ"ח):

(יד) אבל אם צד הדק של המהט כלפי חלל הבהמה ולא יצא לחוץ (דל"כ) הוי כנהט סגנאל (חלל) אלא כולה טמונה בכבד וצד העב כלפי הסמפון הרי יש כאן הוכחה שנכנס דרך הקנה ומשם לסמפון הכבד ולכבד. דאי איתא שנכנס דרך הוושט ונקבה הוושט ונכנס לחלל ומשם לכבד היאך היה אפשר שתנקוב בראש העב הכבד וא"ל דא"ל שנכנס דרך הקנה מ"מ י"ל שנקבה הכבד ומשם הזרה דרך אותו נקב עם ראש העב כדלעיל סימן כ"א בריאה. שאני התם דאי יצאה פעם אחת לחוץ טריפה מחמת דריאה שניקבה אבל בכבד דניקב הכבד כשר וא"כ כיון דנכנסה דרך הסמפון אפילו אם יצאה כבר לחוץ וחזרה בשרה):

(טו) ובהפסד טרובה יש להתיר בזה אפילו אינה טמונה כולה בכבד אלא שבכבד יצא חודה לחלל הנוף ולא דמי למהט שנמצא בחלל דטריפה דהיישין שמה נקבה אחד מאיברים פנימים התם אפילו אח"ל שנכנס מבחוץ עכ"פ נעשה בכה ע"י חיכוך בכותל אבל הכא שנכנס בנחת אין חוששין לזה (סס וס"ד ס"ק ט'): (טז) הא דמכשירינן בצד העב כלפי סמפון דוקא שפונה לצד הסמפון ממש אבל אם פונה לצדדין בכל ענין טריפה שאלו נכנס דרך הסמפון לא היה אפשר לה להתעקם לגמרי ולתהוב בעובי כבה (סס):

(יז) הא דמכשירינן כשחודה כלפי חוץ לאו דברי הכל הוא דדעת גדולי ראשונים דאדרבה אם התור כלפי חוץ טריפה דמסתמא חלינן שנכנס דרך הקנה בין בריאה בין בכבד אלא החילוק בין ריאה לכבד שהריאה כמוכה לקנה מיד והכבד הוא בשיפולו ולפיכך כשהצד הדק נכנס והוא כלפי הכבד צריכה לעבור עד למטה עד הכבד ובמקום צר והוששין אולי דרך בניסתה נסתה כאן או כאן וניקב אחד מן הקנים שנקיבתו במשהו כקנה הלב והכבד לפי שעוברת במקום צר ומהלך רב אבל כשצד העב לצד הכבד אינו עשוי לנקוב מחמת שהיא עבה אבל בריאה אין השיש בכל זה לפי שכשהיא נכנסה דרך הקנה מיד היא פוגעת בריאה ולפיכך אין חילוק בין קופא לבר או לגאו אלא שהוששין שמה ניקבה הריאה עצמה ולכן מחלקין בין היא שלימה או התוכה כדלעיל סימן י"א (דעת רונ"ס סס עיין נכ"י ופ"ח) ולכן אין להכשיר אפילו בחודה כלפי החלל אם לא בנהמת ישראל ובהפסד גדול:

(יח) וכל אלו החילוקים שהלקנו במהט בין צד העב או הדק הוא דוקא כשראש המהט היא עבה כמו גרעין של תמרה אבל בפחות מזה אפילו במהט שתופרין בהם הישקין נקרא קטנה וא"כ אין חילוק דלעולם היישין וטריפה ואם נמצא בכבד גרעין תמרה או שאר דבר שאינו יכול לנקוב טרפה לדעת רוב הפוסקים דמסתמא נקבה הוושט ואע"ג דא"ל לנקוב הא גם בסמפון א"ל לנקוב (כו"ס וס"ח כתב דכשר ולא ידעתי עעמו כי אין זה אלא לרש"י עיין כו"פ וואגן לא קי"ל לרש"י) ומיהו אם נמצא כמו אבן בכבד טמון בבשר כשרה לפי יששם מתהוה מטותר המאכל היורד אל הכבד להתהוות דם (פ"ח סס נקוף סקימן) ומ"מ ג"ל שאם רואין שהוא אבן ממש טריפה ואם נמצא בכבד של עוף אפי' דבר שאינו מנקב כחול וכיוצא בו טריפה בכל ענין דבעוף א"ל לומר שנכנס דרך הקנה כי הקנה מחובר אל הריאה והכבד מינח למעלה על הוושט וא"ל בשום ענין לבא לצד התחתון של הכבד אם לא ע"י נקיבת איברים פנימים ומכ"ש אם נמצא שבולת שועל דדינו במהט (פ"ח נק"ל סי' נ"ח):

(יט) ואם נמצא קיץ או מהט בסמפון גדול שבכבד והוא סמפון הגדול שנכנס בתוכו בשר דודאי דרך הקנה נכנס ומשם לסמפון הגדול (סס) ואף להפוסקים שכתבתי בסימן י"ז כשר כיון שעדיין לא הלך מהלך רב ל"ח שמה נקבה הקנה (אלא דל"ע סהרי צמנאל צמנפון הלב ונחלק רונ"ל בין קופא לבר או לגאו כדאיתא בפ"י נ"י וז"ל נ"ס ונקנפונא דכדא ונחונת ספ"ה דפתו להכשיר צמנאל צמנפון הלב חלל לרונ"ל ל"ע) ואם נמצא מהט בטרפש הכבד דינו במהט שנמצא בחלל הנוף (סס):

66 חכמת הלכות שרפות כלל כ"ב שער א"ה אדם

(כ) ואם יש לתלות שנפל המחט לאחר השחיטה בכבוד כגון שנתעסקה האשה במבשלת במחטין וכיוצא בו בענין שנוכל לומר שמא נתחב המחט בתוכו לאחר שחיטה וא"כ יש כאן ס"ס שמא לאהר שחיטה נסלה ואם תמצא לומר מחייט שמא לא נקבה יש להחזיר במקום הפסד מרובה וגם סעודת מצוה אבל אם לא נתעסקה במחט אם כן מהיכי תיתי שנאמר שנפל לאחר שחיטה ושריפה אפילו בהפסד מרובה (ע"י פ"ח ס"י מ"א וז"ל היא הכרעת כו"פ ודנניו נכונים):

(כא) מחט שנמצא בלב אע"פ שאינה ניכרת מבחוץ פרישה בין כשראש העב לצד ראש הבהמה ובין שהוא לצד הלל הבהמה דמט"נ אם צד העב לצד החלל א"א לומר שנכנס דרך הגרגרת ומשם לקנה הלב ומשם ללב שהרי יש כאן הוכחה שנכנס דרך הוושט דאם דרך הקנה היאך אפשר לה לנקב בראש העב בשר הלב שהוא בשר עב כמו נבי כבד בסימן י"ד ואפילו אם ראש העב לצד הסמפון וצד הדק לצד החלל וא"כ א"א לומר שנכנס דרך הוושט דא"כ היאך אפשר לה שתנקוב בראש העב וע"כ נכנסה דרך הקנה ד"ל שנכנסה דרך הקנה וחודה למטה וניקבה בשר הלב בחורה ויצאה קצת ואחר כך חזרה המחט דרך אותו נקב וניקבה הלב פרסה וה"ה אם נמצא המחט במרפיש הלב (טכ"ח ס"כ ס"ה ס"ה ס"ה ס"ה) וכן אם נמצא בסמפון הגדול שכלב וראש העב לצד ראש הבהמה נמי פרישה כדלעיל שמא נקבה בדרך הילוכה את הסמפון וקנה הלב דינו במשהו (וע"י לעיל סימן י"ט) אבל אם ראש העב לצד הלל הבהמה וליכא הוכחה שכבר היתה בפנים כשרה (ע"י סימן מ" ונ"ט"ד ס"ס) ושאר דינים שבלב מבואר בדין לב: (כב) מחט או קוץ שנמצא במרה לעולם פרישה ואע"ג שהיא תלויה בכבד ו"ל שנכנס דרך הקנה לכבד ומשם למרה דרך הסמפון הנכנס מכבד למרה מ"מ חיישינן שמא ניקבה המרה כיון שעורה דק ועוד כיון דסמפון זה שנכנס לה מן הכבד אינו רחב יותר מסתבר לתלות שניקבה הוושט ומשם נכנס למרה. אבל אם נמצא במרה גרעין שהוא כמו גרעין של תמרה שאין ראשה חד כשרה דכיון שאינו מנקב אמרינן שנכנס דרך הקנה לכבד ומשם דרך הסמפון למרה אע"פ שהסמפון אינו רחב ואם ירצה להוציא הגרעין דרך הסמפון לא תצא י"ל על ידי זיענוע הבהמה שמנענע עצמה בחייה בהליכתה ימים רבים נכנסה שם (ס"י מ"ג). בתרגומים אינדיאן מצוי להיות כמו אבנים קטנים ולבנים תוך הכבד ומרה. ושמעתי שבא ע"י שמתרגזין מאד ונוהגין להכשיר (מ"י זק"י סולת גלולה כלל פ"ט) ואפשר שאם ימצא כן בתרגומים שלנו גם כן יש להכשיר כדלקמן כלל כ"ב (ס"י ד' כ"ג):

(כג) מחט שנמצא בכרם והמסס ודקין וקורקבן תמצא כל אחד במקומו:

כלל כ"ב. דין עוף שנפל לאור (ס"י כ"ג):

(א) עוף שנפל לאור וסלקוהו מיד ולא שהה שם כלל וגם לא ראינו בו שום שנוי כשר אבל אם שהה שם שיעור שיתחטמו בני מעיה צריך לבדוק באיברים הפנימיים שמא נשתנו מכת האור ואי ליחא קמן לבדקה פרסה מספק (סימן ה' צ"ז סק"י) ועוף שנפל לאור ונתחטמו בני מעיה ונישתנו הלב וקורקבן וכבד שדרכם להיות אדומים והוריקו או המעיים שדרכן להיות ירוקים האדימו פרסה אפילו במשהו מהם שנשתנו ואפילו לא הגיע הלכותא לחלל דכיון שנשתנו מחמת אש סופן לינקב אבל אם אלו שדרכן להיות אדום הוסיפו באדמומית וכן המעיים הוסיפו בירקות כשר דאין זה שינוי (ס"י כ"ג ונ"ט"ד סק"ח):

(ב) הא דאמרינן בכבד שהוריק דוקא בגשתנה למראה גרין כעשבים אבל אם גשתנה הכבד למראה חלמון ביצה שהיא געל אם הוא עוף שמן כשר שכן דרך כבד של עוף שמן להוריק כביצה אבל בעוף כחוש שאין דרכו להיות הכבד געל לכן אפילו בירוק כחלמון ביצה דהיינו געל פרסה. ולב וקורקבן אין הילוק בין כחוש לשמן בירוק כעשבים פרישה לכ"ע והאחרונים כ' דאפילו געל פרישה ומ"מ בהמ"מ ויש עוד צדדים להקל יש לצרף דעת מקצת הפוסקים דמראה געל לעולם ישר (וע"י ס"ד ס"ק ז' וכו"פ ס"ס):

67 חכמת הלכות מרסות כלל כ"ב שער אריה אדם

(ג) הא דשינוי פוסל בכבוד אינו מצד עצמו דלא יהא אלא ניטל דכשר אא"כ נשתנה כנגד המעים דהיינו בראש הדק שלו וכלפי פנים דוקא אבל הראש הנם שבה מקום שהיא תלוי בו שזה אינו כנגד המעים או אפילו ראש הדק אלא שנשתנה צד ההיצון שהוא כלפי הצלעות ואינו כנגד המעיים ולכן אינו פוסל שם השינוי אלא דוקא בראש הדק וכלפי פנים דאם נשתנה שם אפי' בכל שהוא וראי לקו גם הכני מעים שתחת הכבד אלא שאינו נראה עדיין שאין בטבעו להתגלות כ"כ סהר כמו הכבד ולכן אפילו הבני מעים לפנינו ואין רואין בהם שום ריעותא טריפה כיון שאין בטבעו להתגלות סהר. וה"ה אם נשתנה כנגד המרה דהוי כאלו ניקב המרה ואם השינוי במקום חיותה ששם אין המריפות מצד אבר אהר שאין אבר כנגדו שפיסול בנקב אלא האיסור מצד הכבד ומ"ה אין האיסור אא"כ הוריק ממקום חיותה בכדי שאם תנטל מקום הירקות לא ישאר כזית במקום חיותה (ט"ז סק"ו):

(ד) הריאה שנשתנה מהכת נפילתה לאור אם ירוק כביעותא דהיינו געל בל"א פריפה אפי' בלא נפלה לאור אבל אם הוריקה כעשבים דהיינו גריין י"א דאע"פ שאנו רואים שנשתנה מהמת האור אפי"ה כשרה דתלינן השינוי בדבר אהר שהרי בלא נפלה לאור אם הוריקה כעשבים כשר ה"ה בנפלה לאור דאין האור מזיק בעוף לריאה מפני שצלעותיה מגינות עליה שצלעות העוף אינם שוכבים על רהבן אלא על הורן ובולט רהבן לפנים והריאה נהכאת בהן (כן דעת רמב"ם והל"ה וס"פ) מיהו י"א דכיון דידעינן דנפלה לאור אע"ג דלכתהלה א"צ לבדוק את הריאה ממעם הנזכר ואם נאבדה הריאה כשרה מ"מ כיון דהריאה לפנינו ואנו רואין שנשתנה לא תלינן הירקות בדבר אהר אלא אמרינן שהוריקה מהמת האש והרי אנו רואים שלא הגינו הצלעות עליה וטריפה ובהפסד מרובה יש להקל (ט"ז ס"ק ד')

(ה) טהול העוף שנשתנה כשר שהרי בעוף אין שום טריפות במחול כדלעיל כדן טהול אם לא במקום שאין הפסד כ"כ (ט"ז סק"ט):

(ו) אע"ג דמדינא אע"פ שנשתנו האיברים אם שלקן כעש וחזרו למראיהן כשר כיון דאין אנו בקיין להלק בין שלוק מעט להרבה ולכן כיון שנשתנו אע"פ שע"י הבישול חזרו למראיהן פריפה (ט"ז ס"ק י')

(ז) נמצא שינוי באחד מאיברי אלו אע"פ שלא נודע לנו שנפלה לאור פריפה אע"ג די"ל שהשינוי מהמת חולי מ"מ הוי ספק דכיון דיש ריעותא לפנינו אפשר שנפלה לאור ויש מכשירין ומ"ל דיותר מצוי מהמת חולי מלתלות שנפלה לאור שהוא דבר שאינו מצוי כי מיד שתפול לאור תפדה ותצא ואם גשרפו כנפיה שלא תוכל לפרוח תשרף במקומה ולכן תלינן במצוי ובהפסד מרובה יש להקל ומ"מ בלא נפל לאור והוא עוף ב"הי שבמינו מדברי והוריק הכבד כשר דכל עופות המדבריות כבדן ירוק וא"כ בכבד של אווה שיש במינם מדבריות פשוט להתיר ובשאר עופות דוקא בהפ"ס אבל בנפלה לאור אין להקל בזה (פ"ח וכו"ס):

(ח) ואפילו להאוסרין בנמצא שינוי דוקא שנמצא השינוי קודם שבשל אותן אבל אם לא נראה בהן שום שינוי ולאחר הבישול נשתנו אם לא נודע שנפלה לאור כשר לכ"ע אבל אם נודע שנפלה לאור אע"ג שמתהלה לא ראה בה שום שינוי רק ע"י הבישול אכרינן ע"י הבישול נתגלה הריעותא. ומ"מ אע"פ שידוע שנפלה לאור מותר לאכלו צלי וא"צ לחוש שמא יש בהם ריעותא וע"י הבישול יתגלה כיון שאינו רואה שום ריעותא אהזקי איסורא לא מחזיקין (ט"ז ס"ק י"ח):

(ט) אין פריפות שינוי איברים אלו פוסל אלא בעוף אבל בבהמה אפילו ידענו שנפלה לאור אין שינוי איברים פוסל לפי שעורה קשה וגם עובי הצלעות מגינין וגם בני מעי קשים להתהמר כי במרם יהמרו מאש ישרף עורה ובשרה ותלינן השינוי בדבר אהר כן הסכמת הב"י בש"ע אבל אנו נוהגין ע"פ הכרעת רמ"א ובמקום שאין הפסד מרובה קי"ל כהפוסקים דס"ל דאף בבהמה אם ידוע שנפלה לאור ונשתנו בני מעיה דטריפה (עיי' נח"ט דמחמ"ל אף נהפ"מ אפילו נזהמה) ואם הוריקה הטהול בסומכיה אפילו כל שהוא טרפה דסופו לינקב אבל אם לא ידעינן

חכמת הלכות טרפות כלל כ"ג שער אר"ה אדם

בו השבירה או השמוטה פשיטא דכשר וכ"ז כשאין שום ריעותא בצלעות וכה"ג אבל אם יש ריעותא בצלעות או בריאה לא סמכינן על ע"ס זה וטריפה ואפילו בדיקה לא מהני (ט"ז ס"ק י"ג):

(ה) ואוונות שמוליכין לשוהט ומעקטין אנפיהן מצוי הוא יותר לומר שנשבר קודם שחיטה מ"ט אם יש לתלות ג"כ בלאחר שחיטה כגון השליכו בכח על אבן או קרקע קשה או כיוצא בו יש להתיר מטעם ס"ס ואם הרגיש השוהט שבשעת שחיטה היה הגוף שלם אלא שנסתפק אם נשבר בתהלת שחיטה או בסוף שחיטה כשר דבשעה מועטת כזו לא היישינן שניקבה הריאה אבל בשמוטה לא מהני דשמא באותו רגע ניקב הריאה עם שמיטתו (ט"ז ופ"ח) וכן אם לא נמצא שום צרירת דם בודאי לאהר שחיטה נעשה דאם נשבר קודם שחיטה לא ימלט שיהיה סביב וסמוך לשבירה רושם וצרירת דם (כו"פ):

(ו) עוף שהיה לו מכה עמוקה תחת הכנף כנגד הריאה לדין דאין בקיאיין בבדיקה טריפה. ובהפ"ט יש לבדוק בענין זה שימלא מקום המכה מים וינפח בקש דרך הגרגרת אם לא יבצבצו המים כשר דכיון דאין כאן ריעותא בריאה סמכינן על בדיקתנו (ט"ז וס"ד):

(ז) נשטמו ידי בהמה מעיקרם או שנשתברו או נחתכו לגמרי בבהמה מתוך שעור קשה לא היישינן לנקיבת ריאה כן סתם הש"ע אבל אנו נוהגין ע"פ רמ"א דבנשטמו או נשבר סמוך לגוף ורואין שנצרך הדם מעבר לצלעות שרואין שעברה המכה תוך הגוף טריפה אבל אין לחוש לזה כ"ז שאין רואין שנצרך הדם ואין צריך בדיקה ובמקום שאין הפ"ט יש להתמיד בנשטמו אפילו לא נצרך הדם (עיין ס"ד) ודין עצם הנשבר אם מותר מכואר לקמן כלל כ"ו ואם יש לבהמה ג' ידים כשרה דאע"פ דכל יתר כנמול דמי הא הסר יד אינו טריפה:

(ח) עוף שנבראת הסרת גף או בשני אגפים כשר שהרי אין בזה חשש משום נקיבת ריאה ומצעים הסרת גף מצד עצמו כשר (ט"ז פ"ח):

(ט) הבהמה יש לה כ"ב צלעות גדולות שיש בהם מוח וי"א מכאן וי"א מכאן לבד מאותן ב' צלעות קטנות הנחתכות עם התוה שהם נקראים חוה ולא צלעות וכל אחד תקוע בחולי שלה והם לצד הצואר ולפה מהן לצד האחוריים יש עוד ג' צלעות קטנות שאין בהם מוח ולאחר שכלו כל הצלעות יש חוליות שאין צלעות תקועות בהם ס"ה יש ח"י חוליות ואם נשברו רובן של כ"ב הגדולים מחצין ולמעלה כלפי השדר' בין ששה מצד זה וששה מצד זה או י"א מצד זה וא' מצד הב' טרפה ואם נעקרו מהחוליא והחוליא קיימת הוי כאלו נשתברו (ס"י כ"ד):

(י) ואם נשתברו או נעקרו הצלעות הקטנות שאין בהם מוח או אפי' נשתברו הגדולות אלא שאין בהם רוב והצלעית הקטנות משלימות לרוב כשר:

(יא) הא דמכשירינן בנשתברו הצלעות היינו כשאין שום עוקץ בעצם ואינו בולט לצד פנים אבל אם יש בו עוקץ ונוטה לפנים לא נרע משהט שנמצא בחלל הגוף דטריפה והכל לפי ראות עיני המורה אך היה העוקץ ולאן נוטה ובעוף בודאי יש להתמיד זכ"ש בצלעות שע"ג הריאה (פ"ט וכו"פ ומה שכתב הט"ז סק"א צ"ס הר"ן להחמיר חמורה סכ"כ צ"ס הר"ש"א דס"ל דה"ה גזי כנל הכי כנ"ס ס"ד צ"ס ס"י מ"א סק"ח חזל לפי מסקנת הר"ן דאין לחלק בין צכח לו ננחת ח"כ ה"ה הכא ולכן אין להחמיר חלל צהפ"ג ולפי לוח המורה צעוקץ):

(יב) נעקר מהצלעות גדולות צלע וחצי חוליא עמה טריפה ורוב אחרונים מטריפים אפילו נעקרה צלע קטנה וחצי חוליא ואין להתיר אלא בהפ"ט (פ"ח וכו"פ) וכן יש להתמיד במקום שאין הפסד מרובה אפי' נעקרה צלע אחת אע"פ שכל החוליא קיימת (ט"ז ס"ק ד') ואם נעקרה חוליא אחת כולה אפילו מאותן שאין להם צלעות ואפי' הם למטה במקום שאין פסיקת הוט השדרה פוסל שם כמבואר לעיל כלל ט"ז טריפה:

(יג) ואם נבראת הסרה צלע עם חצי חוליא או חוליא כולה הסרה מתהלת ברייתה תליא בפלוגתא דרמב"ם ורשב"א לעיל בכלל י"ד ואין להכשיר אלא בהפ"ט ואם נבראת בחוליא יתירה ואפי' עם ב' צלעות כגון שנמצאו י"ב צלעות גדולות שיש בהם מוח וכן אם נמצא בצד אחד בתקון ובצד אחד ט"ו צלעות כתב רמ"א בש"ע

חכמת הלכות טרפות כלל כיצד שער או"ה אדם

בש"ע דכשר דאפילו אם נאמר כל יתר כנטול וא"כ הוי כניטל עוד צלע וניטל צלע כשר עד שינטלו רובן וכן אם נבראת יתירה תליא א' וא"כ אם נאמר כל יתר כנטול הוי כחטר הוליא אחת ותליא בפלוגתא דלעיל דרמב"ם ורשב"א וקיי"ל בהפ"ט דאע"ג דניטל ביד טרפה מ"ט נבראת כך כשר (כ"כ דמ"ח וסמ"ז וסמ"ך) אבל י"א דביתר צלע טריפה דהא דאמרינן כל יתר כנטול אינו ר"ל כאלו נטול עוד אחד דלפ"ז אם יהיה לבהמה ג' ברות יהיה כשר דאמרינן על ב' כל יתר כנטול וא"כ לא נשאר אלא אחד אלא ר"ל כל יתר כאלו נטול הכל וא"כ ח"נ ביתר צלע וכ"ש חוליא אנו אומרינן כנטול ר"ל כאלו ניטלו כל הצלעות או כל החוליות ופשיטא דטריפה (פ"ח וכו"פ כי טעם נעשה לידו ולא נלם לסתיר ומורה אחר אמר ג"כ סהגאון זעל עה"ג דעתו לאסור):

כלל כ"ד. דין טרפות ברגל (סי' נ"ה כ"ו):

(א) ג' פרקים ברגל הבהמה. התחתון שחותכין עם הפרסות בשמפשיטין הבהמה (ונקראת לרכובה הנמכת עם הלחש). ולמעלה ממנו פרק ב' והוא נקרא שוק וצומת הגידין בתחתיתו סמוך לארכובה. ובין ב' פרקים הללו יש עצם קטן הנקרא קובי (ונלסון אטכנו טסיך) והוא נקרא ערקוס וצומת הגידין מסיימים בסוף השוק ואינם מחוברים בערקוס זה. ולמעלה מפרק ב' הוא פרק ג' והוא מחובר לגוף ונקרא קולית. וכן בעוף יש ג' פרקים הללו דהיינו פרק התחתון והוא הארכובה והוא העצם שבו מחוברים כף הרגל עם האצבעות שיש בו כמו קשקשים ופרק ב' מחובר בו (סקולין פאלקע) וצומת הגידין בתחתיתו במקום שמחובר לארכובה אלא שבעוף אין בין הארכובה לעצם אמצעי אותו עצם קטן הנקרא ערקוס. ופרק ג' הוא הקולית המחובר בגוף (סי' נ"ה):

(ב) בפרק התחתון בכל מקום שיהתך או שישבר כשרה. בפרק העליון המחובר לגוף בכל מקום שיהתך או ישבר ואין עוד ובשר חופין את רובו כדלקמן בסי' ג' טריפה. בפרק האמצעי דעת מקצת פוסקים (רי"ף למנ"ס) דאין בו טרפות מחמת עצמו דאם נחתך או נשבר שלא במקום צומת הגידין כשר ואם נחתך או נשבר במקום צו"ה טריפה מטעם פסיקת צו"ה כדלקמן סי' י' ולכן אם הי' בקיא לברוק בצו"ה ונמצאו שלימים כשר. וכ"ש אם נחתך או נשבר בתוך הערקוס דכשר ובלבד שלא יהיה חשש מהמת צו"ה. וכן סתם הב"י בש"ע כדעה זו. אלא שכתב דיש אוסרין (רס"י זכ"ט) בנחתך ונשבר בעצם האמצעי בכל מקום ואפי' שלא במקום צו"ה דהטריפות בו מחמת עצמו ולכן אפי' צו"ה שלטין אפי' טריפה וכדעה זו נוהגין לאסור בכל אשכנז וצרפת ואין לשנות. ולדעה זו אפילו נחתך או נשבר בערקוס טרפה דהערקוס דינו כעצם אמצעי לכל דבר וי"א עוד דבערקוס כשנחתך או נשבר יש בו חשש משום פסיקת צו"ה ונ"ט כדלקמן סימן ט"ו. בעוף שאין בו ערקוס זה אם נחתך בין הפרקים טרפה לכל הדיעות ואפילו עוד ובשר חופין דחיישינן לפסיקת צו"ה (פ"ח סק"ח)

(ג) הא דכתבנו דבנשבר טריפה. מדינא אינו אסור וא"כ נשבר ויצא לחוץ ואין עוד ובשר חופין את רוב עוביו ורוב הקיפו כך קבלו חז"ל ודעת גדולי ראשונים דאין נפקא מינה אם יצא העצם לחוץ או לא אלא הכל תלוי שיהיה עוד ובשר חופין רוב עוביו ורוב הקיפו דהיינו שלפעמים העצם מצד אחד הוא עגול ועב והולך ומיצר כזה (ו) וכל כמה שמתארך זה הקצר כן מתרבה ההיקף והשבר ואם החיפוי הוא לאותו צד הדק אף אם החפוי הרבה יותר מרוב הקיפו מ"ט רוב עובי העצם נשאר מגולה וטריפה ואם החפוי הוא לצד העב ה"ל מהופה רוב הקיפו שהרי רוב ההיקף הוא בצד הדק וטריפה עד שיהיה החיפוי בשניהם (פ"ח ס"ק י"ד) וכדעה זו סתם הב"י בש"ע וצריך שיהיה החיפוי הרוב מן הבשר ומיעוט מן העור מצטרף אבל חצי מן בשר וחצי מן עור לא מהני בבהמה רק בעוף הואיל דעורו רך אפי' חצי מן העור מצטרף וכבר נתבאר בכלל י"ד שאם הבשר נשתנה כיון שאין אנו בקיאים בבשר שרופא נורדו אינו מציל ועיין עוד מדיני חיפוי בישר בש"ע. וכ"ז הוא מדינא ע"פ פסק הש"ע אבל אנו הנוהגין אחרי הכרעת רמ"א נוהגין לאסור ע"פ הפוסקים (רס"י וסמ"ח) דאפי' כשעור ובשר חופין רובו אם יש להוש שיצא

חכמת הלכות מרפות כלל כ"ד שער או"ה אדם

פעם אחת העצם לחוץ מריפה דס"ל הא דאמרינן רוב עוביו ר"ל רוב הלל העצם ורוב הקיפו ר"ל שיהא רוב היקף הבשר שעל השבר קיים ולפי"ז אם יש נקב קטן בעור ובשר היישין שמא יצא לחוץ רוב הלל העצם ומריפה. ולפי שיש חילוקים רבים בדין חיפוי בשר ואין רבים בקיאים ועוד שמא יבא להכשיר כשהיה נקב קטן ולכן נוהגין במדינות אלו להמריף כל שבירה בעצם שאם נחתך מרפה אפילו כשעור ובשר מקיפין אותו מכל צדדיו ואין שם נקב כלל וא"כ כשר לכל הדעות מ"מ כבר נהגו להחמיר ואין לשנות אם לא במקום הפ"מ לפי ראות המורה שיש להקל להורות כהלכה (ז"ל רנ"א נס"ע). ונ"ל דכוונתו דבמקום הפ"מ יש להורות כהלכה וכדעת הב"י בש"ע דאם יש חיפוי בשר רוב עוביו ורוב הקיפו כשר אע"פ שיש נקב קטן כן נ"ל וכן משמע בש"ך ס"ק י"ז:

(ד) ודוקא כשלא חזר ונקשר אבל אם חזר ונקשר אפילו לא נקשר שבר אל שבר יחדיו ידובקו אם העור ובשר שלם ואין ניכר ריעותא כלל כשר כיון דאינו אלא חומרא והרוצה יחמיר לעצמו אבל לא לאחרים:

(ה) אבל אם יש ריעותא בבשר ונתחבר שבר אל שבר יחדיו ידובקו אפי"ו אם הוא עדיין עב במקום השבר וניכר עדיין שנשברה כשרה דכיון שנתחברו השברים שבר אל שבר יחדיו ידובקו הוא הוכחה שלא יצא לחוץ ושה"י עור ובשר חופין את רובו דאלו יצא פעם אחת לחוץ או שהיה פעם אחת שלא היה עור ובשר חופין את רובו לא היה באפשרי שיחזרו השברים להיות דבוקים יחד יפה. ומיהו י"א דוקא כשעכשיו עור ובשר חופין רובו (ס"ך נסס ת"מ) וי"א דאפילו עכשיו אין חופין רובו כשר דבודאי ה"י חופה רובו אלא דעכשיו נפל (פ"ח כו"פ):

(ו) ודוקא שבר אל שבר יחדיו ידובקו אבל אם לא חזר למקומו הראשון אלא ב' שברי עצם שוכבים זה על זה זה נמשך למעלה וזה נמשך למטה מרפה ודינו כמו בס"י ג'. ואם היתה השבירה כקולמס בשיפוע וחזרו ונתדבקו השברים באותו שיפוע רק שלא נתכוונו ממש כמו שהיה בתחילה אלא עוקץ זה נמשך קצת למטה וזה קצת למעלה כשר דהוי כמו שבר אל שבר יחדיו ידובקו אלא כשעוקץ אחד נמשך על הצד או ששוכבין זע"ז אז מריפה וכל זה כשהשבר למעלה מצו"ה ורינו יתבאר לקמן בדין צומת הגידין:

(ז) ונ"ל דבעצם האמצעי במקום הפ"מ כיון דלשימת הש"ע אם נשבר שלא במקום צו"ה כשרה אפי"ו לא נתחברו ולכן אע"פ שה"ו לשנות ולהקל מ"מ בחזר ונקשר אלא שאינו שבר אל שבר יחדיו ידובקו אע"פ שיש ריעותא בבשר כיון דמקצת פוסקים מכשירין יש לסמוך עליהם (עיין ט"ז ס"ק י"א וכ"כ הנ"מ נהד"ל והפ"מ נס"ק ל"ב דס"ל דאם ה"י יוצא לחוץ פעם א' או שלש ה"מ נס"ק מופה את רובו לא היה אפשר להסתקט יחד אע"פ שאינו סלטי"י) ומ"מ ישליך האבר בדלקמן אבל בעצם הקולית בעינן דוקא שאש"י ובהפ"מ וסעודת מצוה יש להקל גם בזה:

(ח) וכ"ז לענין להמריף הבהמה ועוף אבל לענין האבה עצמו שנמצא בו השבירה נתבאר דינו לקמן כלל כ"ז באיזה ענין אסור:

(ט) נמצא שבור ואינו ידוע אם נעשה מחיים או לאחר מיתה אם מקום המכה שחזר בידוע שנעשה מחיים ואם אינם יכולין לעמוד עליו אם יש במה לתלות כנון שדרסה או שרצצה וכיוצא בו אפי"ו בבהמה שהעצם קישה אפי"ו חלינן ואם לאו נ"ל דאם רוב עור ובשר קיים כשר אפי"ו להנוהגין כרמ"א כיון שיש עוד ספק שמא לאחר מיתה שפיר י"ל דדוקא בידוע קודם שחיפה נוהגין כדעה זו אבל לא בספק (וכמס"כ הנ"ל נס"מ ל"ז לענין מהר"ל) אבל אין להתיר מצעם ס"מ עיין בש"ך סימן נ"ה סעיף קטן ד' ובס"י ק"י בדיני ס"מ:

(י) כבר כתבנו בס"א שבפרק האמצעי בסופו שם יש צומת הגידין (כ"ל מקום שהגידין נקטלין יחד) והם בבהמה בעצם האמצעי כלפי חוץ שהזנב נופל עליו וכן סתם הש"ע אלא כיון שיש מגדולי הפוסקים דס"ל שהם כלפי פנים לצד חלל הבהמה לכן יש להחמיר כשתי הסברות (סי' כ"ו):

(יא) צומת הגידין בבהמה ג' אהר עב (והוא אותו שמפרידין כסחולין הנקמס היינו לדעת מהם מנמוץ) והוא מונה על השני והם דבוקים בכשר ובעצם והתחלתם למעלה מהערקום שנתבאר לעיל ס"א ויעולים ומתששטים בשוק עד שמתרככים

חכמת הלכות מרפות כלל כ"ד שער או"ה אדם

וחזרין כעין בשר ושיעור ארכן ממקום שמתחילין עד שמתפשטים בבשר בבהמה נסה ט"ז אצבעות וי"א ד' אצבעות ובהמה דקה לא נתנו חכמים שיעור אלא במראה ובמישור שכל זמן שהם לבנים קשים ועבים יש להם דין צו"ה אבל כשהן מתחילין להתרכך או שהם קטנים ודקים אין להם דין צו"ה ובמקום שאין לבנים כ"כ אלא לבנים קצת ומזהירים כעין זכוכית לא הוי צו"ה ויש גידים אחרים שנכלעו באלו בזכרות בנקבות ואותם אינם בכלל צו"ה (סעיף ה')

(יב) נפסקו או ניטלו כנגד הערקום אע"ג דמדינא כשרה שהרי התחלתם הוא למעלה מן הערקום ט"ט בנישבר הערקום יש חשש שמא ע"י השבירה נפסקו החוטים ולכן אפילו במקום שיעור ובשר חופין שכשרה מדין שבירת עצם ט"ט מריפה מספק שמא נפסקו החוטים ואין אנו בקיאים בבדיקה. ואם נפסקו או ניטלו למעלה מן הערקום והוא המקום שהטבחין תולין בו מריפה ואפי' לא ניטלו לגמרי רק שנעקרו מן הארכובה ונקפלו מן העצם ממה למעלה מריפה (סעיף ד')

(יג) ואינה מריפה א"כ לא נשתיר רוב מנין או רוב בנין ולכן אם נחתך הגיד העב כשרה שהרי נשארו שנים הדקים שהם רוב מנין. נחתכו השנים הדקים כשרה שהרי נשאר העב שהוא רוב בנין אבל הרבה פוסקים סבירי להו דבין שנפסק רוב העב או רוב מן השנים דטרפה וכן יש להחמיר ואין להקל א"כ בהפ"ט ויש עוד צדדים להקל אבל בלא"ה לא ואם נחתך רובו של כ"א מרפה לכ"ע (ט"ז סק"ו)

(יד) צומת הגידין בעוף הם ג"כ בעצם אמצעי והם ט"ז ואם נפסק רובו אפילו של אחד מהם מריפה וסימן מקום שכלים בעוף כסימנם בבהמה דקה. ומי שבקיא לשער יוכל לשער בכל עוף לפי גדלו ולפי קטנו כל זמן שהם קשים הוי צו"ה ובמקום שמתרככין לא הוי צו"ה ומי שאינו בקי לשער ישער בעוף ממקום שמתחילין ברוחב אצבע אגודל וי"א לפחות ב' אצבעות (לפי השיעור זכרון ט"ז חזקונות) ולעולם אין צו"ה למעלה מחצי עצם אמצעי בין בעוף ובין בבהמה ולכן בעוף קטן ששיעורו ב' אצבעות יותר מחצי עצם א"צ לשער אלא בחצי עצם (ט"ט) ובהפ"ט יש להכשיר למעלה מרוחב אצבע ונקשר יפה כדלעיל סי' ז' שהרי יש מתירין אם לא נשתנה מראית בשר שעל השבר (ט"ט סעיף י') ולכן אפי' א"א בבדיקה כגון שנאכל כבר מותר דהוי ס"ס דפלוגתא ועיין סי' ט"ו:

(טו) כיון דבצו"ה של עוף אין אנו בקיאים לברוק לפי שהם ט"ז והם דקין ולכן אפילו אינו רק נפוח ונצטרך הדם הרבה עד שכמעט אין הגידים ניכרים מפני הדם מאחר שהיה צריך בדיקה וא"א בקיאים בעוף מרפה אבל בבהמה אנו בקיאים לברוק כיון שאינן אלא ג' אבל מעט צרירת דם וכ"ש שינוי מראה לחוד כמו (ג' לא געל נדין כרו"ן) אפי' בעוף כשרה ואם יש שם חתך במקום צו"ה זה כא מעשה לידינו והטרפנו וכ"ש שלא היתה הולכת בטוב. ובין שהנפוח לצד חוץ או לצד פנים לעולם היישינן כדלעיל סי' י' (כע"פ ט' ונש"ך ס"ק י"א):

(טז) נשבר העצם במקום צו"ה אפילו חזר ונקשר היטב שאשי"י ולא נשתנה מראית הבשר כלל מריפה לדין (סי' כ"ג נש"ך ס"ק ו') דדוקא אם הטרפיות מחמת שבירת העצם ויצא לחוץ אחריו כיון דשאשי"י הוכחה שלא יצא לחוץ כדלעיל סי' ה' אבל כאן שהחשש הוא מחמת שנפסקו הגידין וא"כ אפי' ידעין בודאי שלא יצא העצם לחוץ ושהיו בודאי עור ובשר חופין אפי' צריך לברוק בצו"ה זכיון שא"א בקיאים בעוף מרפה אבל בבהמה בקיאים ולכן בחזר ונקשר דאין ריעותא כ"כ סמכין אבדיקה שלנו אבל אם עדיין שבור דיש ריעותא גדולה כ"כ וגם צריך בדיקה לרוב פוסקים אסור אפי' בבהמה (סעיף י')

(יז) עצם הקולית שניתק ממקומו במקום חבורו כגוף והיינו בוקא ראשטא דשף מדוכתא (פי' לאט הקולית התחזקת נחור עלם הל"י שניתק מנקונו) מרפה בין בבהמה ובין בעוף והוא דאיעכול (פי' שנכנסו) ניביה (והם הגידים שנעלם הכף סיוולות על עלם הקוליל ולוחזות לוחס) אבל אם לא נתעבלו על ידי רקבון אף על פי שנפסקו כשר וכן אם לא נתעבלו רק מיעוטרן ורובן קיים כשר וכ"ז מדינא אך אין אנו בקיאים באיעכול ניביה ולכן כל שמוטת ירך אסור שמא איעכול ניביה ודוקא אם נפסקו הניבין אבל אם לא נפסקו א"כ כ"ש שלא נתעבלו יש להתיר

73 חכמת הלכות מרפות כלל כ"ד כ"ה שער אר"ה אדם

בהם"ם זכין אם נשבר סמוך לגוף אע"פ שחור ונקשר שאינ"י מריפה שמא איעכול
גיביה כדלעיל בס"י הקודם ונקרא סמוך לגוף בגסה ד' אצבעות ובדקה כ' אצבעות
ובעוף הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו. ומ"מ בהם"ם יש להכשיר בנשבר אע"פ
שנראה שנפסקו אבל בנשטמם אם נפסקו הניבים אלא שאינו בקיא אם נתעכלו
מרפה אפי"ן בהם"ם החסרון ידיעה לא הוי ספק. (כ"ה סעיף ג')

(יח) אם מצאו שמוטה לאחר שחיטה ואינו יודע אם קודם שחיטה או לאחר
שחיטה אם יודע שבשעה שהובא לפניו לא היתה שמוטה כשר דבודאי בשעה
מועטת כזו לא נתעכל גיביה אבל אם ספק שמא היתה שמוטה מקודם (אע"ג די"ל
ס"ס ספק סמא לאחר שחיטה ולא"ל קודם שחיטה סמא לא איעכול גיביה עיין ס"ך
ס"י כ"ה ס"ק ד') מרפה ובמקום הפ"מ צ"ע (ע"ס נס"ך נסוף ס"ק ד' וזה סותר לנו
שכתבנו בס"י כ"ג דנכ"ס חינו תזיק חסרון ידיעה עיין פ"ח סס"ק י') ודעת המנ"י בכלל פ"ז
ס"ק י"ג להטריף מטעם דהוי ס"ס שאינו מתהפך וצ"ע ודוקא שידוע שהיתה
שמוטה אבל אם רק צולעת וא"י אם היא שמוטה ואפי"ן בעודה בחייה לענין ההלב
או לאחר שחיטה ונאבד הירך צריך עיון: יח

(יט) אם לא נשטמם הירך אע"ג דאיעכול גיביה כשר:
(כ) ראש עצם הקולית המחובר לשוק שניתק ממקומו כשרה אפי"ן אם איעכול
גיביה ודוקא בשעור ובשר הוספין רובו:

(כא) אם יש לה ג' רגלים מריפה דכל יתר בנטול דמי וכאילו חסר רגל אחד
והוא שיהיה זה היתר אינו רבוק ברגל: אלא בפני עצמו או שהיה מחובר מראש
עצם התחתון ולמעלה ויש לו תואר רגל ועומד במקום רגלים אבל בלא"ה אינו
מקרי יותרת ולא הוי רק דלדול בשר ועיין בכלל י"ד ואם נכרת חסר רגל אחד
מריפה לכ"ע (סס):

כלל כ"ה. דין דרוסה (ס"י כ"ז):

(א) דרוסה מריפה וזהו שכתוב בתורה ובשר בשדה מרפה לא תאכלו ר"ל שהכת
חיה או עוף שיש להם ארס את הבעלי חיים וארס הזה שורף בו עד שימות וקיבלו
חז"ל דלא כל חיה ועוף שווין כדריסתן אלא מעלות מעלות יש. כיצד הארי יש
לו דרוסה אפי"ן בשור הגדול ובנסה שבחיות:

(ב) הזאב יש לו דרוסה בדקה ואפילו בגדולה שבדקות כגון כבשים גדולים
אבל בכהמה נסה ואפילו בקטנה שבהן כגון עגל אפי"ן עגל רך מחלוקת בין גדולי
הפוסקים. די"א דיש לו דרוסה אפי"ן בשור הגדול וי"א דאין לו דרוסה אפי"ן בעגל
ולכן בגסה היכא דאפשר למכרם לנכרי בלא הפסד יש למכרו לנכרי ואסור לשוחטו
ובעגלים היכא דליכא הפסד מרובה ממכירתו לנכרי אע"פ שצריך לזלזל קצת בדמי
המכירה חייב למכרו לנכרי. ובספק דרוסה ג"ל לסמוך על כו"ס שכתב דמותר
מטעם ס"ס ספק לא דרם ואת"ל דרם שמא הלכה כאותן פוסקים דזאב אין לו
דרוסה בגסה. וספק דרוסה ר"ל שלא ראינו אם דרם צותו או לא: ודאי דרוסה
ר"ל דראינו שנדרם אלא שאין מקום הדרוסה ניכר מבחוץ (ס"ך ס"ק ל"ה):

(ג) חתול ונמיה ושועל אין להם דרוסה בכבשים גדולים אבל יש להם דרוסת
בגדיים וטלאים וכ"ש בכל העופות (ול"ע עד חימת נקרא גדי וטלה אם כל זמן
שנקרא כן כלשון בני אדם כמ"ס חס"ך נסימן ל"ע ס"ק ל"ח או דר"ל חוץ שלשים יום
וכמו שכתבנו בס"י כ"ה ס"ק י"ז) ונראה מדכתב בש"ע הכבשים הגדולים משמע
דוקא בכבשים גדולים אין לו אבל כל זמן שאינם גדולים יש לו והיינו כל זמן
שנקרא כלשון בני אדם:

(ד) הולדה אין לה דרוסה בכהמה כלל ואפילו בגדיים וטלאים אבל יש לה
דרוסה בכל העופות אפילו בגסה:

(ה) כלב אין לו דרוסה כלל אפילו בעופות: ואם ניקב עד החלל דינו כקוף
שניקב לחלל שנתכאר בכלל כ"א:

(ו) שאר חיות שמאות אם אינה נסה מחזאב אפי"ן היא נסה כזאב יש לה דרוסה
בגדיים וטלאים וכ"ש עופות. אבל לא בכבשים ועוים ואם היא נסה מחזאב אפילו
גדולה כארי דינה כזאב בס"י ב' ורמ"א כתב לחוש לחומרא כאותן פוסקים דכל
שהוא

חכמת הלכות מרפות כלל כ"ה שערי ארץ אדם

שהוא למעלה מן הזאב יש לה דרוסה אפילו בבהמה גסה ואסור לאכלו אלא ימכרה לנכרי. ודוב ונמר הוא למעלה מן הזאב:

(ז) היתה גסה יותר מארי הרי היא כארי ויש לה דרוסה אפילו בגסה:
 (ח) כל העופות הטמאים אין להם דרוסה בבהמה אפילו בגדיים ומלאים היוץ מהנץ שיש לו דרוסה בגדיים ומלאים ומ"מ קיל דרוסתו משאר דורסים שמטילים הארץ אע"פ שלא ניקבו בצפרניהם עד החלל דאמרינן הארץ מתחלחל לפנים ושורף אבל נץ אין דרוסתו מויק אלא אם כן ניקב בצפרניו לבית החלל דכיתן שבה כל כך בכח שמע טינה דמרתח קרתה טובא ואז מטיל ארץ ושורף ודינו בכל דבר כדרוסה ואפי' שחטו אותו תיכף וראו שלא נגע כלל באיברים הנמסלים בנקב משהו כיון שעכ"פ ניקב עד החלל סוף הארץ לשורף ולנקוב (ועיי' ט"ז ס"ק ז'):
 (ט) והא דבעינן בנץ עד שיגיע לחלל דוקא בגדיים ומלאים אבל בעוף אפילו עוף גדול ממנו אם הוא ממין העופות הדקים כתורים ובני יונה או אפילו בשאר עופות כשהן קטנים יש לו דרוסה ואפילו לא הגיע הנקב לחלל אבל בתרנגולים גדולים וכ"ש שלמעלה מתרנגולת אם הם גדולים דינם כגדיים ומלאים:
 (י) שאר עופות הדורסים אם גדולים מהנץ שוין לנץ. ואם הם למטה וקטנים מן הנץ יש להם דרוסה בעוף שכמותם ובעוף הרק.

(יא) הגם והוא עוף שקורין פאלקון או אוסטר וכ"ש אותן שלמעלה הימנו יש להם דרוסה בכל העופות:

(יב) כל שיש לו דרוסה אפילו אין באין להציל הנדרם ממנו דאז אינו כועס ב"כ מ"מ יש לו דרוסה וכן באלו שאין להם דרוסה אע"פ שבאין להציל מידו וכועס הרבה אפי' אין להם דרוסה:

(יג) דרוסה שאמרנו שמטיל ארץ ושורף קכלו חז"ל בחיות הדורסים שאינו מטיל ארץ אלא דוקא ביד. אבל אם דרס ברנל אינו מויק לבעל חיים שהכה אותו בו וכן בין היה או עוף הדורסים אינם מטילים ארץ אלא כשהכה בצפורן אבל אם נשך בשיניו אין דינו אלא כקוף ומחט:

(יד) ואין דרוסה אלא מדעת הדורס אבל שלא מדעתו כגון שנפל עליו דרך מקרה ונתחב בו צפרנו או שהיה הדורס ישן והכה בהמה או עוף שלא מדעתו לא הוי דרוסה אלא כקוף ומחט:

(טו) ואין דרוסה אלא מתים של דורס ונדרם ובשעה שהוא מוציא הצפורן מן הנדרם הוא זורק הארץ ולפיכך אם עד שלא הוציא הצפורן הומת הדורס או חתכו ידו או נשחט הנדרם הרי זה כשר אפילו ראינו שהאדים הבשר נגד בני מעיים כשר שהרי לא מטיל ארץ (סעיף ח')

(טז) במה דברים אמורים כשראינו מתחלה ועד סוף וידענו בבירור שלא הוציא פעם אחת הצפורן אבל אם בא לפנינו וצפורן תחובה לו בגבו בין לחה או יבשה חיישינן שמא דרס וחזר ודרס ולפיכך אלו הצדים בעופות הדורסים אפילו שחטו הנדרם קודם שהסיר צפרנו אסור שכן דרכו שמכה בו כמה פעמים עד שיצודנו ואפילו ראינו שלא דרס אותו קודם לכן חיישינן ליה שלפעמים כשהנץ רודף אחר העוף הוא מכהו דרך פריחתו:

(יז) ארי שנכנס לבין השוורים וכן שאר הדורסים וכן עוף הדורס שנכנס לכלוב מלא עוף או ללול של תרנגולין אם שניהם שותקים אמרינן שעשו שלום ביניהם. וכן אם שניהם צועקים אמרינן שמתירא כל אחד מחבירו ואוקמינן אחזקת כשרות ואין חוששין אבל אם שמענו שהוא שותק והם מקרקרים איתרע חזקתיהו וחוששין שמא דרס אותם ודינו כספק דרוסה:

(יח) כמה דברים אמורים דבשניהם שותקים או מקרקרים מותר הני טילי דלא חזינן דנגע בהו אבל אם ראינו דקפץ עליהם כדרך הדורסים אפילו הוא ודאי בן תרבות וידעינן בו שאינו דורס מ"מ אסור מספק שהרי ראינו דשבק לתרבותיה. ולכן דוב שקפץ על השור אע"ג שהוא בן תרבות אסור ומ"מ מותר למכרו לנכרי כמבואר בכלל י"ד ס"י ל':

(יט) במה דברים אמורים בהוא שותק והם מקרקרים דאסור אפילו לא ראינו שהכה אותם דוקא ראינו בן תרבות אבל בהתולים שלנו שהם בני תרבות ולכן אפילו

חכמת הלכות מרפות כלל כיה שער אריה אדם 75

אפילו אם נכנסים כלול של תרנגולין ושמענו שהוא שותק והם מקרקרים אפ"ה מותרין אם לא שראינו שהכה אותם דאו היישינן לאותו עוף שהכה אבל שאר עופות שלא ראינו שהכה אין חוששין שכיון שלא רדף אחריהם אע"פ שהכה לאחר עדיין הוא בחזקת בן תיבות. אבל כשראינו שרדף אחריהם והכה אפ"ה לא ראינו שהכה אלא אחר היישינן לכולם שהרי כבר יצא מחזקתו והרי הוא כשאר הדורסים (כן סכ"ע כו"פ ע"י ס"ד ס"ק י"ט ע"ז ס"ק ע') ומ"מ אפשר דיש להתיר למכור לנכרי (ע"ש נט"ז):

(כ) ודוקא הכה ממש היישינן אבל לפעמים כשזורקין מאכל לתרנגולים בא החתול וחוסף מהם ונגע בהם בידו ומניח ידו עליו ואינו בדרך רדיפה והכאה מותר (ט"ז ע"ס) דלא השיבה הכאה אפ"כ באה דרך רוגז. ועוד נ"ל דכיון דלא הכה בכח בודאי לא נגעה כלל הצפורן בעור התרנגולת רק בנוצתה ולכן אפילו שהוא שותק והם צווחין מותר (ט"ז ע"ס) ועיין בכ"א ס"י י"ט:

(כא) אם לא ידעין אם שתק או צווח או אם הם שתקו או שצווחו לא היישינן ומותר דמוקמינן לבהמה בחזקת כשרות כיון שלא ראינו שום ריעותא ואע"ג שראינו שנכנס הדורס לשם זה לא נקרא ריעותא וכן סתם הב"י בש"ע אבל דמ"א כתב דיש לחוש ולאסור כהפוסקים דמ"ל דמה שנכנס הדורס הוי ריעותא. ולכן יש לחוש ולאסור ולמכור לנכרי. ובהפ"מ הש"ך כתב דנראה להקל והפ"ח הגיח בצ"ע (ועיין מה סכמנתי נסער מוקם ס"י י"ג):

(כב) והא דכשהוא שותק והם מקרקרים היישינן דוקא כשנכנס הדורס למקום צר כגון בבהמה בדיר שלהם ובעופות בכלוב ולול שלהם שאינם יכולים לברוח. אבל אם העופות בחצר רחב אע"פ שיש שם מחיצות מקיפות כיון שנשמעים אנה ואנה מותר. וכבהמות י"א דאפילו חצר רחב מקרי מקום צר כיון שהוא מוקף מחיצות ולא נקרא מקום רחב לגבי בהמות אלא במקום שהם רועים שאינו מוקף מחיצות ומ"מ כיון ד"א דחצר רחב אפילו בבהמה מקרי רחב וא"כ הוי ספיקא דדינא ומותר למכרו לנכרי. ויער אע"פ שיש בו אילנות המעכבים ריצת הבהמה מ"מ מקרי מקום רחב שכמו שמיכב להנדרסים כן מעכב להדורס כן נ"ל פשוט (סעיף ע')

(כג) נכנס הדורס ונמצא צפורן של הדורס תלושה בנבו שר אחד מהבהמות או עופות בין צפורן לחה או יבשה אסור דאמרינן דרם אהר ודרם ואח"כ נשטם הצפורן וכ"ש מקום צפורן אפילו שניהם שותקים או שניהם מקרקרין חוששין לכל הבהמות והעופות שהיו ישם דשטא דרם לכולם. ודוקא בדיר שלהם אבל במקום רחב אינו אסור אלא אותו שהצפורן בנבו שהוא איתרע חזקתו אבל לשאר אין חוששין כיון שהוא מקום רחב אמרינן לא השיגם. (פ"מ ס"ק ל"ז)

(כד) ודוקא שראינו שנכנס הדורס ולכן נמצאו צפורן אסור אבל אם לא ראינו שנכנס הדורס ובא לפנינו שור וצפורן יושבת לו על גבו כשר דהוי ס"ס שטא לא נכנס ואת"ל נכנס שטא בכותל נתחבך (ט"ד ס"ק ל"י) ואם נמצאו ב' ובי שעומדים בשורה אחת אפילו לא ראינו שנכנס אסור שניכר הדבר שנדרס (פ"מ ע"ס):

(כה) ספק אם נכנס שם דורס או לא א"כ הוי ס"ס שטא לא נכנס ואת"ל נכנס שטא לא דרם. וכן ספק זאב או כלב או שטא בקנים ניגף אם יש לפנינו דבר היתר לתלות בו בכלב או קנים מותר אע"פ שהוא ספק הישקול תלינן לקולא. דרוב בהמות בחזקת שאינם נדרסים. אבל אם בא לפנינו מבעבע בדם ולא ידענו במה תלינן במצוי בין להקל ובין להחמיר ועיין בכ"א ס"י כ"ה:

(כו) נכנס הדורס והרג אחד מהם אפילו הוא שותק והם מקרקרים אין חוששין לאחרים דאמרינן כבר נח רוגזיה. ודוקא כשהרג אחד מהם אבל אם לא הרג אלא שפצע או דרס אחד מהם חוששין לכלם דכ"ש דחמתו בערה בו כשהציל עצמו ולא הרגו וכן אם הרג אחד וקצתם נמצאו נדרסים אע"פ דמ"ל דדרס אלו קודם שהרג אחד וכשהרג כבר נח רוגזיה אפ"ה אזלינן לחומרא ואמרינן אדרבה הרי ראינו שלא נח רוגזיה וכולן אסורין אפילו בשניהם שותקים:

(כז) אם נמצא שהרג ב' או יותר מתלוות בין האחרונים יש אומרינן השאר שהרי

הכמת הלכות טרפות כלל כ"ה כ"ו שער או"ה - אדם

שהרי אנו רואין דלא נח רוגזיה וי"א דהשאר מותר דאמרינן קמא קמא דמטא לדיה הרג עד דנה רוגזיה ויש למכור לנכרי (עיין פ"ח ס"ק כ"ח):
 (כח) ודוקא שנמצא שחתך ראש אחד אע"פ שלא ראה עד למחר אבל אם נמצא אחד שמת כולן אמורין די"ל דשמא דרם אותו ומחמת הדריסה מת וכיון שלא הרג רק שדרם לא נח רוגזיה ושמא דרם גם הנשארים (ועיין בתוספת לנח נדק סי' ק' ונש"ך ס"ק כ"ח ונש"ז):

(כט) כמה דברים אמורים דאם התך ראשו של אחד דאין חוששין דוקא כשנכנס הדורס לתוכו ועמד עמהם דכיון שהיה יכול לדרוס כרצונו אמרינן דנח רוגזיה אבל אם עלה לכלוב מלא עוף והכניס ידו מבפנים והרג לא אמרינן נח רוגזיה דמתוך שהם בורחים אף הוא כועס עליהם וחוששין לכולם (סעיף י'):

(ל) מדינא יש תקנה אפי' אם ודאי נדרסה שיבדוק נגד כל החלל ספק הירך מקום צו"ה ועד הקדקוד אם לא נמצא בה רושם הדריסה מותר אך אנו בדורות הללו אין בקיאות בבדיקה בכל מקום שצריך בדיקה ולכן אסור הכל וכל מקום שהפוסקים מחולקים מותר למכרו לנכרי:

(לא) אם דרסה בפנינו מצומת הגידין ולמטה כשר שהרי אפי' נשרף כולו כשה פ"ח נכס דשנ"ח ס"ק ל"ח) ונ"ל דה"ה בגף העוף אם אינו סמוך לגוף: וי"א שאר דינים מענין שהיות ס"ט נתבאר לעיל כלל י"ד:

כלל כ"ו. דין נפולה ובהמה שנפשו עורה ואבלה סם המות (פ"י כ"ח נ"ע ס')

(א) בהמה או עוף שנפלו ממקום גבוה עשרה טפחים לארץ או לבור עשרה טפחים זהו נפולה שהוא הלכה למשה מסיני שהוא טרפה ואין חילוק בכל דיני נפולה בין בבהמה ועוף וכיון שאינה יכולה לעמוד מעצמה חיישינן שמא נתפרקו כל איבריה והוליותיה ואין מריפות ניכר בה מיד עד שתשהה מעת לעת ואז כל אבר שיש בו ריסוק תפסד צורתו ויתגלה בהתתו ולכן אם שהמה בתוך מעת לעת אפי' בדקה ומצאו אותה שלימה ככל איבריה מריפה אבל אם שהתה מע"ל או שעמדה מעצמה אפי' תוך מעת לעת או אם נתרסקו איבריה היה ניכר (עיין נש"ז ס"ק ג') אך חיישינן שמא תפסד צורתה או שמא נקרע' או נפסק אחד מאיברים פנימים אפי' אבר שאם נימל כשר כגון טחול וכליות ולכן צריכה בדיקה כל החלל מקדקוד הראש עד הירך ואנן אין בקיאות בבדיקה ולכן אין להתיר אפי' שהתה מעת לעת ועמדה מעצמה אלא דוקא כשהלכה דכיון שהלכה אפי' בתוך מעת לעת אין בו שום חשש (סעיף ו') ואפי' לא עמדה מעצמה אלא אפי' העמידה אחרים והלכה כשרה בלא שום בדיקה (נש"ך ס"ק ו'):

(ב) לא נקרא הלכה אלא אם כן הלכה ד' אמות הלוח יפה כדרכה כמו שהלכה קודם שנפלה או כשאר בהמה אם לא ידע דרך הליכתה מקודם (לו"ה): אבל הלכה והיא צולעת לא הוי הלוח דאע"ג דאם לא נודע שנפלה והיא צולעת לא חיישינן כלל דאמרינן שגרונא נקמא כדלעיל כלל ט"ו ס"י כ' ס"ט כיון שנודע שנפלה לא תלינן בשגרונא נקמא ואם הלכה ד' אמות הלוח יפה ואח"כ אינה יבולה לילך דינא כשאר מסיכנת (ט"ז):

(ג) הלכה הלוח יפה ונמצא שינוי באיבריה כג' שאין השינוי מטרף כשאר בהמה אין חוששין לה ומ"מ המהמיר בזה לעצמו תכוא עליו ברכה (סעי' ס' נש"ך):
 (ד) הא דבעינן שיכול השור בבור עמוק עשרה טפחים דוקא שהיה מונח על הארץ אבל אם היה עומד על רגליו אפילו לא נפל רק לבור עמוק ישה טפחים הרי זה נפילה שמכרס השור עד לארץ לא פחות מארבעה טפחים (סעי' ל' ונש"ז):
 (ה) הא דבעינן גבוה עשרה טפחים דוקא כנפלה מעצמה או הפילה אחרים וידעה שהוצים להפילה דאז מהויק' את עצמה עד שמגיע לארץ ואף על גב שאינה עומדת בארץ אלא שגפיל אותה באויר ול"ש לומר שנועין צפרניו ומחויק עצמו עד שמגיע לארץ אפי' הכי כיון שאינו מפיל אותה בבית אחת היא מתאמצת עצמה בכל כחה ולכן צריך שיהיה גבוה עשרה טפחים אבל אם הפילה אחרים שלא מדעתה

77 חכמת הלכות טרפות כלל כ"ו שער או"ה אדם

מדעתה או אפילו ידעה בכך אלא שהפילוה בבת אחת פתאום או שקשרו רגליה והפילוה אפילו בפחות מ"ט חוששין (סס):

(ו) שור שהרביצוהו לשחיטה אע"פ שנפל נפילה גדולה שיש לה קול בעת שמפילים אותו אין חוששין לו דכיון שמרגיש שרוצים להפילו נועץ צפרניו ומתחזק עד שמגיע לארץ. ודוקא שלא קשרו כל רגליו משהפילוהו אבל אם כל רגליו קשורים בשעה שמפילין אותו חוששין לו אפי' בפחות מעשרה. ולכן צריך להזהיר להשוהטים שלא יעשו כן אלא יקשרו רק ב' רגלים או לכל היותר שלש רגלים ולדהוף אותו עד שיפול. או לפחות שלא יקשרו הרגלים אלא ימתחו החבל ומהמת זה יתקרבו יחד רגלי השור באופן שלא נתהדקו רגלי השור עד שעת נפילוהו על הארץ (סע"ף י').

(ז) טבח שנשא כבש על צוארו ומשליכו לארץ ודאי חוששין שהרי גבוה יותר מ"ט אבל אם אחז רגלי הכבש בידו אפי' לא אחז רק ב' רגלים האחרונים ונשמט הבהמה מחמת כובד ונחכמה לארץ אם אין מאהיזת ידו לארץ עשרה טפחים כשר (וכתב הפ"ח סדנכי ס"ך ס"ק י"ד לינו מנין ועיין כו"ט):

(ח) קפצה מדעתה אפילו ממקום גבוה הרבה אע"פ שאנו רואים שאינה יכולה לילך אין חוששין לה לא שנא קפצה מחלון שבכותל לא שנא מארובה שבאמצע הגג אע"פ שאין לה מקום להתחזק דכל שקופצת מדעתה אמדה נפשה תחילה שלא תרסק ריסוק שתטרף בה ומה שאינה יכולה לילך הוא מחמת כאב וחולי לפיכך אם הניח בהמה למעלה ובא ומצאה למטה אין חוששין לה (סע"ף י"ח) אבל בהמה או עוף שנקשרו רגליה כמו שמוליכין לשחיטה והניחה על השולחן וכיוצא בו ומצאה למטה ודאי חוששין וצריך להתירה ולראות אם תלך הילוך יפה ד' אמות כן נראה לי:

(ט) עוף שנהכס על פני המים או שדבקו בדבק עיין בש"ע סי' נ"ח סע"ף ז' ח' וכן אם נהבט על דבר קשה חוששין לו ועיין בפ"ח ס"ק י"ז שהארץ לבאר מה נקרא דבר קשה ולפי שאינו מצוי כלל לא כתבתי:

(י) העוף שדרסו אדם ברגליו או טרפו לכותל או שרצצתו בהמה וכן אם נפל אבן או דבר קשה על עוף ויש בו כדי להמית בעוף או על הבהמה אם הוא גדול כ"כ עד שיש לחוש בבהמה בכל זה יש להם כל דין נפולה ואין חילוק אם נפל האבן מגבוה י' טפחים או לא דדוקא כשהבהמה נופלת שיך לומר החי נושא את עצמו משא"כ בנופל עליו. ואם הוכתה באבן במקום אחד כנגד איברים פנימים צריך בדיקה מדינא נגד אותו אבר ואם הוכה עוף נגד ריאה שלו כיון שא"א בקיאות בבדיקה טריפה ולא מהני בזה אע"פ שהלכה הילוך יפה (פ"ח) וצ"ע ועיין בב"א סי' י"ב ונ"ל דוקא עוף שהריאה נהבא בין הצלעות אבל בבהמה צלעותיה מגינות עליה ודינה כשאר איברים. (דין גנבים שהמזיזו בהמה והסליכנה מענכ לגדל צ"ע סס סע"ף י"ג). זכרים הסנגחים זה את זה ונפלו לארץ חוששין להם אפי' בפחות מ"ט (ט"ז וס"ד):

(יא) הגלודה אסורה והוא שנפשט עורה בין בידי אדם ובין ע"י חולי טרפה ואם נשתייר מן העור רוחב סלע על פניו כל השדרה ורוחב סלע על המבור ורוחב סלע על ראשי איבריה כשירה ואם נטלה ברוחב סלע באחד ממקומות אלו ושאר העור קיים עיין בש"ע סימן נ"ט. (במ"ז שם ס"ק א' מ"ט וכצ"ל אבל דעת מהרש"ל דדוקא שלשתן כו' ועש"ך שם ס"ק א"ב). עוף שניטל נוצתו כשירה כן סתם הב"י בש"ע ורמ"א כתב דיש להתמיר בנפלו כולם מ"ט אם נפלו נוצותיו מרוב שומן אע"פ שנפלו כולם ונשאר ערום מ"ט כשר הואיל ולא נעשה מהמת חולי: (יב) אהוזת הדם (סגנר עליה חולי מחמת סגנר עליה הדם). והמעושנת (סנכנס עטן צנופה). והמצוננת (חולי מחמת לנה). או שאכלה סם המות שהורגת בהמה. או ששתתה מים הרעים (כ"ל נ"ט מנוליס) כשירה. אבל אם אכלה סם המות של אדם או הכישה נחש וכיוצא בה מותרת משום טרפה ואסורה משום סכנת נפשות (סימן כ"ט):

(יג) בהמה ועוף שנפסקו רגליה במקום שיש לחוש שמא נשכה נחש לא יאכל אלא צלי שאם תהיה נשוכת נחש תתפזק ותפול התיכות התיכות וזו היא בדיקתה. ואפי'

חכמת הלכות אבר מן הזי כ"ז שער א"ה אדם

ואפי' במדינות אלו שאין הוששין לגלוי מ"מ כיון שנולד בו ריעותא גדולה שנפסקו רגליה טוב לחוש שלא לאכול אלא ע"י בדיקה זו (סי' ס'):
 (יד) בהמה שרוב גידוליה מאיסורי הנאה כגון כרשיני ע"ז וכיוצא בו אסורה אבל באיסורי אכילה להוד מותר (עיין סי' ס' נס"ך ופ"ח וכ"פ ועיין בחינוכי כ"ח בהלכות פסח ובהגהות החדשות שדפסו בחנוכי שערי לדק):
 (סי' ס"ח דין ממנות כהונה כדפס בחנוכי שערי לדק):

הלכות אבר מן החי

כלל כ"ז. דין אבר מן החי ואבר מדולדל ובשר שנתעלם מן העין
 (סי' ס"ג ס"ג ס"ג):

(א) כתיב לא תאכל הנפש עם הבשר וקבלו חז"ל שהוא אזהרה שלא לאכול אבר מן החי ר"ל שלא תאכל הבשר כל זמן שנפשו בו ולוקין עליו ונוהג בבהמה היה ועוף הטהורים דוקא אבל לא בטמאים. ודוקא בישראל אינו נוהג אבר מן החי בטמאים. אבל בן נח מזהר על אבר מן החי אף בטמאים ולפיכך אסור לישראל להושיט לבן נח אבר מן החי בין מטמאה ובין טהורה. ואיסור אבר מן החי אינו נוהג בדגים וחגבים דכל שאתה מצווה על דמו אתה מצווה על איבריו. אבל דגים וחגבים שדמם מותר גם איבריהם מותר (סי' ס"ג ונס"ך ס"ק ג').
 (ב) אחד אבר שיש בו בשר וגידין ועצמות כגון יד ורגל ואחד אבר שאין בו עצם כגון הלשון והביצים והטהול והכליות והלב וכיוצא בהן. אלא שהאבר שאין בו עצם בין שחתך כולו בין שחתך מקצתו הרי זה אסור משום אבר מן החי. והאבר שיש בו עצם אינו חייב עליו משום אבר מן החי עד שיפרש כברייתו בשר גידין ועצמות:

(ג) בשר הפורש מן החי בין שחתך בשר שבתוך הבהמה ובין בשר שמתחוצץ וכן בשר שפרש מאבר שלם כיון שאינו אוכל האבר כמו שהוא בבשר וגידין ועצמות לא מקרי אבר מן החי אלא בשר מן החי ואסור משום ובשר בשדה טרפה:
 (ד) ביצי זכר שנחלשו ועדיין הם מחוברים בכיסם אינו אסור מה"ת שהרי יש בו מקצת חיות ולכך אינו מסריח ואעפ"כ אסור לאכלו מטנהג שנהגו ישראל שלא לאכלו מפני שדומה לאמ"ה:

(ה) אבר או בשר המדולדלים אם יכול לחזור ולחיות אם נשחטה הבהמה מותר. ואם מתה הבהמה אינו לוקה עליו משום אבר מן החי אלא משום נבלה אבל אם אינו יכול לחזור ולחיות אם מתה הבהמה מיתה עושה ניפול וה"ל כאלו נפל מחיים לפיכך לוקין עליו משום אבר מן החי ואם נשחטה הבהמה האבר אסור מדרבנן משום מצות פרוש דדומה לאבר מן החי. אבל מה"ת מותר דאין שהיטה עושה ניפול ר"ל שנאמר והיו כאלו כבר נפל מחיים זה לא אמרינן וא"כ השחיטה מטהרת אותו אבר אלא מדרבנן אסור ולהרמב"ם אסור מן התורה אלא דאין בו מלקות יכתב הפ"ח דראוי להחמיר בדבריו ולענין ספק אולינן לחומרא לדעה זו:

(ו) הא דמסלגין בין אם יכול לחזור ולחיות או לא היינו דוקא במדולדל ממש דהיינו שנעקר ממקומו לגמרי ומחובר קצת. אבל אם נשבר עצם בבהמה ועוף במקום שאינו עושה טריפה כמבואר לעיל כלל כ"ד כגון שנשבר גף העוף רחוק מן הגוף וכיוצא בו מדינא אם עור ובשר הופיין את רובו כמבואר שם בס"ג ג' אף האבר מותר ואם אין עור ובשר הופיין את רובו האבר אסור מדרבנן וליתנו לנכרי יש אוסרין ויש מתירין. וכן משמע דעת הש"ך בס"י מ"ה ס"ק י"א ובס"י ס"ב ס"ק ג' (ובסוף ס"ק הנ"ל מ"ס וכצ"ל שנדפס בס"י ג"ה כו'). וצריך להתוך האבר כולו (ר"ל כל החתיכה מהשזר מלנוטה חבל הנשאר מחובר חין לריק לחתוך מדינא כלל רק המקום החתך אסור וכן כתב הש"ך סי' כ"ה סעיף קטן י"ג וכן משמע בחולין ריש פרק העקשה דדוקא אם יש לידה צלזלים אסור אף המיעוט. הנשאר חבל וממנו טילא רובו חפ"י נשאר רק המיעוט מותר וכ"ה להדיא במקמים פ"ה ע"כ חזר טילא מקלחו כו' חלל טנהגו בעלי הוראות לאסור כל האבר ולא ידעתי טעם לזה) ומשום שא"א לצמצם ולכן

חכמת הלכות אבר מן החי כלל כיון שער אר"ה אדם

ולכן יחתוך כ"כ שבדאי לא יישאר מאבר האסור (וזו נקרא מקום סתוך) והוא אסור מדרבנן משום אמ"ה וצריך להתכוין קודם שימלחנה עם הבהמה והעוף ואם מלחו עמו צריך ס' נגד האבר וכ"ש בצלי ובשול (ולפי סכתנתי עכ"פ אין לריך לטעור רק כנגד מה שאסור מדינא היינו מנהגנו ולמטה ומקום סתוך) ולפי מנהגנו המבואר שם בס"י ג' דאם השבירה יצא פעם א' מחיים אף אם עור' ובשר חופין את רובו אסור ואם ספק אם יצא לחוץ אע"ג דנהגינן להתוך האבר ולהשליכו אפ"ה אם מלה או נצלה או נתבשל עם אותו אבר אין לאסור אפי' ליכא ס' וכ"ש היכא דאין ריעותא בעור ובשר וחור ונקשר אלא שלא נקשר שבר אש"י יש להתיר אפי' האבר גופי' וכן אפי' היכא דיצא בודאי לחוץ דצריך ס' בתבשיל או בצלי ומליחה נגדו אין להתמיד בו היכא דאין ס' בחתיכה נגדו לומר הנ"ל כדון איסור דבוק כמבואר בדין הנ"ל כיון דאין בו אלא מצות פרישה ודוקא דבוק ל"א אבל היכא דאין בתבשיל ס' כנגדו צריך אה"כ ס' כנגד התבשיל כיון דנ"ל תחילה דדוקא דבוק לא מהמדינא אבל הנ"ל אסור (עיי' ס"ד סי' נ"ה ס"ק י"ג וע"ש ס"ק י"ד זכופו סכתנן דאין להחמיר כלל כשאין ניכר ריעותא ומש"כ זכ"ק י"ג דנוהגינן להסליך האבר לריך לונג דר"ל כפי פשטא דלשון רמ"א):

(ז) אבר הנשחט במקומו במקום שאינו מטריף הבהמה אע"פ שאין עור ובשר חופין את רובו כשר מן התורה כמו ביצי זכר לעיל סי' ד' אלא שישדאל קדושים נהגו בו איסור ולכן אסרו לאכלו אפילו עור ובשר חופין (סי' ס"ג סעי' ג') וכנה"ג מתיר בעור ובשר חופה (זל"י):

(ח) יתרת אבר העומד במקום שאינו מטריף הבהמה מותר לאכול ולא הוי כאבר המרולדל (סס):

(ט) החותך מבהמה לאחר שנשחטה כראוי ועודנה מפרכסת אסור לאכול ממנה עד שתמות דכתיב לא תאכלו על הדם וקבלו חכמים ז"ל שאסור לאכול מבהמה קודם שתצא נפשה (ולרמב"ם הוא מה"ס ולרמ"א מדרבנן וקרא ססנכתא) אבל לאחר שמתה מותר לאכול ממנה אפילו מה שחתך ממנה קודם שמתה וכיון דלישראל מותר לכן מותר ג"כ להתוך בשר מהנשחט אע"ג שעודו ספירכס וליתנו לנכרי אע"ג דנכרי מצווה על אמ"ה ונכרי לאו בשחיטה תלי' מלתא וה"ל אמ"ה עד שימות ס"ס ליכא מידי דלישראל שרי ולנכרי אסור וכיון דשחיטה זו אהני לישראל להוציא מאיסור אמ"ה אהני ג"כ לנכרי אבל אם נתנבלה בשחיטה א"נ ישראל ששחט בטמאה או נכרי בטהרה אסור להתוך ממנה קודם שתמות וליתן לנכרי אפילו אחר שתמות דהא ליתא לשחיטה כלל ולכן צריך לזהר שאם נתנבלה איזה חי בשחיטת סימנים אסור ליתן הריאה ובני מעים לנכרי אפילו לאחר שמתה שהרי לאחר ששחט הרי הבני מעים דומין כאלו מונחים בדקולא ולא מהני להן עוד מיתה הבהמה וא"ל דלא שייך בזה לפני עור כיון שיוכל לקנות אצל הנכרים ולפני עור ל"ש א"כ א"א להשיג בלא זה ו"א שהרי הנכרים אינן חותכים הסימנים אלא נוהרים וא"כ נשאר תלויה בסימנים וכיון שמתה הבהמה ניתרים גם הם משא"כ בישראל ששחט הסימנים וכיון שנתנבלה בשחיטה ולא מהני שחיטה זו לישראל לטהרה מידי נבלה א"כ ה"ו כחותך בשר כשמפרכסת מבהמה טמאה אסור לבני נח (ועיי' כ"ז נחליכות זכ"פ וכתנ"ס סי' כ"ז):

(י) בשר אדם הפורש ממנו כשהוא חי אסור באבילה מה"ת באיסור עשה דכתיב זאת החיה אשר תאכלו שור שה כו' ר"ל דוקא אלו אבל לא ד"א ולאו הבא מכלל עשה עשה (סי' ע"ט ס"ד ס"ק ג'):

(יא) דין הבה הרגנולת והפילה ביצה מבואר לקמן כלל ל"ש סי' ז':

(יב) כל הבשר הנמצא בין בשוק בין ביד נכרי בעיר שרוב הטבחים ישראלים מה"ת מותר דאוליגין אחר הרוב אבל חכמים אסרו אפילו במקום שכל המוכרים והשוהטים ישראלים ואפילו ידוע בודאי שלקח הנכרי מישראל בשר כשר כיון שנעלם מעיניו אסור משום בשר שנתעלם מן העין ואפילו הלוקח בשר והגיהו בביתו ונעלם מן העין אסור מדרבנן דהיישנין שמא שרצים ועופות הביאו במקום אחר א"כ ה"ו לו בו סימן או שהיה לו טביעת עין והוא מכירו בודאי וכל אדם אפילו ע"ה נאמן לומר ששכרו שהוא זה או שהיה צרור והתום ומ"ש בתלאו

במסמך לא חיישינן לשרצים ועופות אם לא במקום שיש חשש לנכרי אבל תלה כלי מלא חתיכות ונשבר הכלי ונסלו החתיכות לארץ ובא ומצא חתיכות ואין לו בהם לא סימן ולא טביעת עין אסור שהרי יש לומר שהחתיכה שהיה בכלי גררו שרץ וזה בשר אחר ובהמה שלימה נחלקו האחרונים כן סתם הב"י בש"ע וכתב דיש מתירין בשר שנתעלם מן העין אם מצאו במקום שהניחו בלא שינוי אפילו רוב טבחי נכרים דאמרינן היא היא החתיכה שלקח אבל אם לא מצאה במקום שהניחה אפילו באותו בית כיון דיש ריעותא חיישינן לעורבים וכיוצא בו שם החליפו וצריך סימן או טביעת עין ודוקא בעיר שדוב טבחי נכרים דחיישינן שם עורבים לקחו מאותה עיר אבל עיר שרוב טבחי ישראל מותר דלא חיישינן שםא הביאו ממקום אחר ואם מסופק אם הוא במקום שהניחו או לא אסור (ס"ד ס"ק ט' והלכות מתיב וכ"כ נח"ט). וב' רמ"א שכן המנהג להקל כסברא זו ואפי' אם היה ביד הנכרי במקום שכל המוכרים או רובו הם ישראלים המוכרים לעולם רק בשר כשר אבל אם לפעמים מוכרים טרפה אסור (סי' ס"ג נס"ך ס"ק ח' נהג"ה סכתנ וכן פסק רוקח כו' וכ"פ נלו"ה כו' ננקום טכונ נכרים כו' כ"ל טהור ט"ס דנלו"ה כלל כ"ז דין י' כ' ז"ל נרחוז יסרחל פי' סמנויין רוב יסרחל) ואם נמצא גבינה וסבון או כיוצא בו הולכים אחר המצויים שם אפי' רוב העיר והשוק נכרים אם רוב המצויים שם ישראלים מותר ואם הם נכרים אפילו רוב העיר והשוק של ישראל אסור ואם נכרים וישראלים מצויים שם בשוק אזלינן בתר רוב השוק שנמצא שם ואם שוים בשוק אזלינן בתר רוב עיר ואם שוים בעיר אסור (ס"ד ס"י ס"י ס"ק י"ז) ובסבין חריצי החלב ודאי הוי ס"י להתיר אף מקום שרוב נכרים (כל"י נס"ס חסו"ט"י) ובל"י חלק על זה ועל כל פנים בהנעלה ודאי מותר עיין שם:

(יג) הניה י' חתיכות ומצא ט' אם הם בלתי מקושרין ודאי לא חיישינן אבל אם הם מקושרים יש לחוש להחמיר בעיר שרובו טבחים נכרים וע"ע מדינים אלו בכלל ע':

(יד) קדרה עם שומן שנשארה בין נכרים וכבר לקח ישראל א' מן השומן בכף וכשהחזור הקדרה עם השומן הכיר הישראל הגומא שבשומן שנלקח ממנו השומן מותר דזה הוא טביעת עין וכן אפי' לא הוי להם ט"ע בזה רק שהי' להם ט"ע בכלים נמי מותר (סי' קי"ח נס"ז נסוף ססי' ויס טס ט"ס):

כלל כ"ח. דין החלב וניקור מחלב ודם וג"ה (סי' ס"ד ס"ה):

(א) כתיב וכל הלב שור וכשב ועז לא תאכלו כי כל אוכל הלב ונכרתה וכל שאר בהמות טהורות נכללין תחת סוג ג' מינים הללו ואף האוכל חלב נבלה וטרפה הייב משום הלב וגם משום נבלה או טריפה דאיסור הל על איסור באיסור כולל שכולל גם הבשר ולכן הל ג"כ על החלב (פ"ח) אבל שאר מינים כגון חיות מותר ושל בהמות טמאות אין בהם איסור הלב אלא איסור טמאה (סימן ס"ד וע"ס נס"ך וכ"פ סנפקא נייני' לדידן) וכיו חלבו אסור מטפק דשמא הוא בהמה (סימן ס"ד):

(ב) השהט את הבהמה ומצא בה עובר בן ח' או בן ט' בין חי בין מת חלבו ונידו מותר דכתיב כל בבהמה תאכלו וקבלו חז"ל דקרא אתא לאשמועינן דבהמה שנמצא בבהמה הכל מותר והא דבבן ט' מותר דוקא כשלא הפרים ע"ג קרקע אבל הפרים ע"ג קרקע אסור משום מראית עין כן סתם הב"י בש"ע שם וכתב ד"א שאם שלמו לו הדשין ומצאו הו' אע"פ שלא הפרים ע"ג קרקע חלבו אסור והייבין עליו כרת וצריך להוציא ממנו כל החוטים והקרוטין האסורים בשאר הבהמות וכן ראוי להורות ולהחמיר באיסור חלב וכ"ש בגיד הנשה דרוב הפוסקים מהמירים דדוקא בחלב פליגי דכתיב הלב שור וכשב וכל זמן שלא נולד לא נקרא שור אבל בגיד לא כתיב שור וכשב ועם יצירתו נאסר ולכן כ"ש שיש להחמיר (ס"ד ופ"ח טס) וחלב נפל שהפילה הבהמה אע"ג דאין בו כרת דלא נקרא שור מ"מ איסורא איכא משום חלב מלבר איסור נבלה דכיון דלא נשחט האם ה"ו נבלה:

(ג) איזה חלב כל שהוא תותב קרום ונקלף ושלא יהא בשר חופה אותו דכתיב את כל החלב המנסה את הקרב מה חלב המנסה את הקרב הוא תותב ר"ל קרום כשמלה על הקרום שמפסיק בין החלב ובין הקרבים. ונקלף פי' שאינו

חכמת הלכות חלב וניקור כלל כ"ח שער או"ה אדם 81

אדוק באופן כשנקלף קרום התחתון נקלף עמו (ע"ט צט"ז פ"ח) ומדבין מקרא חלב של גבי הדקן בראשן אבל חלב הקיבה שעל היתר אינו תותב אלא חתי חתי והוא אדוק ואינו נקלף וכן שעל הדקן מראשו והלאה לאו תותב הוא. ובהלק האחוריים צריך לנקר מטעם חלב את האליה והחוטאים. והלב הכסלים עם הקרום והלב שתחת מתנים וא"א לפרש זאת בספר היטב אלא צריך ראיה מן הבקיא בניקור והמדקדקים אין אוכלים מהלק אחוריים עד שיראה למנקר אחר ויבדוק אם מנוקר כראוי אבל בהצי הפנים של בהמה אין בה מחלבין אלו רק קצת מן הקרום שעל חלב הכסלים הנשאר בראש הדפנות הנשאר ישם בראשה וצריך להסיר אותו קרום ויש נוהגין להפריד גם כן הבשר הנדבק שם זה על גב זה ולגרור החלב שביניהם ויש מתירין משום דמחשב היפוי בשר וכן המנהג באשכנז ואם נמצאו בכהמות צלעות יתירות כגון י"ג או י"ד בכל צד וכולן דומות זו לזו כלן מותרים רק אותן הסמוך לאחוריים ונוהגים בכל בהמה להניח צלע א' מכאן ומכאן להלק אחוריים ג"ל דאם לא הניה אינו אוסר דאינו אלא מנהג (ע"ט צט"ז ס"ק י') ובלבד שיזהר מאד שלא ישאר חלב:

(ד) חלב שעל הכרס ובית הכוסות אסור ועניש כרת והוא מכלל חלב שעל הקרב חלב הדבוק לכרס שתחת הפריסה אסור (פירוט קרום פרום על הכרס וקורין אותו טריפה (ליילוך) כל"ח או (נעץ) ותחת אותו הקרום יש חלב דבוק בכרס עלמה ואסרו רבינו אפרים וכן המנהג בכל מקום שהוא מפרש תותב שפירושו שמלה והוא המכסה שקורין פריסה של חלב הפרוס על הכרס ותחתיו קרום ותחתיו חלב דבוק בכרס ונקלף הימנו והוא ונקלף והיינו תותב קרום ונקלף ולכך אסור חלב דבוק אבל רבינו יואל פירש תותב שמלה הנ"ל ולו יש קרום שנקלף הימנו מאותו פריס' אבל החלב הדבוק לכרס מזה לא דברו הנ"ל כלל והוא רק שומן בעלמא הדבוק בבשר הכרס וכדבריו נוהגין מקצת בני ריינוס ולד"ה צריך להסיר הקרום שתחת המכסה ולא נהלקו אלא בחלב שתחת אותו קרום ובכ"ט שנוהגין בו איסור דינו כשאר חלב להבטל בס' אבל אין אומרים בו הנ"ל להצריך ס' נגד כל החתיכה כיון דיש מתירין לגמרי ואם באו ממקום שנהגו בו איסור למקום שנהגו בו היתר אין נמנעים מכלים של אלו ומבשוליהן אך הכרס אין אוכלין אותו אבל התבשיל אוכלין דמסתמא המעט חלב שעל הכרס הוא בטל נגד הכרס והמרק והלפתן שעמו:

(ה) קרום שעל דד המחול והוא הצד הגס חייבין עליו (כ"ל על החלב שעליו כו"פ) ואמנם כלשון הגמ' וכוסקים משמע שחייבין גם על הקרום ולא ככו"פ ושל שאר המחול והחוטין שבתוכו ו"א שאסורין מדרבנן וכן כל שאר החוטין האסורין משום חלב אינן אלא הרהקה מדרבנן דחלב אסרה תורה ולא חוטין ו"א דאסורין מה"ת (רונ"ס פ"ג נוהל' נ"ח) ואם נצלה המחול בלא נקור מבואר כלל ל"ד סימן כ"ה. נוטל ראש הגיד שבתוך המחול ומושך אותו ונמשכים עמו ג' חוטין שבתוכו צריך לזהר שלא יפסיק שום חוט מהם ואם נפסק צריך לשרש אחריו. ואם נפסק אס' נפסק אחר מהם עיין בבית אדם סי' י"ט ודין ניקור הכוליא עיין בש"ע סימן ס"ד סעיף י"ב:

(ו) יותרת הכבד יש מצריבין לנקר הקרום העליון של צד הכבד משום חלב הקרב שמונה עליו ויש מחמירין עוד לנקר השומן שתחת הקרום והוא אבל צד פנים של צד הריאה אין צריך נקור כלל אבל המנהג לנקר ולהסיר שני קרושין דילמא אתי למטעי ובדיעבד אין צריך ס' רק נגד צד הכבד:

(ז) הקיבה עשויה כמין קשת בעיגול. החלב שעל הקשת אסור מן התורה שהוא תותב קרום ונקלף. ושעל היתר אסור ממנהג שנהגו בו איסור. ויש אומרים שמדינא אסור דאע"ג דאינו רק קרום ונקלף ואינו תותב מ"ט השבו שאם יבאו להתיר שעל היתר יבואו להתיר גם שעל הקשת:

(ח) חלב שעל הדקין אסור מה"ת (ועיין צנל"מ פ' י"ג נוהל' סגנון ד"ח דנתכנס חף לכרת ו"ח דלין זו כרת רק לאו) והיינו ריש מעי באמתא בעי גרירה ו"א שהוא כשמתחילין לצאת מן הקיבה ומשם ואילך שימן הוא ומותר ו"א שראש המעי שצריך לגרור חלבו שעליו הוא המעי שיוצא בו הרעי שהוא סוף המעיים וירא

חכמת הלכות חלב וניקור כלל כ"ח שער אר"ה אדם

שמים יצא ידי שניהם לגרור אורך אמה מכאן ואורך אמה מכאן וי"א שאינו צריך אורך אמה ממש. לכן נהגו להקל למדוד בזרוע ואין מצריכין אמה בצמצום וא"צ להסיר רק הקרום עם הדבוק בו שעל אורך אמות אלו אבל לא השומן הדבוק בטבחיא שתחתיו וכן נוהגין. ולפ"ז כ' הכר"ס והעיד שאם מחט תחוב בכרכשתא והשומן שתחת הקרום הזה סותם שהכשירו בק"ק פראג דהוי חלב פהור אבל אם הקרום העלין סותם מריפה אפילו להסוברים שהוא חלב פהור כיון שנעשה ככובע כדלעיל כלל כ' ס"ו ו' כ' ודלא כמ"ש"כ בפ"ח בק"א ס"ו מ"ז דמותם וכבר חמה עליו במל"מ פ"ג מהל' שגנות אבל אם ניקבו הדקין באמה היוצא מן הקיבה והחלב סותם כשר כיון ד"א דזהו חלב פהור וא"כ אינהו מיכל אכלי כו' (סעי' אפריס) ומסירין מן הטבחיא ג"כ חוט ארוך שמונה עליו עם השומן שאצלו ונהגו במדינות אלו להסיר הקרום שעל כל הדקין בהדרגא דכנתא דעגל משום שנשארים הדקין עם הדרגא דכנתא ואוכלין הכל ביהוד על כן מסירין כל הקרום שלא יניחו ג"כ שעל ראש הדקין כן נראה מעם המנהג אבל יש להחמיר וליקח הקרום משני צדדיו גם בכביש (רמ"א ס"ט):

(ט) אין מולחין חלבים עם הבשר ולא מדיחין אותו עמו. וכלי שמדיחין בו חלבים אין מדיחין בו בשר. וסכין שחותכין בו חלבים אין הותכין בו בשר אפי' אם טיהר כלי אחד ונוהר להדיח תמיד בשר תחלה ואח"כ חלב וכן בסכין נוהר לתהוך מתהלה בשר ואח"כ חלבים לא סגי בהכי אלא ב' כלים זב' סכינים. נהגו מנקרי הבשר לנקר בסכין אחד מפני שנותנים בנגד על יריכים וכל שעה שנוגע הסכין בחלב מקנהו בו ועיקר ההיתר שאין הותכין חלב שאסור מה"ת אלא גורר אותו בסכין ואין בו דוחקא דסכינא ואפילו משתכת דאית ביה דוחקא דסכינא בדיעבד מותר בהרחה והרי כל ישראל נהגו להדיח הבשר ונכון ללמד אדם לבני ביתו שישפשומו הבשר יפה במים:

(י) אין פורשין הכסלים ע"ג הבשר בעוד שלא נצטנן חלב שעליהם מפני שהוא ניטוח ונבלע בבשר וכן יש לנקר הבשר תוך ג' ימים מן החלב שלא יתקשה החלב שבו ומ"מ אם לא נקרו תוך ג' ימים אין לאסור בדיעבד אלא מנקרו אח"כ ושרי אפי' לקדירה (ט"ז ס"י ס"ט ס"ק כ')

(יא) כל אלה הדברים אם נעשו לא נאסר הבשר ואין מכין העושה אלא מלמדין אותו שלא יעשה ואם עשה מותר רק שישפשוף הבשר היטיב:

(יב) אין מולחין הבשר קודם שיסירו החוטין והקרוטים האסורין וגי' הנשה ואם מלחין מסירן אח"כ ומבשל הבשר ויש מי שאוסר עד שיסיר ממנו כדי קליפה וי"א דבעינן ס' כמו בשאר חלב הנמלח עם בשר דק"ל בס' כמו שיתבאר כלל ל"ב וכלל מ"ב ויש להקל ולהתירו ע"י קליפה אם יש בו הפסד קצת מאחר דיש מתירין אפי' בלא קליפה וגם אין שייך לגזור מפני חלב שמן דמפעפע דכל הקרוטין אינם רק חלב כחוש נראה דיש לסמוך אמאן דמתיר בקליפה ודוקא במליחה אבל אם נתבשל עמו צריך ס' ואמרינן חנ"ג (מ"ז ס"ק ט"ז) ועיין כלל ל"ד לענין פחול. ודוקא בחוטין והקרוטים אבל בחלבי' שעל הקיבה ושעל הפחול אם מלחו ולא הסיר החלב לכ"ע דינם כחלב נמור. ונ"ל דבכרכשתא שהסירו החלב שעל הקרום ולא הקרום ומלחו דיש לסמוך להתיר שיסירו אותו אחר המליחה דלא מצינו מקום מפורש דהקרום יהיה אסור ע' בגמ' וטו"ש"ע וכ"ש שהרמב"ם חשב כל הקרוטים ולא חשב קרום זה ועוד שהרי י"א דאין זה ריש מעיים. והדרגא דכנתא שנמלח עם המעי אם המעי דבוק בהדרגא דכנתא זו קרוב לוודאי שיש בו ס' מן החלב (פ"ח בט"ס מסו' נהסי"ו נכ"י ק"ה ס"ק ל"ג):

(יג) טבח שדרכו לנקר בשר ונמצא אחריו חוט או קרום מלמדין אותו ומזהירין אותו שלא ילול באיסורין אבל אם נמצא אחריו חלב אם הוא כשעורה מעבירין אותו ואם נמצא אחריו כזית ואפי' בהרבה מקומות מכין אותו טכות מרדות ומעבירין אותו והזרתו לכשרותו ותישיבתו הכל לפי ראות עיני הדיין אם עבר בישוגג או במזיד ומנהג כשר שהטבח המוכר בשר מנקרו קודם שימכרנו פן יכשלו בו הקונים. ודין באיזה מקום שמעבירין אותו בש"ע ס"י ק"ט ולעיל כלל ב':

(יד) גיד הגישה נוהג ככהמה וחי' אפי' אם אין כף שלהם עגול ונוהג בירך של ימין

חכמת הלכות חלב וניקור כלל כ"ה שער אר"ה אדם 83

ימין וזיך של שמאל ונוהג בכ"ו ואינו נוהג בעוף מפני שאין כף שלו עגול אבל אם נמצא בו כף עגול נוהג בו וא"צ לבדוק אחריו אם הוא עגול ואין חילוק בין היה לבהמה או עוף אם יש לו כף עגול רק מה שאסור משום חלב א"צ לנקר בחיה. ובשליל נכון להחמיר כדעת האומרי' דאע"פ דהלכו מותר גידו אסור כדלעיל ס"ב. ואין ללמוד סדר ניקור רק במראית עין. ונופו של גיד אינו אלא כעץ שאין בו מעם כלל ואע"פ"כ אסרתו תורה ומ"מ אינו אסור בתערובתו מחמת פליטתו אבל הקנוקנות והשוטן אסורים מדרבנן ויש בזה מעם ולפיכך אסורים תערובתן בני"ט. וג"ה מותר בהנאה וי"א דאסור בהנאה ואע"פ"כ מותר לשלוח ירך לנכרי אע"פ שהגיד בתוכו שאין הנכרי מהזיק לו לטובה בשביל הגיד:

(טו) יש חומץ שאסורין משום דם שבהם כגון חומץ שביד. ושבתתף. ושבלחי התחתון שבצד הלשון מכאן ומכאן. ובלשון ובצואר. וחומץ חלב. וחומץ הדקן שהם בתוך שוטן הדקן כמו בית עכביש מסוככין זה בזה. ונוהגין להסיר ג"כ ג' חומץ אורך אצל החזה ככפנים וכן נוטלים חומץ אחורי אזנים לפי שהם מלאים דם ובאמת אינו אלא חומרא דאינו דם רק שומנא בעלמא. וקרום שעל המוח שבקדקור. וקרום שעל ביצי הזכר. לכל אלו אין מליחה מועלת בהם אם לא שיתתם תחלה ויניח התוך לתחת ואח"כ ימלחם ומותר לבשל. ולצלי א"צ לא התיכה ולא מליחה דנורא מישאב שאיב ובלבד שלא יהיו מוכלעים בבשר דאז אין האש שואב א"כ יחתכם. ואם לא נמלן ובישל בלא התיכה צריך ס' נגד כל החומץ (ס"י ס"ה) אע"ג דמדינא א"צ ס' אלא נגד הדם הכנוס בנידין מ"מ כיון דלא ידעינן כמה בלע ולכן צריך נגד כל החומץ. ומ"מ אפילו למנהגינו דאמרינן איסור דבוק וחנ"צ ל"א דצריך ס' נגד התיכה שדבוק בו החומץ דכיון דהחומץ מפסיק בין הדם אינו ממהר לבלוע ולכן ל"א דבוק (סימן כ"ג נס"ך סס) ובצלי סגי בקליפה וה"ה במליחה. ומ"מ אם בשלו ולא קלפוהו מותר דאינו אלא חומרא דנכ"פ במליחה וצלייה:

(טז) הרוצה לצאת ידי התיכת חומץ אלו לא יסמוך על התיכת הבשר רק יחתוך הבשר והעצם לשנים וחומץ הצואר לא מהני בהו אם חתכם רק יחתוך המפרקת לשנים (ס"י ס"ה):

(יז) גף העוף כיד הבהמה והלכך צריך לחתוך עצם האגפים ולמלחם וכן עצם הלחיים בעוף כן סתם הב"י. אבל אנו נוהגין כרמ"א דא"צ ליטול בעוף חומץ אלו לפי שהדם יוצא משם ע"י מליחה שהם דקין ולא עבים כשל בהמה וכן המנהג שאין נוטלין מן העוף רק חומץ צואר ובאותן יש ליהדר ליטול משם או יחתכם עם המפרקת לשנים כיהו בדיעבד אם הוסר רק הראש מן העוף סגי ונוהגין להתוך בירכי העופות בפרק הארכובה התחתונה משום שלפעמים נמצאים חומץ אדומים ברגלי העופות ואם לא עשה כן מותר בדיעבד אפילו נתכשלו כך אע"פ שנמצאו חומץ אדומין שאינו אלא שומן בעלמא. ונהגו לנקר הביצים אף כשהן פחותים משלשים יום וכן להסיר משם גיד הגדול ולהתוך בהם הרבה התיכות. ונהגו ליקח מן הכתף הבשר שקורין דרי"ז ואין בו איסור רק הוא משום מיאוס עוד נהגו בלונביל שקורין לידוץ לצלותו ולא לבשלו ואין בו איסור אם מבשלו ואפילו לכתהלה מותר וכן נוהגין להסיר העינוניתא דוורדא ולהשליכה ולא לאכלה ואין איסור בדבר. וכן נהגו להתוך בין הפרסות של רגלי הבהמה ולהסיר משם בשר לבן ודק משום מיאוס ואם לא עשה כן אין לחוש (סס):

(יח) מי שניקר והלך לו ואין אנו יודעים אם הוא בקיא בניקור ואין כאן מי שהוא בקיא בניקור להראות לו מותר. ודוקא שיודעים שהשלים ניקורו דאם לא כן אסור דשמא לא השלים הניקור ואם אפשר להראות לבקיא אין לסמוך על הניקור אם לא ידעינן אותו בקיא בניקור ומוהזק בכשרות ואע"ג דרוב המצויין אצל ניקור מומהין הן מ"מ טוב להחמיר (ועיי' לעיל ס"י א' גני רוב מצויין חלל שחיטה). המכחים נאמנים על גיד הנישה ומיהו אין לוקהין בשר מכל טבת ששוחט לעצמו ומותר לאהרם אלא אם כן הי' מוהזק בכשרות (סס):